Registered No. N. 4

वऱ्हाडसमाचार.

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख ३ माहे आक्टोबर १९१० इ० [अंक ३१

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील

नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः– गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मार्गे राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं ७३

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ ३/३ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट.
नो. नं. ढ ७१

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नांगरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्यामुळें व विशेषेंकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आऊतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहू प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुडलरोड रेल्वे स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे सबब आपल्यास येवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,
नो. नं. ढ ६६ जिल्हा सातारा.

नोटीस

नोटीस चिंध्या वल्लद पायऱ्या, व जंगल्या वल्लद शिवऱ्या, व बापुन्या वल्लद शिवऱ्या, व रावो वल्लद शिवऱ्या, व जान्या वल्लद चिंध्या, महार राहणार जवळवु॥ ता० खामगांव यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मी तुह्मांस माझे मालकीची जागा खालील चतुःसिमेची भाड्यानें राहण्यास दिलेल्याला अजमासें ८।९ वर्षे झालीं, तर नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत माझी जागा माझे ताब्यांत द्यावी. न दिल्यास रीतीप्रमाणें तजवीज केली जाईल. व कोणास गहाण अगर खरेदी करून देऊं नये. दिल्यास बातल असे. कळावें. ता. २८-९-१०

सही
मारुती वल्लद गणु पाटील राहणार
जवळ बुजरुक दस्तुर खुद.

ता० क० रहावयास दिलेल्या जागेची चतुःसिमा पूर्वेस भगवान गवरे यांचें वाडगें, पश्चिमेस जैराम ठिशेलकार यांची जागा, दक्षिणेस रस्ता बाळापूरचा, व उत्तरेस तुकाराम वल्लद अर्जुन पाटील याची जागा.

मा० ग०

नो० नं० ढ ७७

जाहिर नोटीस.

सर्वत्र लोकांस या जाहिर नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं, १ चिंध्या वा॥ पायऱ्या, व २ जान्या वा॥ चिंध्या, व ३ जंगल्या वा॥ शिवऱ्या, व ४ बापून्या वा॥ शिवऱ्या, व ५ चिंध्या वा॥ शिवऱ्या, ह्या पांच इसमांस मौजे जवळवु॥ ता० खामगांव येथील माझे मालकीची जागा राहण्यास दिली आहे. ती जागा कोणी गहाण अगर खरेदी करून घेऊं नये. घेतल्यास ज्याचा तोच जबाबदार राहील. कळावें ता. २८-९-१० इ.

सही
मारुती वल्लद गणु पाटील दस्तुर खुद.

नो० नं० ढ ७८

जाहिरात

ऑईल एंजिन, पंप, दळण्यांचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेचे ह्मणजे व जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक,
मेसर्स डंकन स्ट्रेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन्स एक्स्पर्ट (फील्डींग),
नो. नं. ढ ८० उमरावती.

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by messrs. DuncauStratton and Co. of Bombay) can be consulted as to tne purchase conditio nand value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. Ketkar Esq.
Pleader
Amraoti.

नो. नं. ढ ८१

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—पर्जन्याची झोड जोरानें चालू आहे. हस्ताच्या पावसाला हत्तीचा पाऊस ह्मणतात आणि तो तसाच जोरदार, व वेगवान् आहे. काळआज धुकें पडतें या वरून ऋतुंत फरक होऊन पीकें पुनः जोमांत येतील असा अंदाजा आहे. सार्वजनिक आरोग्य पुष्कळ अंशीं समाधानकारक आहे.

प्लेग––उमरावती जिल्ह्यांत बडनेरा, दत्तापूर, इतर ११ खेडीं व उमरावती शहर येथें प्लेगाचे मृत्यु पुष्कळ होतात. आठवड्याची सरासरी २५० मृत्यूवर आहे. बुलढाणा जिल्ह्यांतील मलकापूर, नांदुरा व १७ खेडीं प्लेगानें त्रस्त आहेत. आठवड्याचे मृत्यु शंभरावर होतात. आकोला जिल्ह्यांतील आकोट, पातुर व १४ खेडीं प्लेगाच्या सौम्य साम्राज्याखालीं आलीं आहेत.

रा० रा० एफ. जी. स्लाय, आय. सी. एस., कमिशनर, वऱ्हाड हे रजेवरून येऊन लवकरच वऱ्हाडांत पुन्हां आपल्या कामावर रुजूं होतील.

रा. रा. रुस्तुमजी फर्डूनजी आफि. कमिशनर हे गेल्या बुधवारीं रात्रीं उमरावतीस येथून परत गेले; आणि राजश्री स्लाय साहेब हे रुजूं झाल्या नंतर ते पुनः भंडारा जिल्ह्याचे डिपुटी कमिशनर होतील.

मेजर टी. सी. प्रीडन हे रजेवरून परत येतांच आकोल्यास डेपुटी कमिशनरचे जागीं रुजू होतील.

आणि रा० रा० काशीनाथ श्रीराम जठार आफि० डेपुटी कमिशनर हे पुनः खामगांवास सब डिव्हिजन माजिस्ट्रेट होतील.

वर्तमानसार.

वायव्य सरहद्द प्रांताचे ॲ. ची. कमिशनर यांनीं कोहट खिंडींतील जिरगाहची भेट घेतली पण हत्याराच्या व्यापारांत येणाऱ्या नुकसानीची त्यांस भरपाई करून देण्याचें त्यांनीं साफ नाकारलें. येण्याजाण्याची वाट बंद केल्यामुळें चिडलेल्या कारवान लोकांनीं कांहीं तरी नुकसान करण्याचे हेतूनें तारेचे खांब उपटून पाडले, तारा तोडल्या व टपालाच्या थैल्या पळविल्या अमीरसाहेब एक दरबार भरविणार असून तेथें अफगाणिस्थानांतील प्रांतोप्रांतांचे प्रतिनिधि हजर राहणार आहेत. हत्यारांच्या व्यापाऱ्यांचें डेप्युटेशन अमीर साहेबांकडे गेलें होतें त्यास नुकसानीबद्दल द्रव्याची मदत करून अमीर साहेबांनीं त्यांचें शांतवन केलें असें ह्मणतात. हत्यारांच्या व्यापारास इराणी आखातांत बंदी झाल्यामुळें आफ्रिदी लोकांतही चळवळ सुरू झाली आहे. एका व्यापाऱ्यानें कांहीं हत्यारें सुरक्षितपणें काबूलमध्यें नेलीं. हा व्यापारी एका श्रीमान व्यापाऱ्याचा श्रीमान मुलगा असल्यामुळें त्याच्या बापानें या बद्दल गरीब लोकांत चांगला दानधर्म केला. व लोकांतही त्याच्या या यशस्वीपणाबद्दल वाहवा होत आहे.

नाशिक जिल्ह्यांतील जायखेडचा कुळकर्णी रंगराव गोविंद सहस्त्रबुद्धे यानें जॅक्सन साहेबांचा खून झाल्यानंतर चावडींत बसून चार लोकांसमक्ष कान्हेरे यांच्या धाडसाची तारीफ करून आपण सर्वांनींही असेंच कांहीं तरी केलें पाहिजे, अशा अर्थाचे राजद्रोहात्मक विचार प्रगट केल्याबद्दल खटला होऊन त्यास नाशिकचे अॅक्टिंग सेशन्स जज्ज मि. ए. सी. वाइल्ड यांनीं ९ वर्षें काळ्या पाण्याची शिक्षा दिली होती. त्यावर सदर कुळकर्णी यानें हायकोर्टांत अपील केलें होतें, त्याचा निकाल न्या. मू. बॅचलर व न्या. मू. राव यांनीं करून आरोपीस २ वर्षें सक्त मजुरीची शिक्षा दिली. शिक्षा कमी करण्याचे बाबतींत न्या. मू. नीं जजमेंटांत पुढील आशयाचे उद्गार काढिले आहेत:—आरोपीनें राजद्रोही भाषण उघडपणें केलें यांत शंका नाहीं. आतां झालेली कडक शिक्षा याहीपेक्षां कमी करितां आली असती, परंतु [१] जॅकसनसाहेबांच्या खुनानंतर नाशिक जिल्ह्यांतील लोकांच्या मनाची झालेली स्थिति व (२) सरकारच्या विश्वासांतील गांवकामगारासारख्या जबाबदार माणसानें उघडपणें काढिलेल्या उद्गारांचा लोकांच्या मनावर होणारा परिणाम या दोन गोष्टी विचारांत घेतां याहीपेक्षां शिक्षा सौम्य करणें शक्य नाहीं असें आह्मांस वाटतें.

✓ गेल्या ता. १ आगस्ट रोजीं वंगभंग व बारीसालची धामधूम या पुस्तकाबद्दल येथील डिस्ट्रिक्ट मॅजिस्ट्रेट यांचे हुकुमावरून रंजितरंजनमाळेचे संपादक रा० साठे याचे जयविजय प्रेसची पोलिसाकडून झडती घेण्यांत आली होती व त्याच प्रसंगीं वरील छापखाना बंद ठेवण्याबद्दल व आक्षिप्त पुस्तकांचे विक्रीसंबंधी हिशेब वगैरे एक महिन्याच आंत रुजू करण्याबद्दल रा० साठे यांस सूचना देण्यांत आली होती; त्यानंतर १०-१२ दिवसांनीं रा. साठे यांनीं 'पुढारी' नांवाच साप्ताहिक मराठी वर्तमानपत्र—हें आज दोन वर्षांपासून ते चालवित होते—त्याचें डिक्लेरेशन करण्याबद्दल अर्ज केला होता, त्या अर्जावर गेल्या ता. १९ सप्टेंबर रोजीं बडोदें प्रांताचे मॅजिस्ट्रेट (सुभे) साहेब यांजकडून रा. साठे यांस दोन दिवसांपूर्वी खालील आशयाचा हुकूम आला आहे. "तुमचे 'पुढारी' पत्राचे ता. १०, १७ व २४ जुलै १९१०-च्या अंकांत आक्षेप घेण्यासारखा कांहीं मजकूर लिहिलेला आहे. त्यामुळें आणि सदर पत्राशीं तुमच्या नांवाचा संबंध असल्यामुळें पुढारी पत्र काढण्याचें तुह्मी तूर्त बंद करावें व यापुढें हें पत्र काढून प्रसिद्ध कराल तर गुन्हेगार ठरून कायदेशीर शिक्षेस पात्र व्हाल तसेंच तुह्मी हें पत्र काढण्याचे बाबतींत करून दिलेल्या करारविरुद्ध वर्तणूक चालविली होती त्यामुळें या राज्यांतील प्रेस--नियमांचें कलम ८ मध्यें सांगितलेल्या गुन्ह्याबद्दल फौजदारी न्यायाधिशाकडे तुमच्यावर फिर्याद कां करूं नये, याबद्दलचीं कारणें येत्या ता० ३० सप्टेंबरचे आंत समक्ष हजर होऊन जाहिर करावी;" रा० साठे यांस दोन दिवसांपूर्वी नोटीस देण्यांत आली आहे. या शिवाय वंगभंग व बारीसालची धामधूम या पुस्तकांबद्दलही रा० साठे यांजवर सरकारांतून फिर्याद होणार असल्याची बोलवा आहे.

सियालकोट जिल्ह्यांतील दाउकठाणा येथील अल्ला आणि बचोंद महमद नांवाच्या दोन शिपायांनीं तीन चोरांपासून लांच घेऊन त्यांना सोडून दिलें या आरोपावरून सदहू शिपायांना प्रत्येकीं सहा महिने सक्तमजुरीची शिक्षा झाली आहे.

काश्मीर संस्थानांतील पो. सु. वझीर परशराम यांनीं, जम्मु-उधमपूर रस्त्यावर काश्मीर सरकारची तिजोरी ज्या पठाण लोकांनीं लुटली होती त्यांना पकडलें आहे.

कलकत्ता शहरांतील घाटर्लू रस्त्यावर रस्ते बांधण्याचें काम चाललें असतां एक अत्यंत जुनी तोफ सांपडली आहे. य तोफेची लांबी पांच फूट असून, परीघ तीन फूट आहे. एका तज्ज्ञ मनुष्यानें ही तोफ तपासून सांगितलें कीं, इसवी सनापूर्वी ९९० व्या वर्षीं रोमन लोकांनीं ब्रिटन लोकांवर जो स्वारी केली होती, त्यांत असल्या तोफा वापरल्या होत्या.

पाटणा सरकारानें २९ अफूच्या पेट्या मालदा बोटीनें रंगून येथें पाठविल्या होत्या. त्यापैकीं ४८०० तोळे अफू असलेली एक पेटी चोरीस गेल्याचें कळून आलें आहे. विशेष तपास केल्यावर फक्त ९६० तोळे अफू सांपडली आहे. या वर्षीत अफू चोरीस गेल्याचें हें तिसरें उदाहरण आहे.

✓ प्रोबेशचंद्र देव यानें युगांतर पत्राची हस्तलिखित प्रत केल्याबद्दलच्या खटल्याची चौकशी ता० २४ रोजीं चालू होती. आरोपीवर इं. पि. को. क. १२४ अ या अन्वयें आरोप शाबीत होऊन त्यास दोन वर्षें सक्तमजुरीची शिक्षा देण्यांत आली.

ता० १७ सप्टेंबर रोजीं पुऱ्या होणाऱ्या आठवड्यांत सगळ्या हिंदुस्थानांत प्लेगच्या आजारानें २९२३ लोक मरण पावले. गेल्या वर्षीं याच दिवसांत ही संख्या ४९३० होती. प्रांतानिहाय झालेल्या मृत्यु संख्येचे आंकडे पुढीलप्रमाणें आहेत:— मुंबई इलाखा ८६८, मद्रास १२१, बंगाल ८१, संयुक्तप्रांत १२१ पंजाब १७४, ब्रह्मदेश ४६, हैद्राबाद २१७ मध्यहिंदुस्थान ९९ आणि राजपुताना २०८.

रेल्वे कान्फरन्सनें नेमलेल्या तीन सब कमेटींचें काम सुरूं आहे. चालत्या आगगाडींतून उतरूं न पडतील अशाबद्दल मेसर्स हीटले ग्रेशाम कंपनीनें काढलेली दारांचीं नवीन कुलूपें आणि पतियाला येथील एक गृहस्थ राजा बाबू यांनीं आगगाडीचे अपघात टळण्यास काढलेली यांत्रिक रचना या दोन वस्तूंची कान्फरन्स तर्फे तपासणी होणार आहे.

भक्तिवात्सल्य नाटक.

[मागील अंकावरून पुढें चालू.]

अंक २ रा.

प्रवेश तिसरा.

स्थल:— दरीं भोंवतालचा डोंगराळ प्रदेश.

मृडानी— प्रयत्नाला फल देणारा परमेश्वर ह्मणतात तें कांहीं खोटें नाहीं. अखेर त्या अंधारमय दरींतही मला मार्ग आढळून या पर्वताच्या शिखरावर मी आलें. फार दिवस कोंडून राहिल्यानें आज:—

पद

रिझवित मम मन पवन सु-सीतल ॥
किसलय मय हा हरित महीतल ॥
मृगपाडस ताति रमावीति अति माति ॥
खग गण करुनी मंजुळ स्वन किल ॥ १ ॥

आतां येथेंच अंमळ बसून श्रमाचा परिहार करूं. (बसते.) जणूं आज वनदेवतेच्या घरीं प्रयोजन आहे ह्मणून तिनें उंच वृक्षांचे स्तंभ उभारून लतापल्लवांचा गुंफून हा अरण्यरूपी भव्य मंडपच उभारला आहे. खुरट्या झाडांच्या रंगीबेरंगी पत्रपुष्पांनीं व गवतांनीं सुशोभित केलेल्या जमीनीवर सरिताप्रवाहांच्या नागमोडी सारख्या शुभ्र रंगमालाच काढल्या आहेत. या निबिड काननांतून मला मार्ग कसा दिसणार? हा देश कोणता? कोणत्या दिशेला आहे. याची मला कल्पनाहि नाहीं. तशांत रानांत भटकतांना जर त्या मेल्याच्या हातीं लागलें मग सर्वच खुंटलें. (विचार करून) हो असेंच करूं या आतां. सर्व अलंकार जलदेवतेला अर्पण करून, तांबड्या मातीनें वस्त्रें भगवीं करून, योगिनीच्या वेशानें नलिनीचा शोध करावा. ह्मणजे....पण हा कोण येत आहे पुढून....अं.... हाच तो स्वार्थपरायण मुनी. मेल्याची करणी अगदीं नांवासारखी. याला न दिसतां आपण निघून जावें हें बरें.

(जाते. व स्वार्थपरायण येतो.)

स्वार्थपरायणमुनी— [आनंदानें डुलत येतो.]

पद

मजसम जगीं नसे सरदार ॥
शाचि पति सम सुख अनुभवणार ॥ धृ० ॥
अगणित धन बल असता मजला ॥
मिळविलि सुंदरि लाजवि रतिला ॥
नितांत ॥ पुरांत ॥ रमावया ॥
आनंदि आनंद करावया ॥ १ ॥

वाहवा! स्वार्थपरायणा भगव्या वेशाचा सदुपयोग केला असशील तर तूंच. हा वेश कनक आणि कांता मिळविण्याचें बिनधोक अस्त्र. ते वश झाल्यावर जगांतील सर्व कपाटें त्याला मोकळीं होतात. बरे अक्कल हुशारी! काय पण बेमालून रीतीनें नलिनीला उडविलें त्या सरदाराच्या घरांतून. या कामांत दोन वृद्धांचा खून करावा लागला. पण ती आपल्या सहवासांतली गोष्ट. अगणित संपत्ति मिळविण्या करितां आजवर कितीकांचे गळे दाबले असतील या हातांनीं. शिवाय आत्म्याच्या सुखा करितां केलेल्या कोणत्याहि गोष्टींत दोष नाहीं. पिंडाचें पोषण करून आत्म्याला सुख देणें हीच भक्ति आणि मरण हीच मुक्ति; हा माझा ठाम सिद्धांत आहे. मात्र मृडानीला नलिनीमुळें विनाकारण बंदिवास भोगावा लागत आहे. पण तें ठीकच आहे. कारण ती चाणाक्ष नजरेची बायको आमचा वेश जाणून आपल्या नवऱ्या जवळ—जगपाळा जवळ अस्मादिका विषयीं वारंवार कुरकुरत असे. अर्थात एकट्या तिच्या नणंदेसह मी फरारी होतों, तर त्या घातकी स्त्रीनें माझा माग लावून नलिनी जिरूं दिली नसती मला. येथेंही या नणंदाभावजयांना पृथक पृथक दरींत कोंडून ठेविलें आहे हें ही मीं योग्यच केलें. असो. मृडानी विषयीं भीति बाळगण्याची आतां कांहीं जरुरी नाहीं. दरींतून बाहेर पडण्याकरितां तिचा कोणताहि अकलेचा पेंच चालणार नाहीं. नलिनी माझी झाल्यावर पुढें पहातां येईल तिची तजवीज. नव्या फुलाच्या अस्वादानें वीट आल्यावर जुन्या फुलाचीहि माधुरी खुमारीचीच लागते. आतां नलिनीकडे जाऊं आणि—

पद

आपुला दावुनि वैभवभार ॥
तिजला करुया गारेगार ॥ कांचनाश्रिता ॥
यौवनांकिता ॥ रूपमंडिता फार ॥
पाहुनि होती पीडित युवती मारशरें
बेजार ॥ १ ॥

(जातो व योगिनीच्या वेशांत मृडानी येते.)

मृडानी— (पहात) काय रंगांत चालला आहे हा. जवळच झुडपांच्या आड ओढ्यावर मी वेश पालटींत असतांना मनोराज्याच्या वेगांत यानें मोठ्यानें उच्चारलेले सर्व शब्द मला ऐकायला मिळाले. 'आतां नलिनी कडेच जाऊं.'' असेंच ह्मणाला हा अखेर. (विचार करून) होय. तर आपणही याच्या मागोमाग लपत लपत जाऊं (जाते.)

प्रवेश तिसरा समाप्त.

श्रीमती ऍनी बेझंटबाई यांचे व्याख्यानाचे आधारें

[लेखक चिंतामण हरी मराठे सिताबर्डी नागपूर.)

हिंदुस्थानची जागृति.

(मागील अंकावरून)

अर्थात, अशा उच्च पदवीचे लोकनायक व महात्मा यांचेच हातांत मानव प्रगतीचीं सूत्रें दिलेलीं असतात. परमेश्वराची इच्छा यांचेच कृतींत दृग्गोचर होते. ज्या देशांतील लोकनायकच नीतिभ्रष्ट झाले आहेत तो देश रसातळास गेलाच पाहिजे. या लोकनायकाकडून जीं लहान मोठीं कृत्यें घडतात तोच देशाचा खरा इतिहास. ब्रह्मांडनायकाचा प्लॅन एकाच देशाकरितां किंवा किंबहुना एकाच ब्रह्मांडा करितां नसून अनेक ब्रह्मांडा करितां असतो. त्यांत ज्या ज्या देशाचा प्रगतीरूप भाग्योदय जितका वृद्धिंगत झाला असतो त्या मानानें त्यास सुखदुःखाचे धक्के खावे लागतात. ज्यांस परमेश्वराचे हेतुरूप नकाशाची ओळख पटली आहे तेच महात्मे देशाचे धुरीणत्व पत्करण्यास लायख असतात. घरचे मालकाचा बेत समजल्या खेरीज घरची व्यवस्था करितां येणार नाहीं, व ही व्यवस्था लावण्याचे अगोदर घरांतील मुलामाणसांस काय पाहिजे, व त्यांच्या गरजा कळल्या पाहिजेत.

देशांत काम करणारे न्यायाधीश, राजकार्य धुरंधर, सेनानायक, आणि राजे यांच्या चळवळीवरून विश्वकुटुंबी परमेश्वराचा उद्देश काय आहे हें समजेलच असें नाहीं. या पुढें पुढें नाचणाऱ्या लोकांपेक्षां राष्ट्रघटनेंत ज्या अदृश्य शक्तीचा उपयोग होत असतो तिची ओळख करून घेतली पाहिजे.

राष्ट्रजागृतीची लाट देशावर आली आहे. प्रथम पायरी जी धर्मोन्नति तिचा उगम होऊन ती हळू हळू वाढत आहे. हिंदुस्थानचें पूर्ववैभव हिंदुस्थानास प्राप्त होईल अशी आशा वाटत आहे. ही पाहिली लाट वैदिक धर्म व बौद्ध धर्माची आलेली आहे. तसेंच आत्मोन्नतीचे दृष्टीनें आपले पायीं बंधूही मागें नाहींत. मात्र आमचे मुसलमान बंधू अद्याप पावेतों विशेषसे जागे झालेले दिसत नाहींत; तथापि कांहीं ठिकाणीं त्यांचे जागृतीचीं सुचिन्हें दिसत आहेत.

शिक्षणाचे कामीं लोकांचे बरेच प्रयत्न चालू आहेत. अद्याप पुष्कळ प्रयत्न झाले पाहिजेत. हिंदुस्थानची पूर्वस्थिति येण्याकरितां जसें शिक्षण पाहिजे आहे तशा शिक्षणपद्धतीची हल्लीं कोठें ए, बी, सी सुरू झाली आहे. जेव्हां अदृश्य सूत्रधारी चालकाचे इच्छेनुरूप देशाची प्रगति होत नाहीं तेव्हां तो अशी कांहीं योजना करितो कीं तेणेंकरून राष्ट्रोन्नती फार जलद होईल. ज्या प्रमाणें मठ्ठ घोडा चाबकाचे तडाक्यानें जलद पाऊल टाकतो त्याप्रमाणें राष्ट्राची सुधारणा होण्यासही परमेश्वर संकटरूप चाबकाची योजना कित्येक वेळ करीत असतो. त्यास कित्येक नांवें ठेवितात, त्यास निष्ठूर ह्मणतात परंतु त्या निष्ठुरतेपासून किती फायदा होतो हें ध्यानांत येत नाहीं. अंगीकृत कार्यांत अडथळा झाला असता दृढनिश्चयी मनुष्य मनांत न डगमगतां तेंच काम नेटानें करतो तीच गोष्ट जागृत असलेल्या राष्ट्राची होय. लार्ड कर्झन यांनीं बंगाल इलाख्याची विभागणी केली नसती तर आज देशांत दिसणारी स्वदेशी चळवळ अथवा राष्ट्रीय विश्वविद्यालयाची कल्पना ही निघाली असती किंवा नाहीं याचा संशय आहे. प्लेग, दुष्काळ, राज्यकर्त्यांचा रोष या गोष्टींपासून जशी हानी आहे तसाच त्यापासून देशाचे प्रगतीस मोठा फायदाही आहे.

पुढें चालू.

वऱ्हाडसमाचार.

भाद्रपद वद्य ३० शके १८३२ दुर्मतीनामसंवत्सरे

साहित्य---समागम

तुकारामाची मानसिक उत्क्रांति.

सध्या तुकारामबुवांच्या अभंगांविषयीं लोकांत जी प्रीति उत्पन्न झाली आहे तिजवरून पाहिलें तर त्यांचा दुर्दिनकाळ आला आहे असें ह्मणावें लागतें; पण त्या बरोबरच त्यांच्या अभंगांची चर्चा करतांना वारकरी, प्रार्थना समाजिस्ट, सुधारणावादी, नास्तिक, व इतर लोक आपापल्या मतास अनुकूळ असा त्यांचा अर्थ करतांना जी कुतरओढ करतात ती पाहिली ह्मणजे त्या विचाऱ्याची कींव येते. शिवाजी महाराजांनीं तुकोबास आपल्या येथें आणण्याकरितां अबदागिरी, पालखी, छत्री वगैरे सन्मानाचीं चिन्हें पाठविलीं असतां —

दिवट्या छत्री घोडे । हें तों बऱ्यांत न पडे
आतां येथें पंढरिराया । मज गोविसी कासया
मान दंभ चेष्टा । हे तों शूकराची विष्टा

असें ह्मणून तुकोबांनीं तीं चिन्हें घेऊन आलेल्या कारकुनास माघारें लाविलें. पण आतां युनिव्हर्सिट्या त्यांना विद्यार्थ्याच्या मराठी भाषेच्या ज्ञानाची परीक्षा घेण्यास बोलावतात, व प्रार्थनासमाजिष्ट व नास्तिक लोक त्यांना दर शुक्रवारीं तुकाराम सोसायटींत खेंचून आणून त्यांच्या मानसिक वृत्तींची चिरफाड करतात, किंवा एखाद्या व्याख्यानमालेंत व्याख्यान देतांना कोणी त्यांना सुधारक ह्मणतो, कोणी पक्का दर्शक ह्मणतो, कोणी समाजाविरुद्ध बंडखोर ह्मणतो, तर कोणी त्यांना सोंगाड्या ह्मणतो, तेव्हां तुकारामबुवांचा निस्पृहपणाची मात्रा त्यांच्यापुढें चालेनाशी होते, आणि त्यांच्या अभंगरूपी देहाचे होत असलेले हाल पाहून दया येते. सारांश, सध्या तुकारामबुवावर मोठा प्रसंग गुदरला आहे; त्यांच्या अभंगांची चिकित्सा सुरू आहे; त्यांना टीकाकारांच्या भयंकर दाव्यांतून जावें लागत आहे. यांतून त्यांची पूर्व पुण्याई त्यांना कशी काय निभावून नेते तें पहावयाचें आहे. तुकारामबुवावर अलीकडे विचक्षणादृष्टीचा प्रयोग करणारे गृहस्थ ह्मणजे फर्ग्युसन कालेजचे प्रो. वासुदेवराव पटवर्धन हें होत. हे नास्तिकवादी व समाजसुधारक आहेत. धर्मांत आणि पांडुरंगाची एकनिष्ठपणें भक्ति करणारे साधु यांच्या मतांत साम्य असण्याचा यत्किंचितही संभव नाहीं. श्रद्धा आणि चिकित्सा यांच्यातलें द्वैत केव्हांही मिटणें शक्य नाहीं. अर्थात् नास्तिकवाद्यांनीं श्रद्धावानाच्या मनाची मीमांसा करूं पाहणें ह्मणजे क्षयरोग्यानें पहिलवानाची ताकद अजमावण्याच्या प्रयत्नासारखें हास्यास्पद होय. पण प्रोफेसर साहेबांच्या किंवा त्यांच्या भक्तमंडळीच्या (नास्तिकवाद्यांनासुद्धां श्रद्धावान् भक्तमंडळी मिळते हें आश्चर्य आहे!) लक्षांत येत नाहीं. या नास्तिक प्रोफेसर साहेबांनीं खिस्ती मिशनरीच्या मंदिरांत तुकारामबुवांना ओढून नेऊन त्यांच्या मनाची चिकित्सा केली. या चिकित्सेची फलश्रुति थोडक्यांत पुढें दिल्या प्रमाणें आहे:—

याती शूद्रवंश केला वेवसाव
आदि तो हा देव कुळपूज्य । इ०

अभंगांत तुकारामबुवांनीं आत्मचरित्र थोडक्यांत दिलें आहे. त्यावरून आरंभीं तुकारामाचें मन संकटास तोंड देण्याइतकें दृढ नव्हतें. प्रपंचांत येणाऱ्या संकटांना भिऊन तुकारामबोवा पळाले असा प्रो० साहेबांचा त्यांचेवर आरोप आहे. 'समूळ प्रपंचें वीट आला' व 'बुडविल्या वह्या बैसलों धरणें। केलें नारायणें समाधान।' अशा कित्येक उक्तीवरून प्रो० साहेबांचा हा समज झालेला दिसतो. पण त्या बरोबरच

सत्य-- असत्यासीं मन केलें ग्वाही
मानियेलें नाहीं बहुमतां ॥

हा त्यांच्या मनाची दृढता दाखविणारा अभंगार्थ प्रो० साहेबांना दिसला नाहीं हें आश्चर्य आहे. जनापवादाला न जुमानतां मनाला जें योग्य दिसतें तेंच करण्याचें मानसिक धैर्य ठेवणें हें भ्याडपणाचें लक्षण काय?

संसारांत नेहमीं उद्योगधंद्यांत मन गुंतलेलें असतें त्याला विश्रांति नसते; सर्व काळ प्रपंचाची काळजी, देवाचें स्मरण करण्यास फुरसत नाहीं, अशी स्थिति करून घेणें हें आत्मघातीपणाचें लक्षण आहे. यांतून सुटण्याचा मार्ग कोण दाखवील ह्मणून तुकारामबुवा शोधांत होते; पण कोणी आढळेना. प्रपंचाचा त्याग करून मोकळें व्हावें असें मनांत आलें. शहाण्याकडे जावें तर ते पडले शुष्कवादी.

कुशळ गुंतले निषेधा । वादी प्रवर्तले वादा
कैसीं ठकलीं बापुडीं । दंभ विषयांचे सांकडीं

अशांच्या नादीं लागून हातीं काय सुखसूत लागणार. तें काय करावयाचें? असा विचार मनांत येऊन त्यांचें चित्त गोंधळलें. इतक्यांत विठ्ठलाचें स्मरण झालें. त्या वेळींच वारकऱ्यांचा एक मेळा पंढरीस जातांना दिसला. त्यांतल्या संतांशीं बोलणें चालणें होऊन विठ्ठलाच्या भक्तीचा मार्ग हाच तरणोपाय आहे अशी त्यांची खात्री झाली तो भजन करीत, टाळ वृत्तीत नाचून त्यांतच रंगू लागला. पण त्यानेंही मनाची तळमळ राहीना. प्रो० साहेब ह्मणतात कीं पुनः तुकोबाचें मन प्रपंचाकडे ओढूं लागलें. ही अशक्य गोष्ट आहे.

बळें बाह्यात्कारीं संपादिलें सोंग
नाहीं झाला त्याग अंतरीचा ॥

हा अभंग या काळचा आहे हें त्यांचें मत चुकीचें दिसतें. ज्याचें मन प्रपंच्याला विटलें व तारकमार्गाच्या शोधाला निघालें, तें साध्य हातीं येण्याच्या पूर्वीं सबळ कारणावांचून परत प्रपंचाकडे फिरणें शक्य नाहीं; आणि असें सबळ कारण तुकारामबुवाच्या चरित्रांत दिसत नाहीं. याला उत्कृष्ट प्रमाण गौतमबुद्धाच्या चारित्रांत सांपडेल. त्यानेंही प्रपंचाचा त्याग केला. तपश्चर्या सुरू केली. तेंही निरर्थक वाटली, तेव्हां परत प्रपंचांत न येतां ज्ञानमार्ग धरला, आणि मनाची तळमळ शांत झाल्यावर लोकांना उपदेश करण्यासाठीं ऐहिक जगांत आले, पण प्रपंचांत शिरले नाहींत. तोच प्रकार तुकारामबुवा विषयीं झाला. प्रपंचाचा त्याग करण्यापूर्वीं पांडुरंगाचें भजनपूजन करण्याचा व्यवसाय त्यांच्या कुळांत होता, त्या काळाला अनुलक्षून तो अभंग असला पाहिजे असें आमचें मत आहे. प्रो. साहेबही या अभंगाचें भाषांतर करतांना Under compulsion ह्मणजे जुलमानें हें सोंग (वारकऱ्याचें) संपादलें असें ह्मणतात. यावरून सुद्धां आमचेंच ह्मणणें खरें ठरतें. कारण उपरति झाल्यावर तुकारामबुवांवर कोणी जुलुम केलेला नव्हता. दुसरी गोष्ट अशी कीं आमचें हें सगळें साधुत्वाचें सोंग आहे, अंतर्याम फार निराळें आहे, अशा प्रकारची कठोर आत्मनिंदा तुकारामबुवा साधुवर्य ह्मणून प्रसिद्धीस आल्यानंतर व मद्गुरुवद्भक्तांच्या पायरीवर पोचल्यानंतर ही त्यांनीं केली आहे. ह्मणजे मनाची कितीही शुद्धता ठेविली तरी ती अपूर्णच राहते, परमेश्वरास ग्राह्य होईल अशी चित्तशुद्धि माणसाला ठेवतांच येत नाहीं; अशी आपली असमर्थता वाटून घेऊन ते अहंकाराला पदोपदीं दाबून टाकण्याचा यत्न करीत. यावरून त्यांचें मन पुनः प्रपंचाकडे गुंतूं पाहत होतें असें ह्मणण्यापेक्षां तें उच्चतम स्थानापन्न झालें होतें, पण तेथून तें च्युत होऊं नये यासाठीं मनाला ते नेहमीं बोचून सावध ठेवीत असत असें ह्मणणें अधिक सयुक्तिक दिसतें.

'पूज्य झालों अंगा आला अभिमान
पुढील कारण खोळंबलें ॥

ही तुकारामाची उक्ति दुसऱ्या कोणत्याही काळांतली असणें संभवनीय दिसत नाहीं.

(अपूर्ण)

वऱ्हाड शिक्षकसमाज.

वऱ्हाड शिक्षकसमाज ही शिक्षण विषयक संस्था आज कित्येक वर्षें अस्तित्वांत असून बरेंच उपयुक्त कार्य करीत असते. या संस्थेची यंदाची बैठक येथें ता. २१ आक्टोबर पासून ता. २४ आक्टोबर पर्यंत होण्याचें ठरलें आहे. अध्यक्षस्थानीं या प्रांताचे इन्स्पेक्टर ऑफ स्कूल्स मे. इव्हान्ससाहेब हे विराजमान होतील. सभेच्या कामाला सुरुवात होण्याला अजून दोन तीन आठवड्यांचा अवकाश आहे. तेव्हां सभेचें काम अधिक यशस्वी व फलप्रद व्हावें ह्मणून तिच्या चालकांस दोन सूचना करीत आहों. त्यांचा योग्य विचार होईल अशी उमेद आहे.

१. हिंदुस्थानांत शिक्षणाची स्थिति निरनिराळ्या प्रांतांत कमी अधिक मानाची असली तरी शिक्षणविषयक दिशा व शिक्षणपद्धति बहुधा एकच आहे. तेव्हां शिक्षणाबद्दलचा विचार करतांना वऱ्हाडांबाहेरच्या मोकळ्या हवेंत संचार करणाऱ्या आणि नामांकित अशा खाजगी शिक्षणाच्या संस्था चालविणाऱ्या विद्वान् लोकांनाही या वेळीं पाचारण करावें. अशा संस्था ह्मणजे मुंबईचें आर्यन एज्युकेशन सोसायटीचें स्कूल, पुण्याचें न्यु इंग्लिश स्कूल व नूतन मराठी विद्यालय, नागपूरचें पटवर्धन स्कूल, नगरचें सोसायटी हायस्कूल, वगैरे होत. या संस्थेच्या चालकांचा व त्याचप्रमाणें रा. ब. आगाशे, रा. हरि नारायण आपटे, रा. विनायक कोंडदेव ओक, रा. सा. नीळकंठ विनायक छत्रे, रा. द्रविड (ज्ञा. प्र. कर्ते) शालापत्रक कर्ते (पुणें) पुणें, धारवाड, धुळें येथील ट्रेनिंग कॉलेजांचे प्रिन्सिपाल, रा. सा. केळकर (माजी प्रिन्सि. ट्रे. कॉ. पुणें) वगैरे गृहस्थांचा अनुभव वऱ्हाडच्या लोकांना ऐकण्यास मिळण्याची संधी प्राप्त करून दिली असतां तो एक अपूर्व लाभच होईल.

२. चर्चेसाठीं विषय हातीं घ्यावयाचे ते आजपर्यंत ज्यांची अनेक वेळां चर्चा झाली आहे असे नसावेत. तर सध्या ज्या गोष्टी विशेष रीतीनें प्रचलित आहेत, किंवा अनेक वर्षांच्या अनुभवानें ज्या विषयावर प्रकाश पडून कांहीं एक ठाम निर्णय करतां येण्यासारखा आहे अशाच विषयांची चर्चा व्हावी. उदाहरणार्थ, सध्यां नीतिशिक्षण शाळेंत सुरू करण्याविषयीं सरकारांत विचार चालू आहे. तेव्हां हा विषय हातीं घेण्यासही उत्तम संधी आहे.

यदाचे सालीं शिक्षकसमाजानें पुढील विषय चर्चेसाठीं हातीं घ्यावे असें आह्मी सुचवितों:—

१. मुलांना नीतिशिक्षणाची खरोखर अवश्यकता सध्याचे काळीं किती आहे ? असल्यास नीतिशिक्षण शाळेंतून कसें देतां येईल ?

२. धर्मशिक्षण–त्याचा उद्देश व तो सिद्धीस नेण्याचे मार्ग.

३. शारीरिक शिक्षण–क्रिकेट वगैरे खेळ वऱ्हाडप्रांतांत अद्याप व्हावे तसे लोकप्रिय कां झाले नाहींत ?

४. शिक्षण आणि साहित्य (वाङ्मय) यांचा अन्योन्य संबंध.

५. आदर्श शिक्षक कशा प्रकारचा असतो ? शिक्षकांच्या सध्याच्या तक्रारी-त्या राहण्याचीं कारणें व त्या घालविण्याचे उपाय.

६. नागरिकत्वाचें शिक्षण लहानपणापासून देण्याची अवश्यकता—तें देण्याचे मार्ग—व साधनें.

७. भूगोल विषयाची सध्याची हेळसांड--भूगोलाचें शिक्षण कसें दिलें पाहिजे ? त्याला साधनें कोणकोणतीं पाहिजेत ?

८. शास्त्रीय विषयांची गोडी मुलांना कशी लावावी ?

९. मुलांचे वाङ्मय–मराठींत त्याची वाण–व ती कशी दूर करतां येईल ?

हे बहुतेक सगळे विषय व्यापक असल्यामुळें यांची चर्चा वऱ्हाड पुरती नसून एकंदर हिंदुस्थानाला तिच्यापासून फायदा करून घेतां येईल. अशा चर्चेला इतर प्रांतांतल्या लोकांचें साह्य मिळवितां आल्यास तें मिळविण्याची खटपट करण्यांत शिक्षकसमाजाचे सेक्रेटरी कसूर करणार नाहींत अशी आमची खात्री आहे.

प्रांतिक कांग्रेस कमिटीचा अर्ज.

—*--*-*--*—

आमच्या प्रांतांत जमिनींवरील हक्कदारांच्या हक्का संबंधानें जो एक प्रश्न नुकताच उपस्थित झाला आहे त्याचा समाधानकारक निकाल लावून घ्यावा ह्मणून आमच्या प्रांतिक कांग्रेस कमिटीनें आपल्या कर्तव्याला जागृत राहून मे० ज्युडिशियल कमिशनर साहेबांकडेस एक मुद्देसूद अर्ज तयार करून पाठविला आहे हें पाहून आह्मांस संतोष वाटतो, वऱ्हाडप्रांताच्या इतिहासाचा पूर्वपरंपरा, वऱ्हाडच्या जमिनीबद्दलच्या कायद्याचें मूलतत्त्व, तो कायदा ज्या किरत्या बरहुकुम केला आहे तो मूळ कित्ता, आणि आजपर्यंत त्या कायद्याला धरून झालेले फैसले या सर्व गोष्टींचा समुच्चयानें विचार केला तर आज हा प्रश्न उपस्थित होण्याचें वस्तुतः कांहीं कारण दिसत नाहीं. पण मे० सेकंड ॲडि० ज्युडिशियल कमिशनरसाहेब यांनीं बळिराम वि० मारुती या दाव्याचा जो निकाल दिला आहे तो वरील सर्व गोष्टींस विरुद्ध असल्या कारणानें आणि त्याच्याशीं रयतेच्या हिताहिताचा अत्यंत निकट संबंध असल्यानें वेळींच त्याबद्दल योग्य अधिकाऱ्यांकडे दाद मागणें जरूर झालें आहे, एक सर्वे नंबर एकाच्या नांवानें नोंदला गेला असला तरी त्या नंबरांत अनेकांचे हितसंबंध असतात. ज्याचे नांवानें नोंदणी झाली असते तो फक्त सरकार देणें देण्यापुरता जबाबदार ह्मणून पुढें झालेला असतो; पण तेवढ्यावरून त्याचा एकट्याचा जमिनीवर सारा हक्क आणि बाकीचे नुसते नामधारी हक्कदार असें नाहीं, अशी वहिवाट आज पिढ्यान पिढ्या चालत आली आहे. सन १८९६ साली वऱ्हाडचा जमिनीचा कायदा तयार झाला त्यांतही या गोष्टीला पुष्टीकरण मिळतें. पुढें ल्यांडरेव्हन्यू कोड झालें त्यानें सुद्धां या गोष्टीचें उल्लंघन न करतां उलट समर्थन केलें. असें असतां आतांच ही जुनी वहिवाट बाजूला सारून नवीन तत्त्व अंमलांत आणआणण्यास योग्य कारण पुढें आलेलें दिसत नाहीं. ही अपूर्व गोष्ट घडून येण्यास आमच्या दृष्टीला एकच कारण दिसतें, आणि तें ह्मणजे मध्यप्रांताशीं आमच्या प्रांताचा संयोग घडला हें होय. पण मध्यप्रांताशीं आमचा प्रांत जोडला तो केवळ राजकीय सोयीसाठीं आहे. त्यामुळें लोकांच्या चालत आलेल्या वहिवाटीच्या हक्कावर किंवा कायद्याच्या मूलतत्त्वावर कुऱ्हाडीचा घाव घालण्याचा किंवा मध्यप्रांतांतले सगळे कायदेकानू जसेचे तसे उचलून इकडे आणावे असा तेव्हांच्या राजकार्ड्यांचा हेतु नव्हता व आतां ही नाहीं हें आह्मी जाणून आहों, आणि ह्मणूनच बळिराम वि० मारुती या दाव्याच्या निकालांत गोंवलेलें तत्त्व जरी मध्यप्रांतांत प्रचलित असलेल्या कायद्याला धरून असलें तरी आमच्या प्रांताला तें लावतां यावयाचें नाहीं ही गोष्ट नम्रपणानें पण स्पष्ट स्वरूपानें मे० ज्युडिशियल कमिशनरसाहेब यांच्या नजरेस आणून देऊन दाद मागणें हें आह्मी आपलें कर्तव्य समजतों. एखाद्या खातेदाराच्या नांवाचें खातें असलें ह्मणजे त्याचा जमिनीवर हक्क असतो असें नसून पुष्कळ वेळा याच्या अगदीं उलट प्रकार असतो, ह्मणजे खातेदारानें आपला हक्क दुसऱ्यास विकून पंचवीस वर्षें सुद्धां झालेलीं असतात, तरी खातें त्याच्याच नावानें चाललेलें असतें असा वास्तविक प्रकार आहे. हा प्रकार अधिकाऱ्यांच्या दृष्टीनें कदाचित् गैरसोयीचा असेल; पण त्याच्या पुराणत्वामुळें व हजारों लोकांच्या हिताहितांची गुंतागुंत त्यांत असल्यामुळें त्याला जें महत्व प्राप्त झालें आहे. तें पेनाच्या एका फटकाऱ्यासरशीं नाहींसें करण्याचा प्रयत्न केल्यापासून शेकडों बापाबापड्यांचें व गरीब रयतेचें नुकसान होणार आहे. मे० ॲडि. ज्युडिशियल कमिशनरसाहेबांनीं दिलेल्या फैसल्याचा परिणाम आतांचे आतांच दिसू लागला आहे. दर्यापूर येथील मुनसिफ कोर्टापुढें असलेल्या दाव्याचें एक उदाहरण प्रांतिक कांग्रेस कमिटीच्या अर्जांत नमूद केलेंच आहे. सदर फैसला न्यायाच्या वरिष्ठ कोर्टाकडून न फिरविला गेल्यास रयतेचें फार नुकसान होणार आहे ही गोष्ट ध्यानीं घेऊन मे० ज्युडिशियल कमिशनरसाहेब सदर अर्जाचा योग्य विचार करतील आणि आजपर्यंतची वहिवाट, त्या वहिवाटीला खुद्द सरकारकडून आजपर्यंत मिळत गेलेली संमति व लोकांच्या हक्काच्या संरक्षणाविषयींची सरकार वरची जबाबदारी या सर्वांचा विचार होऊन मे० ॲडि. ज्यु० कमिशनरसाहेबांनीं आमच्या प्रांताला नवीन लागू केलेलें कायद्याचें तत्त्व कायमचें होऊन बसणार नाहीं अशी आह्मी उमेद बाळगतों.

साहित्य---संमेलन

राष्ट्रांत खरी जागृति व्हावयाची ह्मणजे ती सर्व बाजूंनीं व्हावयास पाहिजे सुधारणा केव्हांही एकांगी हातां उपयोगी नाहीं. या दृष्टीनें पाहतां सध्याच्या सुधारणांत एक व्यंग आह्मांला दिसतें. तें हें कीं राजकीय, सामाजिक औद्योगिक वगैरे सुधारणांबरोबर सर्व सुधारणेचें मूळ जी साहित्यसुधारणा ती करण्याचा यत्न व्हावा तसा नेटानें होत नाहीं. आमच्या प्रांता पुरतें पाहिलें तर येथें प्रांतिक कांग्रेस कमिटी आहे, सामाजिक सुधारणेचें केंद्र उमरावती शहर आहे, औद्योगिक कारखाने निघत आहेत, पण साहित्यविषयक चर्चा करणारी एक ही संस्था आमच्या प्रांतांत नाहीं. अशी स्थिति असण्याचें कारण लोकांचें औदासीन्य होय. वास्तविक पहातां आमच्या प्रांतांत रा. ब. कृष्णा साहेब महाजनी यांच्या सारखीं साक्षरशिरोभूषणें नाहींत असें नाहीं; पण त्यांच्या सल्ल्यानें चालण्यास तयार व उत्साही अशी तरुण साहित्यसेवकांची पलटण नाहीं ही दुर्दैवाची गोष्ट आहे. आमच्या तरुणांत हा साहित्यविषयक उत्साह उत्पन्न करण्यास एक उपाय आहे. तो हा कीं पुण्याचें साहित्यसंमेलन जसें गतवर्षीं बडोदेकर मंडळीनें आपले येथें बोलावून यशस्वी केलें तसें वऱ्हाडांतल्या मंडळीनें मनावर घेऊन यंदाचें साहित्यसंमेलन वऱ्हाडांत भरविण्यासाठीं कंबर बांधावी. या संमेलनाच्या निमित्तानें देशांतले थोरथोर विद्वान् व लेखक यांचा परिचय घडून त्यांच्या प्रत्यक्षदर्शनानें होतकरू साहित्यसेवकांच्या मनांतली साहित्यसेवेची हौस द्विगुणित होते; ज्यांना साहित्याची रुचि नसेल त्यांना ती लागते आणि उद्योगाची संवय लागून जुटीनें राष्ट्रीय कामें उरकण्याचा धडा मिळतो. राजकीय किंवा सामाजिक गोष्टीपेक्षां साहित्यविषयक कार्याला जुटीची कमी अवश्यकता आहे असें नाहीं. वरील फायदे लक्षांत घेऊन आमची वऱ्हाडची मंडळी यंदाचें साहित्यसंमेलन उमरावती किंवा आकोला या शहरीं येत्या दिवाळींत भरविण्याची कांहीं तजवीज करतील अशी आह्मांस उमेद आहे.

स्पष्टोक्ती.

आलिशान नामदार क्रॅडाक साहेब चीफ कमिशनर हे मोठे बोलके अधिकारी वाटतील पण त्यांच्या अंतःकरणांतली मुख्य गोष्ट ह्मटली ह्मणजे स्थानिक सरकार व लोकसमूह यांस अधिकाधीक जवळ जवळ आणण्याचा आहे. गेल्या पंधरा दिवसांत त्यांनीं तीन जिल्ह्यांत ३ दरबार भरविण्याचे योग आणिले. आणि सागर, खांडवा व हुशंगाबाद येथील नागरिकांच्या सभापुढें तीन सुश्राव्य संभाषणें केलीं. लोकांशीं राजपुरुषांनीं कसें वागावें व त्यांच्या बरोबर लोकहिताच्या गोष्टी किती प्रेमानें कराव्यात या संबंधानें वरील तिन्हीं भाषणें अगदीं नमुनेदाईक आहेत. सागर येथें राजश्री क्रॅडाक यांनीं मुद्दाम लोकभाषेंत ह्मणजे हिंदुस्थानींत संभाषण केलें. खांडवा व हुशंगाबाद येथें त्यांस मानपत्रें अर्पण करण्यांत आलीं आणि तीं रुप्याच्या सुंदर करंड्यांतून देण्यांत आलीं. हीं मानपत्रें राजश्री क्रॅडाक यांच्या कारकिर्दीसंबंधानें भक्तिभाव व प्रेम हीं चांगलीं व्यक्त करितात.

वरील तिन्ही संभाषणांत सरकारी तरफदारी विशेष श्लाघ्य कोटींतली आहे. सागर येथील कांहीं लबाड मित्रांनीं राजनिष्ठपणा बाहेरून दाखविला पण त्यांतून ते राजद्रोही होते असें अनुभवास आल्याचें सांगून त्यांनीं अशा लोकांचा विषेश मोठ्या जोरानें केला. सरकारी शत्रु ह्मणतात कीं सरकार सारा जबर घेतात व लोक निर्धन होतात. ही गोष्ट सर्वथैव झूट आहे हें दाखविण्यासाठीं त्यांनीं गेल्या ३० वर्षांचेही आंकडे प्रमाणा दाखल पुढें मांडले. गेल्या १५ वर्षांचा १०० लक्ष रुपये सारा होता पण त्या पैकीं ३६ लक्ष रुपये दुष्काळादि कारणामुळें सुट दिले गेले हें विसरतां कामा नये. १४ लक्ष तगाई ह्मणून कर्ज दिलें. ६३०० एकर जमिनीला बांध घालवून जमीन चांगली सुपीक केली. आतां २० वर्षांसाठीं पुनः जमिनीची आकारणी व्हावयाची आहे पण मालगुजार व कास्तकार यांच्या बचावा विषयीं व सुस्थिती विषयीं विशेष खबरदारी घेतली जाणार आहे असें अभिवचन दिलें. दुर्दैव व दारिद्र्य हीं पुढें दत्त ह्मणून आलीं तरी सरकार आपल्या उदार व उदात्त तत्त्वांपासून काडीमात्र ढळणार नाहीं. आणि अर्थात् लोकांनीं देखील प्रामाणिक व राजनिष्ठ तंतोतंत राहिलें पाहिजे.

(अपूर्ण)

आकोला बाजारभाव

—:०:*.०:—

हुंडी दर्शनी १००=

मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास २४८–॥

चांदी		७३
जवस	१८०	१९०
जवारी नवी	४०	४५
गहूं काठे	८५	९०
गहूं खांडवा पीवळा	११०	११५
गहूं बनशी		१२०
चणे		३
तुरी	३॥	३॥।
उडीद	४	४।
मुग		४=8=
तेल		८।
सरकी		११८
तुप	१२	१३
कापुस	६०	६५
आकोला रुई जीन		८५

नोटीस

रा० रा० उकर्डा रुंजाजी धोबी राहणार पिंपळगांव काळे ता० जळगांव जि० बुल्ढाणा यांस:——

खालीं सही करणार हिजकडून नोटीस देण्यांत येत आहे कीं मी तुमची लग्नाची बायको असून आज सरासरी चार पांच वर्षें मला माझे आईबापाचे येथें सोडून गेला त्याचें कारण हें आहे कीं तुह्मास महारोग झाला आहे. व ह्यामुळें तुमचे कडून माझा कोंणतेच रीतीनें प्रतीपाळ होऊं शकत नाहीं व ह्याबद्दल तुह्मास एक दोन वेळां सुचना केली व फारकती मागितली असतां देत नाहीं असें साफ सांगितलें मला माझे आईबापाचे घरीं राहून रुपये १५० कर्ज झालें. तरी ह्या नोटीशीनें तुह्मास कळविण्यांत येते कीं ही नोटीस पावलेपासून एक महिन्याचे आंत मला फारकती द्यावी. करारा प्रमाणें न झाल्यास तुह्मास दिलेली नोटीस हीच फारकती समजून मी दुसरा नवरा करीन. मग तुमचा माझेवर कोणतेच प्रकारचा हक्क राहणार नाहीं कळावें ता. १०-९-१० इ.

सही

बजी मर्द उकर्डा हिचे हातची निशाणी बांगडी असे दस्तुर—भिकू वा। गंगाराम

नो. नं. ढ ६३

नोटीस.

नोटीस बेशमी संपत वा। सूर्यभान अवचार पाटील रा० धापटी ता० मलकापूर जि० बुल्ढणा यांस:——

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुमची पाटाची बायको आहे. गंधर्व होऊन सात वर्षें झालीं तेव्हांपासून मीं तुमचे येथें ५ वर्षें राहून सुखानें संसार केला व तुह्मापासून मला १ मुलगा आणि १ मुलगीहि झाली आहे. मुलगा ६ वर्षांचा आहे. आज एक वर्ष झालें ह्मणजे गुदस्ताच्या आखाडी पासून तुह्मी मला आपले घरीं येऊं देत नाहीं. मी आले असतां मला मारहाण करून ४।५ वेळां घालवून दिलें. तेव्हां पासून मी आपले भावाचे घरीं आहे. तो माझा भाऊ डोळ्यांनीं आंधळा आहे. त्याचेच पोटाची त्यास पंचाईत आहे. तेव्हां तो माझें पोषण कसें करणार? तेव्हां माझे उदरनिर्वाहाची मी माझे भावाचे गांवानीं दोन सावकाराचें कर्ज रुपये ६० काढले आहेत. ह्या पुढें आणखी मला कोणी पैसा देत नाहीं. करितां तुह्मास या नोटीशीनें कळविते कीं ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत वरील माझे निर्वाहासाठीं काढलेले रुपये ६० त्याचें व्याज असें देऊन मला आपले घरीं घेऊन जावें. मी तुमचे घरीं नांदण्यास तयार आहे. याउपर तुह्मी न न्याल तर ही नोटीस फारकत समजून मी दुसरा घरठाव करीन मग तुमचा माझ्यावर नवरेपणाचा हक्क बिलकुल चालणार नाहीं. कळावें ता० २८-९-१९१० इ.

सही

झुमकाई मर्द संपत अवचार पाटील नि० खु० हातचा आंगठा.

नो. नं. ढ ७२

नोटीस.

नोटीस बेशमी जैराम वा। पांडु पाटील तेल्हारा हल्लीं रा० मडाखेड बु॥ ता० जळगांव जि० बुलडाणा यांस:—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं कासीराम वा। उकर्डा पाटील रा० मडाखेड बु॥ हा अज्ञान असून त्याची पालन करणार मी सख्खी चुलती आहे. व तुह्मी अज्ञान काशीराम याचे आजे ह्मणजे आईचे बाप आहांत. अज्ञान काशीराम याची जंगम–स्थावर इस्टेट माझे ताब्यांत असोन जंगम–स्थावर इस्टेटीची वहिवाट अज्ञानाचे तर्फें बारा महिन्यां पासून मी करीत आहे. व तुह्मी आज सरासरी १०।१२ वर्षांपासून मडाखेड बु॥ येथें अज्ञानाचे बापाचे घरीं रहात आहां. आज पावेतों कोणताही कारभार वगैरे यांत लक्ष न घालतां एका ठिकाणीं बसून तुह्मी आपला काळ घालवित आहां. असें असून हल्लीं ह्मणजे अज्ञानाची आई भिमाबाई ही मरण पावली तेव्हांपासून तुह्मीं अज्ञानाचे जिनगीचीं कारण नसतांना पेवें काढून ज्वारी विकणें, कपासी विकणें, तसेंच गुरेंढोरें यांचीहि वाटेल तशी विक्री करणें वगैरे धंदे चालविले आहेत. असें करण्यास तुह्मांस कांहीं गरज नाहीं. कारण अज्ञानाची सर्व व्यवस्था मी पहात आहे. तुह्मी आजपावेतों ज्याप्रमाणें घरात बसून खाल्लेत त्या प्रमाणें यापुढेंहि एका ठिकाणीं बसून खावें. तुह्मास बाकीच्या उठाठेवी करण्यास कांहीं एक जरूर नाहीं. तरी तुह्मी अज्ञानाच्या व अज्ञानाचे बापाचे नांवचे दस्तऐवजाची तोडजोड करूं नये. तुमचे जवळ जे कांहीं कागदपत्र, रोखे, गहाणखत, पावत्या वगैरे आहेत त्या तुह्मी ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत माझे हवाली कराव्या. व माझी पावती घ्यावी. असें न केल्यास कायद्या प्रमाणें तजवीज करणें भाग पडेल. कळावें. ता. २८।९।१९१० इ.

सही

तुळसाबाई मर्द रामचंद्र पाटील नि० हातची बांगडी दस्तुर काशिनाथ जयदेव.

नो० नं० ढ ७३

नोटिस

सदाशिव ऊर्फ तात्याजी बाळकृष्ण कुळकर्णी रा. उमरे ता. आकोट जि. आकोला यांस:——

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी मला तारीख ८।७।१९१० इ० रोजीं रुपये २००० चे मोबदल्यांत तुमचे मालकीचे मौजे टाकळी बु० प्रगणें पंचगव्हाण ता० अकोट येथील शेत सर्वे नंबर १७ एकर गुंठे १७८२३ आकार रुपये ३९ व उमरे ता० अकोट येथील तुमच्या मालकीची पडीत जागा खरेदी देऊन खरेदीखत नोंदून दिलें आहे. शेतांत असलेल्या उभे पिकाचा तुह्मी मजला पट्टा लिहून देणार होता तो आज देतों उद्यां देतों असें करून आज पावेतों पट्टा लिहून दिला नाहीं तरी त्या संबंधानें ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसांचे आंत पट्टा लिहून देऊन निकाल करावा. असें न केल्यास यंदाचे पिकाचे नुकसानी बद्दल ५०० रुपयांचा दावा करावा लागेल व ह्या नोटिशीचे खर्चासुद्धां नुकसान भरून घेण्यांत येईल. कळावें. तारीख ११ माहे सप्तेंबर सन १९१० इ०

सही

कृष्णराव मुकुंदराव देशमुख रा० मुंडगांव द० खु०

नो. नं. ढ. ७४

नोटीस

रा. रा. जेठमल साहेबराम मारवाडी रा० बाळापूर व भानेगांव यांस; आमचे पक्षकार मनमुखदास खुशालचंद मारवाडी रा. भेंडवड ता. जळगांव याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुमचे बाप साहेबराम व आमचे आजे चिमणीराम हे उभयतां सखे बंधु असून या दोघांनीं मिळून सराकतींत व्यापार केला व तो बाळापूर व भोनगांव ता. खामगांव व भोट ता. खामगांव व उमरे ता. बाळापूर व मारवाडांत अशीं दुकानें काढलीं व त्यांनीं एके ठिकाणीं व्यापार केला तो आजपर्यंत ह्मणजे माझा बाप खुशालचंद जिवंत होता त्याचे नंतरहि १४ वर्षें पर्यंत सारखा चालू राहीला व आजपर्यंत चालू आहे. तुमचे बाप व माझे आजे चिमणीराम हे एके ठिकाणीं होते व पुढें माझा बाप खुशालचंद व तुह्मीहि एके ठिकाणीं होता व पुढेंहि माझा बाप वारल्यावर मी व माझी बहीण वगैरे सर्व कुटूंबांतील माणसें एके ठिकाणीं होतीं व आजपर्यंत एके ठिकाणीं हिंदु कायद्या प्रमाणें समाईक कुटूंबांत होतों. पण हल्लीं ५–७ महिन्यापासून तुह्मी आह्मास घरांतून काढून देऊन आमचे वडिलोपार्जित इस्टेटीचा आह्मास वांटा देण्यास तयार नाहीं व आमचा कांहीं हक्क नाहीं असें आह्मास सांगितलें. तुमचे बाप साहेबराम यांनीं संमत १९६३ मिती कार्तीक वद्य १२ या दिवशीं मारवाडींत आमचे आजे चिमणीराम यास एक चिठ्ठी लिहून दिली आहे कीं ज्या दिवशीं आपण निराळे होऊं, त्या दिवशीं सर्व स्थावरजंगम चीजवस्त निमे निमे वांटून घेऊ. या सर्व इस्टेटींत दोघांचा निम्मे निम्मे हिस्सा आहे. यावरून आमच्या सर्व समाईक इस्टेटींतील अर्ध्या हिश्यास आमचा पूर्ण हक्क पोहचतो आहे व आह्मी अर्ध्या हिश्यास पूर्ण मालक आहोत. व तो निम्मे हिस्सा स्थावरजंगम इस्टेटींत आह्मास मिळालाच पाहीजे. तर तुह्मी ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत आह्मांस सर्व दुकानचे व्यवहारांत ह्मणजे जमीन, शेतें, घरें, गहाणगाठा, कर्जरोखे, व रोकड, जवारी, धान्य, भुसारमाल घरांत व पेवांत, कोठ्यांत जो जो माल आहे तो तो व चांदी, सोनें, भांडीं, कपडालत्ता, बैल, ह्मैशी, गाई व गुरें, वासरें वगैरे सर्व इस्टेट जी जी आपले समाइक संपादीत आली आहे व जवळ आहे ती ती सर्व जिंदगी स्थावरजंगम गाडीघोडे, वगैरे घरें या सर्वांवर आमचा निम्मे निम्मे हिस्सा आमचे मालकीचा तोडून देण्यास, अगर पंचामार्फत हिस्सा करून देण्यास अगर तुह्मी स्वतः हिस्सा देण्यास तयार आहात असें कळविलें पाहिजे व लागलीच तोडून दिले पाहिजे व आह्मास देऊन आमची पावती घ्यावी. असें न केल्यास या सर्व नोटीसीचा खर्च व पुढें प्रसंगानें दिवाणींत फिर्याद करण्याचा तुह्मी प्रसंग आणल्यास त्याजबद्दल जो जो खर्च लागेल ते सर्व नुकसान तुमचेवर आहे व तें नुकसान तुह्मांस भरून द्यावें लागेल. या नोटीसीचें उत्तर आमचे वकील मि. दत्तात्रय बाबाजी रत्नपारखी, (वकील बी. ए. एल्. एल्. बी.), यांना द्यावें व ही नोटीस पावल्या पासून पुढें मागें इस्टेटीची कोणतेही प्रकारें अफरातफर केली किंवा कराल तर त्याजबद्दल सर्व प्रकारें तुमचेवर जबाबदारी आहे. कळावें ता. २३।९।१९१०

सही

मनमुखदास खुशालचंद मारवाडी रा. भेंडवड ता. जळगांव द० खु०

D. B. Ratnaparkhi
Pleader, AKOLA.
28-9-10.

नो. नं. ढ ७५

नोटीसीचें उत्तर.

नोटीस बेशमी अज्ञान मर्द सुर्यभान काळे कुणबी रा० सावरे ता० आकोट हिस:——

मी नरसाजी वा। सीताराम उत्तर देतों कीं तुह्मी मला ता० १२।९।१० च्या वऱ्हाडसमाचार पत्रांतून दि० मु० नं० २० सन १९०९ च्या मुकदम्यांतील विशेष मुखत्यारपत्र दिलेलें रद्द केल्याची नोटीस दिली ती पावलो. त्यांतील सर्व मजकूर खोटा आहे. तुह्माला ४ मुली असून जेष्ठ माझी लग्नाची बायको आहे. ती बाकींच्यापेक्षां खाऊनापिऊन घरची सुखी आहे ह्मणून तिला तुमच्या बापाच्या येथल्या जमिनी चोळीसाठीं बक्षीस दिल्या. तेव्हांपासून सर्व शेतें माझ्या ताब्यांत असून चालू वहिवाटींत आहेत. त्यांचा पूर्ण उपभोग मीच घेत आहे. तुमच्या बापाचे जमिनीचा तंटा माझ्या मध्यस्तीनें मिटला व त्या संबंधाचा सर्व खर्च म्यां आपल्या पदरून केला हें तुह्मांस माहीत आहे. आतां शेतांच्या भानगडींतून निभावल्यामुळें तुमची निष्ठा बदलली. तुह्मी चारचौघांच्या नादाला लागून मला फसवूं पाहत आहां. तुमच्या माहेरची माझ्या बायकोस चोळी ह्मणून बक्षीस दिलेली जमीन परत घेऊं पहात आहां तरी ती तशी परत तुह्मांस देण्यास मी खुषी नाहीं. लोकांच्या नादीं लागून वाटेल तशी खोटी नोटीस दिली आहे. तुह्मी बायको मनुष्य असल्यानें हें म्यां तुह्मास जाहिर केलें आहे. या नोटिशीचा खर्च मात्र तुह्मास द्यावा लागेल. कळावें. ता. २७-९-१०

सही

नरसाजी वा। सीताराम पोहोकार रा० वरूडकुलटाचे ता० दर्यापूर द० खु०

नों० नं० ढ ७९

जाहिरनामा

सुनगांव तालुके जळगांव जिल्हे बुलडाणा येथील मेहरलाल चुनीलाल साहु या नांवाच्या मालकी संबंधानें आकोला येथील वि० आ. डि. जज्ज साहेब बहादूर यांचे कोर्टांत दि० मु० नंबर २/१९०९ दावा चालूं आहे. यांत व्यंकटराव मुधोळकर यांना सरकारनीं रिसीव्हर नेमलें आहे. सदहू दुकानच्या जमाखर्चाच्या वह्या दस्ताऐवज वगैरे कागदपत्र नापत्ता झाले आहेत ते खालीं लिहीले प्रमाणें:--

१ संमत १९१० पासून संमत १९२९ सालपावेतोंचे दरसालचे रोजनामा, खतावणी कच्ची.

हिशोब वह्या, व्याज वगैरे जोडतात ते संमत १९५० पासून १९६६ पावेतों.

१ संमत १९४३-४४ सालचे रोजनामा, खतावणी कच्ची.

१ संमत १९४६ सालची खतावणी.

१ संमत १९५५ पासून संमत १९६६ पावेतोंचे रोजनामा, खतावणी कच्ची.

१ पठाणीवही संमत १९६४ ते संमत १९६६ पावेतोंची.

१ रुजुवही संमत १९६३ पासून संमत १९६६ पावेतोंची.

१ दस्ताऐवज, गहाणखत, कर्जरोखे, भाडेपट्टे संमत १९६६ पावेतोंचे जे आसामी लोकांचे असतील ते.

१ अस्सल करारनामा.

१ चिल्हर कागद हुंडीचे वगैरे कागदपत्र.

तरी या जाहीरनाम्यानें सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं, सदहू दुकानच्या जमाखर्चाच्या वह्या दस्ताऐवज, भाडेपट्टे वगैरे सर्व कागदपत्र ज्यांचे जवळ असतील ते त्यांनीं वि. ऑ० डि० जज्ज. साहेब बहादूर कोर्ट आकोला यांचे कोर्टांत १५ पंधरा दिवसांचे आंत दाखल करावे. त्याबद्दल त्यास आमचे कडून यादीप्रमाणें जो कागदपत्र दाखल करील त्यास इनाम रुपये १०० अगर कमी दाखल करण्यास योग्य इनाम दिलें जाईल. सदहू प्रमाणें जे करणार नाहीं व ज्यांचे जवळ मेहरलाल चुनीलाल या दुकानच्या वह्या, दस्ताऐवज वगैरे जे कागद सांपडतील त्याजवर फौजदारी कायद्याप्रमाणें काम चालविलें जाईल.

आज ता। १३ माहे सप्टेंबर सन १९१० इ.

दस्तुर सदाशिव केशव कुळकर्णी
गंगाबाई जवजे मेहरलाल पडीवाल
रा सुनगांव तर्फें मुखत्यार

नो० नं० ढ ७६ द. खु.

NOTICE

Notice nnder section 150(1) of the Berar Municipal Law;—

The Municipal Committee of Malkapur at their special meeting neld on 14-9-10 have proposed to adopt the following rules for the vaccine operations within the limits of the Malkapur Municipality.

Rule I.- For the performance of vaccination in accordance with the provision of Act XIII of 1880, the local area included within the limits of the Malkapur Municipality shall be divided into as many vaccination circles as the Municipal Commissioners may find it desirable to establish.

Rule 2.- The Municipality shall from time to time appoint a place or places in each vaccination circle as a public vaccine Station, and shall cause to be affixed on the outside of every such place, in a conspicuous position, a signboard, on which shall be printed in letter easily legible and in the English, Marathi and Urdu characters the following inscription:-

Malkapur Municipality
vaccine Station No:-

Rule 3.- The appointment of duly qualified public Vaccinators to perform vaccination as prescribed Act X111 of 1880 will rest with the Sanitary Commissioner.

Rule 4.- The appointment, suspension and dismissal of public Vaccinators employed in the limits of the Municipality shall rest with the Sanitary Commissioner.

Rule 5.— During the vaccination season, the public Vaccinator shall attend at the public vaccine Station every fifth day, or as often as may be necessary, excepting Sundays and general holidays, between the hours at 7 A. M. and 12 noon and between 4 to 6 P. M.

Previons intimation of the day for vaccine operations shall be given in writing by the public Vaccinator to the Secretary to the Municipality.

Rule 6.- Persons licensed by the Local Government to act as private Vaccinators shall in no case demand higher fee than one rupee for a single operation, and shall perform their duties under the order and subject to the general control of the Sanitary Commissioner.

Rule 7.— Persons desirous of procuring the vaccination of their children at their own houses may apply for that purpose to the town Vaccinator of their circle who shall comply at convenience with the request of the applicant.

Rule 8.— Whenever it is ascertained that a child is unfit for vaccination or is unsusceptible of vaccination, a certificate in the form A attached to the rules shall be granted in the former case to the parent or guardian of such child by the Vaccinator appointed by Government or by the licensed private Vaccinator or by the Medical officer of the District or of the Charitable Dispensary and in the latter case in form B(attached) by the Superintendent of vaccination by whom such child was examined. In like manner whenever it is ascertained that a child has been successfully vaccinated, a certificate shall be granted by the Vaccinator appointed by the Government or the private licensed Vaccinator or the Medical officer of the District or Charitable Dispensary to the parent or guardian of such child in the Form C attached to these rules.

Rule 9.— The lymph to be used shall be animal lymph either direct from the cow or manufactured into a vaccine paste. The Municipality shall arrange to supply calves in sufficient numbers or in the event of paste being selected to be used to contribute towards the cost of manufacture in consultation with the Sanitary Commissioner.

Rule 10.— A fee of 8 annas shall be payable to the public Vaccinator who vaccinates a child at the request of parents or guardians elsewhere than in the place appointed for the purpose.

Rule 11.— The following registers shall be kept up by the Municipal Committee;-

(a) A register showing the names of children born within the local area subject to these rules on or after the date of the application of Act X1I1 of 1880 to such area.

(b) A register showing the names of unprotected children born in the area aforesaid previous to the date of the application of Act X111 of 1880, and who were at that date under the age of 14 years if boys and of 8 years if girls.

(c) A register showing the names of the unprotected boys and girls respectively under these ages brought within the local area aforesaid at any time after the application of Act X111 of 1880 and who had resided there for a month.

(d) A register showing the result of each vaccination or its postponement and the delivery of certificate, if any.

Rule 12.— The preparation of register (a) shall be effected from the register of births maintained in the Municipal office; of register (b) from information to be collected under the orders of the Secretary, Municipal Committee, by the Registrar of births, or where no Registrar is appointed the Secretary of register (C) from the information to be collected by the Registrar of births, or where no Registrar is appointed, the Secretary from the aforesaid Committee and of register (d) from the registers kept up by Vaccinators for their respective circles as hereafter prescribed.

Rule 13.— Every public and private Vaccinator employed within the local area to which these rules apply shall keep up the following registers, namely:-

Register A. See form attached.

Register B. Showing

(1). Name, sex, age, parentage, caste and residence of each child produced but found unfit for vaccination.

2 Date of certificate of postponement granted under section 9 of Act X111 of 1880.

(3.) Date on which the child was represented for vaccination and the result of inspection.

(4.) Date of renewal of postponement certificate, if any.

(5.) Remarks.

N. B. If on the child being again presented for vaccination it is found to be in a fit state for that operation the fact should be recorded in Column 3 of Register B and an entry of the fact of vaccination when performed should be made in Register A, a reference to such entry being made in the column of remarks of Register B, opposite the corresponding entry in the letter.

Rule 14.— Every public or private Vaccinator shall prepare weekly and annual returns as per forms attached 1, and11, and punctually submit them through the Secretary of the Municipality to the District Superintendent of vaccination on the dates prescribed in the forms.

Rule 15.— The result of vaccine operations will be verified by the District Superintendent of vaccination on the provincial vaccination establishment, who shall give previous notice to the Secretary of the Municipality of his intention to do so. The Secretary will arrange to get, excepting on Sundays, general and class holidays as many vaccinated children as possible collected at the local vaccination Station.

FORM A.

Municipal committee

Vaccination No.

Certificate of unfitness for vaccination I , a public or licensed, as the case may be) Vaccinator do hereby certify that in my opinion (name of child, the son (or daughter, as the case may be) of resident of is in a state unfit for vaccination, and that such unfitness will continue during (the whole or if a part specify the same) the current vaccination season.

(Signed)

Dated

Vaccinator.

Form B.

Certificate of unsusceptibility of successful vaccination

I, , a Superintendent of vaccination, do hereby certify that the son (or) daughter, as the case may be) of resident of has been three times unsuccessfully vaccinated, and that in my opinion he (or she, as the case may be) is unsusceptible of successful vaccination.

(Signed)

Dated

Superintendent of vaccination.

Form C.

Certificate of successful vaccination I, , public (or licensed as the case may be) Vaccinator, do hereby certify that (name of child), the son (or) daughter, as the case may be) of resident of was vaccinated by, me on the day of in the year and that, after due inspection, I am satisfied that the vaccination has been successful.

Dated

(Signed)

Vaccinator.

Any inhabitant of the town of Malkapur, objecting to the above proposal should submit his objection within thirty days from the date of the publication of the notice.

S. Muniruddin.
Chairman
Municipal Committee.
Malkapur.

Malkapur.
D 6th. September 10.

नो० नं० ढ ८२

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कप्पतगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा ''जायफळार्कमधु'' यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते फार वेळ टिकणारी कामस्थिती अनुभवास येते. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षां अंशमानानें अधिक वाढते. शरीरापिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रद्दे, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो, शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते. या औषधास पथ्य नाहीं कामाविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १॥४, तीन बाटल्यांस २॥१०, दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स.

एस्. जी. आर.

नो. नं. ड ९३. श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी,

हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरूं होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं आमचें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर करूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

सु धा सि न्धु सु धा सि न्धु

जेंव्हां डाक्टर व वैद्य यांची ही निराशा होत, तेंव्हां सुद्धा

सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिन्धु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षां पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्यां संपादकांशी व डाक्टरांशी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (काळरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वांत्या, भळभळ, हांत पाय व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुळाब, आणि खोकळा सर्वांस गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटलीस -॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च; प्रथम तेथें च शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू वर्षाचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावात ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे.

मांगविण्याचा पत्ताः—

क्षेत्रपाल शर्मा मालक

सुख संचारक कंपनी मथुरा

ॐ

सत्यमेव जयते.

सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कावत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायाश्चित्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सतवर्णे कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जोतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांचा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र. व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत' अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. नें मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचें वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ व हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधांत विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदाविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस

पोष्ट हिवरखेड रूपरावाचे ता० आकोट

नो. नं. ड ७९ जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार – ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार– खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, वांडू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें; अग्नितापानें, उपदंशाविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणानें डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदरहू औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. वारपुरे. पोष्ट- आलिबाग.
मुंबई.

फळांचा बार विकणें आहे.

खामगांवीं रेल्वे स्टेशनच्या जवळ अर्ध्या मैलावर आमचा ''शेळगांवचा बगीचा'' ह्मणून प्रसिद्ध बगीचा आहे. त्यांत संत्र्यांचीं ४९०, पेरूंचीं १९० [जांबाचीं], डाळींबांची ८९, लिंबूचीं १००, साखरलिंबांचीं ३०, शीताफळांचीं, ५० बोरींचीं ५० झाडें आहेत. एकंदर ९१९ अंदाजा झाडें आहेत. त्यांच्या फळांचा बार १ वर्षा पुरता विकणें आहे. खामगांव रेल्वेस्टेशनापासून भुसावळला ।. आणे मणी, नागपुरला रु. १ मणी व मुंबईला रु० १। मणी रेल्वेभाडें पडतें. ज्यांची घ्यावयाची इच्छा असेल त्यांनीं समक्ष अगर पत्रद्वारें खुलासा करून घ्यावा. खामगांव ता. ७।९।१० सही

टोडरमल पुरणमल झुणझुणवाला.

नो० नं० ढ ४९

आर्यवनौषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यानकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधें वारिक हर्डी वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्यहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शेंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णारोग्य बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टिक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक, मनोल्हासक कांति व बुद्धिवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जो धातु तो शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें तो दोषी असेल तर शरीरांत नानप्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ठ होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नदृग्न्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मीमेवेरी मुळेले विकोप मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियाची धुपणी, छातीतील रोग, सर्व पाय व्रमांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश विस्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जनाट परमा, मुष्ठीमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतीचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल अनेक सर्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिय, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च १ अ ने पडेल अनुपानखर्डें सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३१ गो० १ रु०, ७१ गो० २ रु० १२१ गो० ३ रु० १२१ गो० ४ रु० २७१ गो० ६ रु० ११० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें वडस. साहर, फुल, धुरल्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरीत बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगास अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्त्राव, रक्तस्त्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। भार बाटलीस रु० २

३ दंतबलवर्धक पूडः—दंत संबंधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून वातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचो निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावी आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आनिले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १९१२० वर्षें अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधीनें कांव्यावधी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधी नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याणकरित असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उन्नितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच अलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तीच सर्वांनीं वापरावी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल. नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Registered No. N. 4

व्हाडसमाचार.

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख १० माहे आक्टोबर १९१० इ० [अंक ३८

ॐनमः श्रीगणेशाय

आर्य वनौषधालय–मुर्डी.

अती उंची सुगंधी अत्तरांच्या पेट्या,

किं० पोस्टखर्चासह २ रुपये ८ आणे.

आमचेकडील माल पूर्ण टिकाऊ व मनोहर सुगंधी असा उत्तम असल्यामुळें तोच नेहमीं वापरणें योग्य आहे. आह्मी पेट्या तयार करून त्या ग्राहकांस देण्याचा क्रम आज पंधरा वर्षे ठेवून सोळाव्या वर्षींही अशा पेट्या तयार करून त्या ग्राहकांस पुरविण्याचा क्रम सुरू ठेविला आहे, ह्मणून दिवाळीचे सणाकरितां अशा उत्तम अत्तरांच्या नेहमीं प्रमाणें पेट्या तयार केल्या आहेत. श्रीमंता पासून गरिबापर्यंत पेट्यांचा लाभ सर्वांस सारखा करून घेतां यावा इकडे विशेष लक्ष देऊन यंदाचे पेट्यांत विशेष सुधारणा केली आहे. पेट्या उत्तम जागाचे लांकडाच्या मजबूत बनवून त्यावर उत्तम पॉलीशही केलेलें आहे, यामुळें पेटी फारच सुबक बनली आहे. अशा पेटींत निरनिराळ्या जातींच्या उत्तम अत्तरांनीं भरलेल्या कुप्या (बाटल्या) सहा, उंची बेलियाची बाटली एक, अतिशय सुगंधी उटणें, लालभडक गंधाचे रवे, व स्त्रियांकरितां लालभडक सुगंधी कुंकवाची डबी एक, असे सुगंधी दहा पदार्थ ठेविले आहेत. यंदांचे पेट्यांत अशी जरी विशेष सुधारणा केली आहे तथांपि पेटीची किंमत न वाढवितां ती फारच अल्प पोस्ट खर्चासह दोन रुपये आठ आणेच ठेविली आहे. या पेट्या एकदम सहा घेणारास एक पेटी व दहा घेणारास दोन पेट्या बाक्षिसा दाखल फुकट देऊं तरी या पेट्यांस जास्त ग्राहक मिळवून एकदम पेट्या मागविणें फायदेशीर होय.निराळा पोस्ट खर्च नाहीं.

तारुण्यविलासी बादशाही अत्तरें.

सुरंगी ०० ००० तोळ्यास ४ रुपये. मालती ०० ०० ० तोळा. ३ रुपये. पुष्पराज ०० ००० तोळा. ३ रुपये. व या शिवाय गुलाब, केवडा, हिना, खस, अंबर, पाच, जाइ, जुइ, इ. अत्तरें तोळ्यास दीड रुपयापासून पांच रुपये तोळ्या पर्यंत मिळतील. केंसांस लावण्याचीं तेलें, बेलिया, हिना, मसाला, वगैरे दर आठ तोळ्यांस एक रुपया.

या प्रमाणें माल तयार असून या शिवाय लागेल तो सुगंधी माल मागवावा उत्तम पाठवूं, एकदम तीन तोळे अत्तर घेणारास पोष्ट खर्च माफ. तीन तोळ्यांवरें अत्तरें घेणारास दर दोन तोळ्यांस पाव तोळा अत्तर रूपानें कमिशन देऊं पेट्यांस मात्र कमिशन मिळणार नाहीं. सर्व माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठवूं. दिवाळीकरितां लागणारा माल त्वरित मागवावा, ह्मणजे वेळेवर मिळण्यास हरकत पडणार नाहीं. माल चोख व उत्तम असाच पाठवूं.

पत्ता— कृष्णशास्त्री पेंडसे वद्य
मु॥ मुर्डी पो० हर्णै.
जि० रत्नागीरी.

नो० न० द ८९.

जाहिरात

ऑईल एंजीन पंप, दळण्यांचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेंचे ह्मणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक,
मेसर्स डंकन स्ट्रेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन्स एक्स्पर्ट (फील्डींग),
नो. नं. द ८० उमरावती.

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by messrs. DuncanStratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:– C/o N. G. Ketkar Esq.
Pleader
Amraoti.

No. N. Dh. 81

जाहिर लिलाव.

विद्यमान ॲडिशनल सबजज्ज साहेब कोर्ट आकोला.

यांचे फैलावरील दिवाणी मुकदमा नंबर ६१ सन १९१० यांतील वादी धनजी जाधवजी रहाणार आकोला व प्रतिवादी सांगीदास नंदलाल वगैरे इसम ७ रहाणार आकोला यांत वादी प्रतिवादीचे दरम्यान सांगीदास रामचंदर जीन कंपनी या नांवानें चालत असलेली आकोला येथील रेचे ३२-चे जीन फ्याक्टरीचे कोर्टानीं मला रिसीव्हर नेमीलें आहे व पक्षकारांची भागीदारी या पूर्वी मोडल्यामुळें सदरहू जीन फ्याक्टरी एकंदर स्टोर व सामानासह तारीख ९ माहे नोवेंबर सन १९१० ईसवी रोजीं प्रातःकाळीं ८ आठ वाजतां आकोले येथील जीन फ्याक्टरीचे कंपौडांत लिलाव केली जाणार आहे. सदरहूचे तपसीलवार जाहिरनामे कोर्टाचे इमल्यास व आकोले येथील चावडीस लाविले आहेत. या शिवाय जास्त माहिती व स्टोर सामान वगैरे पहाणें असल्यास त्यांनीं रिसीव्हर यांस भेटावें ह्मणजे सर्व सविस्तर माहिती मिळेल. सदरहू जीन फ्याक्टरी या येत्या सिझन मध्यें चालविण्या सारखी आहे. कळावें तारीख १ माहे आक्टोबर सन १९१० ई०

सही
देवीराम कोंडजी नागर आकोला.

नो. नं. द ८६

जाहिर नोटीस.

जाहीर नोटीस देण्यांत येतें कीं धी बेरार म्याच मेकींग फ्याक्टरी इलिचपूर हिची जमीन, इमारती, यंत्रें वगैरे व आगपेट्या तयार करण्याचें कच्चें सामान इलिचपूर येथें जाहीर लिलावानीं कारखान्याचे कंपौंडांत ता० २३ आक्टोबर सन १९१० रविवार रोजीं सकाळीं ८॥ वाजतां विकलें जाईल. ज्यांची लिलावांत बोलण्याची व विकत घेण्याची इच्छा असेल त्यांनीं वरील तारखेस सदर्हू जागीं सदर्हू वेळीं हजर रहावें.

या संबंधीं ज्यास्त माहिती कंपनीचे आफिसांत रोज सकाळीं १० वाजल्य पासून ५ वाजे पर्यंत मिळेल.

इलिचपूर क्यांप) आबाजी नारायण
ता. ३०।९।१० } चिखलीकर.

लिक्वीडेटर आफ धी म्याच फ्याक्टरी,
नो. नं. द ८४. इलिचपूर.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्यां बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ डिसेंबर यांच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ { एजंट
नं ७३

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{२}{३}$ तोळे असतें. साधारण भाव व्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० { एजंट.
नो. नं. द ७१

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नांगरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्या-कारणानें व विशेषेकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आऊतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहू प्रांताच्या मध्य-भागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड रेल्वे स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास येवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,
नो. नं. द ६६ जिल्हा सातारा.

वर्तमानसार.

गणपतीच्या मिरवणुकींतून जात असतां हातांत बिनपरवान्याची एक नागवी तरवार घेऊन ती परनीत गेल्याबद्दल विठ्ठल साय्यणा नांवाच्या गिरणीमजूरास मुंबईच्या प्रे. माजिस्ट्रेटांनीं २० रु. दंड केला.

पूर्व-खानदेश जिल्ह्यांतील प्रमुख व्यापाऱ्यांचे संमतीनें तेथील कलेक्टरांनीं त्या जिल्ह्यांतील मापें सारखीं करण्याचें ठरविलें आहे. ८० रु. भार पाणी मावेल तो मापी शेर केला असून त्याच मानानें अच्छेर, पावशेर व अदपाव केले आहेत. हीं नवीं मापें दारूइन्स्पेक्टटर तपासून व शिक्के मारून देणार असून तीं दिपवाळीचे पाडव्यापासून सुरू व्हावयाचीं आहेत.

पी. ई. च्या अभ्यासक्रमांत इंग्रजी, दुसरी भाषा, गणित व आधिभौतिक शास्त्रें, एवढेच विषय असावे असा ठराव करून मुंबई-युनिव्हर्सिटीच्या सेनेटनें रोम व ग्रीसच्या इतिहासास खो दिला.

ज्यांचें वजन एक हंड्रेडवेटच्या आंत असेल इतक्या शिशाच्या बंदुकीच्या गोळ्या व छरे आणि ज्यांचे वजन वीस पौंडांचे आंत असेल इतकें गंधक यांस मुंबई इलाख्यांत कायद्यानें हरकत नाहीं असें जाहिर करण्यांत आलें आहे. उद्योगधंद्याच्या कामीं लागणाऱ्या शिशासही हत्यारांचा कायदा लागू नाहीं.

मुनसफांना काम फार पडत असल्यामुळें त्यांची प्रकृती वारंवार बिघडते अशी तक्रार एका लोकनियुक्त सभासदानें कायदे-कौन्सिलांत केली. त्यावर बंगालसरकारच्या ज्युडि. सेक्रेटरीनें उत्तर दिलें:- आपल्या कामास आरंभ करण्यापूर्वी व काम संपल्यावर प्रत्येक मुन्सफानें आपल्या घराभोवतीं धांवून तीन तीन प्रदक्षिणा कराव्या ह्मणजे त्यांची प्रकृती बिघडणार नाहीं.

कलकत्तानजीक टोलीगंज येथें गेल्या ता. २ रोजीं कहाएडो भट्टाचार्य नांवाच्या श्रीमंत जमीनदाराच्या घरीं दरोडा पडला होता. दरोडेखोरांनीं घरच्या मालकास मारून त्याचे जडजवाहीर आणि १००० रु. चोरून नेले. या दरवड्याच्या वेळीं आजूबाजूचे लोक येऊन त्यांनीं दरोडेखोरांशीं दोन हात केले. परंतु दरोडेखोरांचा जमाव मोठा असल्यानें गांवकरी लोकांना जखमा करून ते पळून गेले. यानंतर पोलिसचे लोक आले व त्यांनीं जखमीं लोकांना इस्पितळांत पोंचाविलें.

कांहीं दिवसांपूर्वी एका पांच वर्षांच्या मुलीचा खून करून तिचे दागिने चोरलेला अब्दी मुल्ला या इसमास तोलिगंज पोलिसांनीं पकडलें. पोलिसांनीं यास पकडलें तेव्हां हा स्त्रीवेष घेऊन स्त्रियांच्या समुदायांत बसला होता. आरोपीनें गुन्हा कबूल केला आहे.

कलकत्ता येथील पोलिस कोर्टांत किदरपूर डॉक मधील एका मजुरास अन्यायानें शिक्षा मिळाली. या समजुतीवर त्या गोदींतील १०० क्रेनमन लोकांनीं संप करून काम बंद पाडलें आहे.

मध्य प्रांताचे चीफ कमिशनर ना. क्रॅडॉक हेही डिस्ट्रिक्ट कौन्सिलांचे अधिकार वाढविण्याला अनुकूल आहेत आणि कांहीं कर बसविण्याचें अधिकार डिस्ट्रिक्ट कौन्सिलांना देण्यासाठीं एक बिल तयार करून त्यांनीं तें हिंदुस्थान सरकाराकडे पाठविलें आहे. स्थानिक स्वराज्याचा कायदा १८८३ सालीं पास झाला, तेव्हांपासून स्थानिक स्वराज्याचे हक्क वहिवाटण्याचें शिक्षण क्रमाक्रमानें हिंदी लोकांस मिळत आलें आहे आणि जास्त हक्क मिळविण्याची आकांक्षा हिंदी लोकांत उत्पन्न झाली आहे. डिस्ट्रिक्ट बोर्डांच्या व म्युनिसिपालिट्यांच्या कामाविषयीं लोकांत जितकी आस्था दिसून यावयास पाहिजे तितकी दिसत नाहीं अशा प्रकारचा एक आक्षेप नेहमीं पुढें आणण्यांत येत असतो. या आक्षेपास ना. क्रॅडॉक यांच्या पूर्वोक्त भाषणांत उत्तर मिळण्यासारखें आहे. मि. क्रॅडॉक हे नागपूर भागाचे कमिशनर असतां त्यांना असें आढळून आलें कीं, डिस्ट्रिक्ट कौन्सिलाकडे सोपविण्यांत आलेल्या कामांपैकीं पुष्कळसें काम क्षुल्लक व नीरस असतें. अधिक महत्वाचें काम डि. कौन्सिलाकडे देण्यांत आल्यास त्याविषयीं लोकांस अधिक आस्था वाटूं लागेल असेंही मि० क्रॅडॉक यांचें मत झालें.

कलकत्ता येथील मेडिकल कॉलेज इस्पितळानजीक भरलेल्या एका जत्रेंत पोलिसांनीं नरेंद्र चतर्जी आणि शशुवर बोस यांना संशयावरून गेल्या शनिवारीं पकडलें. नरेन हा हेरा येथील राजकीय दरोड्यांतील एक पळून गेलेला आरोपी आहे. शशुवर बोस याचा अलिपूर बांब प्रकरणाशीं संबंध आहे असें ह्मणतात.

आफ्रिदी लोकांतील अदम खेल टोळींत बरीच अस्वस्थता उत्पन्न झाली आहे. याकरितां अटक आणि खुशालगड येथील सिंधुनदीच्या पुलावर विशेष बंदोबस्त ठेवण्यांत येत आहे. रमजान सणाच्या अखेर त्यांची एक सभा भरावयाची आहे, असें समजतें.

भक्तिवात्सल्य नाटक.

[मागील अंकावरून पुढें चालू.]

अंक २ रा.

प्रवेश चौथा.

स्थल:— नारायणपेठेंतील दिगंबरपंतांचें घर.

दिगंबरपंत- (श्वास टाकून) परतंत्रते ! धन्य आहे तुझी ! एकूण तूं माझ्या बाळाचा बळी घेणार ना अखेर ! ! ! दुष्काळानें गांव ओस पडत आहेत. पैसा वसूल होण्याला मार्ग दिसत नाहीं. कुळाकडे जावें तर प्रथम दर्शनीं हा दिवस चालला उद्यां कसा जातो ! या विवंचनेंत अन्नासाठीं कंठीं प्राण उरलेल्या अर्भकांना पोटाशीं धरून, आकाशाकडे पहात, आर्त स्वरानें परमेश्वराची प्रार्थना करणाऱ्या, आस्थिचर्म झालेल्या दंपत्याकडे पहातांच हृदय दुभंग होतें ! अरेरे ! ! ज्या घरांत पति पत्नि हीं आपल्या बालकाशीं लडिवाळपणानें, हंसून, बागडून आनंदांत दिवस घालवीत होतीं; त्याच ठिकाणीं अन्नासाठीं प्राण सोडणाऱ्या अर्भकांना मांडीवर घेऊन " बाळा जातो ना ! " या दीन शब्दांनीं विलाप करणाऱ्या मातांचे हृदयद्रावक ध्वनी ऐकूं येतात ! अशा वेळीं जबरीनें पैसा वसूल करतांना राक्षसाच्याहि हृदयाला पाझर फुटेल व " नको तो पैसा " हेच उद्गार त्याच्या मुखांतून बाहेर पडतील ! तरी मीं आपल्या देशबांधवांची सहानुभूति बाजूला ठेऊन तगाद्या करितां माणसें प्रत्येक कुळाकडे पाठविलीं आहेत. पाहूं काय हरी करील तें ! ! ! अरे पण हा हाडांचा सांपळा बनलेल्या, डोळे खोल जाऊन गालावर मांसलपणाचें नांव नसल्यामुळें दातांच्या कवच्या बाहेर पडून प्रेतकळा आल्या प्रमाणें, भेसूर दिसणाऱ्या माणसांचा थवा चालतांना पाय कांपत असतां धापा टाकीत मोठ्या कष्टानें कुठें जात आहे. अरेरे ! ! !

पद

काय दशा ही झाली ॥ यांची ॥
प्रेत कळे सम भेसुरता ही ॥ वदनीं यांचे आली ॥ धृ० ॥
अस्तिचर्म हें वपुचें उरलें ॥ मांस रुधिर या काळें गिळिलें ॥
कपोल बसलें ॥ मार्दव सरलें ॥ जिवंत भूतें आलीं ॥ १ ॥

(लोक येतात.)

म० १ ला- महाराज अन्नाकरितां मुलेंबाळें झंझावातानें झाडावरून तुटून पडणाऱ्या फळा प्रमाणें पटापट प्राण सोडीत आहेत. दाण्यावांचून गांव ओस पडला. सरकार वसुलाचा सूट द्या !

म० २ रा- सरकार भुकेनें जीव व्याकूळ झाला ! अन्नावांचून तळमळणाऱ्या स्वजनांचा आरडाओरडण्यानें मन दुभंग झालें ! अशा दुःखाग्नींत वसुला करितां तगाद्याच्या तेलाची धार धरून आमचीं काळजें कां भाजतां ! पोटाला नाहीं तर आह्मी वसूल कसा देणार ! ! !

म० ३ रा- सरकार सूट द्या ! सूट द्या ! आमचें रक्षण करा ; मुलेंबाळें वाचवा ! हें पहा आह्मी तुमच्या पायावर आडवे पडतों. ! !

म० ४ था- दुष्काळानें गांजलेलीं लेंकरें सरकारच्या पायावर आहेत; तारा वा मारा पण पोटाला द्या ! या दैविक संकटांतून जगूं तर एक पैही थकणार नाहीं आमचेकडे वसुलाची !

म० ५ वा- जवळ पैसा असतां तर आज कंठीं प्राण कां उरते ! आतां पर्यंत महर्गतेचें धान्य खाल्लें. आतां टंचाई पडली. पैसाहि नाहीं आणि धान्याहि नाहीं ! सुगींत सरकारनें आपला खजीना दुप्पट भरून घ्यावा आमच्या कडून ! पण आतां सूट द्या ! नाहीं पेक्षां आमचीं डोकीं सरकारचे पायीं आहेतच. तीं बिनदिक्कत उडवा ! अन्नावांचून झिजत झिजत मरण्यापेक्षां एकदम मरण आलेलें हजारपट चांगलें.

(मुलांना दिगंबर पंताच्या पायावर टाकतात.)

पद

अन्नाला मुकलीं कशीं चिमुकलीं काळें खलें गांजिलीं ॥
जैसीं कुंद फुलें तडागीं कमलें पाण्याविणें वाळलीं ॥
नाहीं त्राण परी जिवंत ह्मणुनी घेतात श्वासावली ॥
आलाशीं ढकली रमेश आशिकां हीं घोर दुःखानलीं ॥

बांधव हो, तुह्मांला वसुला करीतां गांजणारी ही राजसत्ता होय ! एका बोटाचें दुःख दुसऱ्या बोटाला नसतें ह्मणतात, मग या यवन राजाला आपली आपदा काय कळणार नाहीं ! ! बंधूंनो आपल्या देशबांधवाच्या राजरोस माना कापणाऱ्या या ताबेदारीला हा पहा मी नमस्कार केला. अतःपर मीं तिचें नांवही घेणार नाहीं. तिनें माझ्या अंतःकरणांत वणवा पेटाविला आहे ! बांधवांनो ! तुमच्या दुःखापुढें मला माझ्या पोटच्या पोरांचीहि आपदा कमी भासते ! ! जा. तीं माझीं खाजगी धान्याचीं कोठारें लुटा. मनसोक्त धान्य घ्या. देशोधडीस भीक मागून मीं आपल्या बाळांची सुटका करीन ! पण तुमचें दुःख माझ्यानें पहावत नाहीं । ! !

प्रवेश ४ था समाप्त.

श्रीमती ऍनी बेझंटबाई यांचे व्याख्यानाचे आधारें

[लेखक चिंतामण हरी मराठे सिताबर्डी नागपूर.)

हिंदुस्थानची जागृति.

(मागील अंकावरून)

देशाचे उन्नतीचा पाया शिक्षणावर अवलंबून आहे व शिक्षणाची खरी जबाबदारी ज्याचेवर आहे ते आज आपल्या कर्तव्यास जागृत झाल्यासारखे दिसत आहेत. शरीर संगोपनाची जबाबदारी ज्या प्रमाणें मुलांचे आईबापावर आहे त्या प्रमाणें मुलांचे शिक्षणाची जबाबदारी त्यांजवरच आहे- आपल्या मुलास शिक्षण कशा तऱ्हेचें दिलें पाहिजे, याचा विचार त्यांनींच केला पाहिजे. हल्लीं मुलांस नौकरीचीं यंत्रें बनविण्याकडे जो प्रयत्न केला जात आहे तो कितपत देशकार्यास अनुकूल आहे याचा विचार पालकांनींच केला पाहिजे.

राष्ट्रोन्नती करितां अवश्य लागणारें शिक्षण ह्मणजे नुसते कायदेपांडित्य अथवा सरकारी नौकरी नसून शास्त्रिय पद्धतीचें उच्च प्रतीचे शेतकी संबंधीं शिक्षण, उत्तम प्रकारचे शिल्पकलेचें ज्ञान, तसेंच राष्ट्रसंपत्ति जेणेंकरून वाढेल अशा तऱ्हेचें शिक्षण विद्यार्थ्यांस दिलें पाहिजे. सरकारी शाळेंतून मिळणारें शिक्षण हल्लीं अशा प्रकारचें नसून परवशतेचीं बंधनें जेणेंकरून जास्त दृढ होतील अशा तऱ्हेचें आहे. या बद्दल दुसऱ्यास दोष देणें व्यर्थ आहे ही स्थिति बदलण्याचा आपणच प्रयत्न केला पाहिजे. ' सत्य संकल्पाचा दाता भगवान ' दृढ निश्चयानें प्रयत्न केल्यास कोणची गोष्ट असाध्य नाहीं. शिक्षणार्थ होणाऱ्या खर्चाचा प्रत्येक पैसा लोकाचे पिशवींतून जात आहे, या पैशाचा विनियोग आपले मर्जीनुरूप न होणें याचा दोष कोणावर आहे ? मिशनरी लोकांनीं स्थापन केलेल्या शाळा व कालेजें या शिवाय सर्व शिक्षणसंस्था एतद्देशीय लोकांचे मदतीनें उभारल्या आहेत. आपणांस पाहिजे अशा तऱ्हेचें ज्या ठिकाणीं शिक्षण दिलें जात नाहीं, अशा मिशनरी व सरकारी शाळांत व कॉलेजांत लोकांनीं आपलीं मुलें घातलीं नाहींत तर

चालणार नाहीं काय? त्याजबद्दल कोणावर जुलूम आहे? खचीत नाहीं. निष्कारण सरकारास दोष देणें व्यर्थ आहे. आपलें कर्तव्य आपण बरोबर करीत आहों किंवा नाहीं याचा विचार करून त्यांत सुधारणा करणें आपलें हातचें आहे. कोणी ह्मणतात आह्मी गरीब आहोंत, आह्माजवळ इतका पैसा नाहीं. हें त्यांचें ह्मणणें खरें नाहीं. आह्मी सुधारलेल्या देशाबरोबर जरी उद्योग धंद्यांत चढाओढ करण्यास समर्थ नाहीं व तितके धनवान नाहीं तथापि आह्मी ज्या प्रमाणें आपला दोनप्रहर बऱ्यावाईट रीतीनें निभाऊन नेतों त्या प्रमाणें मानासिक आस्तित्वास व वाढीस अवश्य लागणाऱ्या 'शिक्षण' रूप अन्नाची सोय लावलीच पाहिजे. स्थूल शरीराचे पोषणाकरितां जशी शुद्ध व सात्विक अन्नाची जरूरी असते त्याच प्रमाणें मानासिक अन्नही शुद्ध व निर्दोष असें असलें पाहिजे. आमचे देशांत अद्याप नित्य हजारों रुपये धर्मकार्यांत खर्च होत आहेत. त्याचे सत्पात्रतेब ल विचार केल्यास असे दिसून येईल कीं शेंकडा पांच रुपये देखील सत्पात्रीं लागत नसून उलट, आळस, मूर्खपणा, व्यसनें व चैनबाजी वाढावेण्याकडे खर्च होत आहे. अशा प्रकारचे धर्माची दिशा बदल्यास या आळशी सैन्याकडे होणारा खर्चच वांचेल असें नाहीं तर तितके आपणास काम करणारे शिपाई मिळाले असें होईल. (अपूर्ण)

वऱ्हाडसमाचार.

आश्विन शुद्ध ७ शके १८३२ दुर्मतिनामसंवत्सरे

साहित्य---समागम

तुकारामाची मानसिक उत्क्रांति.

(मागील अंकावरून समाप्त)

ज्ञानमार्ग व कर्ममार्ग हे दोन्ही मार्ग कठीण ह्मणून प्राकृतजनासाठीं सोपा भक्तिमार्ग काढला अशी लोकांची समजूत आहे. पण हा मार्ग देखील किती विषम आहे याबद्दल तुकारामबुवाची साक्ष पहा. संसार सोडला, रात्रंदिवस पांडुरंगाचा निदिध्यास धरला, भयंकर लोकापवाद सहन केला, सर्व कांहीं झालें, तरी अद्याप पांडुरंगाची कृपादृष्टि होईना, तेव्हां आपला आक्रोश अरण्यरुदिताप्रमाणें निष्फळ होणार काय अशी शंका तुकारामबुवाला वाटूं लागली—इतकेंच नाहीं तर जगाचा नियंता परम कारुणिक असा परमेश्वर आहे असें लोक समजतात खरे पण, हा सारा भ्रम नाहीं ना? अशी ही शंका त्यांना आली.

लटिका ऐसा ह्मणतां देव
संदेहसा वाटतसे ॥
शून्याकारीं बहु मोळा
भेंडोळा हे पोवाडे ॥
तुका ह्मणे ताळी नाहीं
एके ठायीं चपळलें ॥

तसेंच:—

जनीं जनार्दन ऐकतों हे मात
कैसा तो वृत्तान्त न कळे आह्मां ॥
+ + + +
आह्मां मरणनाश तूं तव अविनाश
कैसा हा विश्वास साच मानूं

ईश्वर आहे कीं नाहीं, असल्यास तो मनुष्यप्राण्यासारखाच देशकालांनीं मर्यादित, परिमित शक्तीचा, व परिमित ज्ञानाचा आहे किंवा याहून विपरीत गुणांनीं युक्त आहे वगैरे प्रश्नांनीं तुकारामाचें मन गोंधळून गेलें असावें असें वरील अभंगावरून दिसते. ह्मणजे नास्तिकपणाचा अंमल त्यांच्या मनावर हळूं हळूं होत असावा अशी भावना होते. परंतु तुकारामाच्या मनाच्या स्थितीची मीमांसा खरी नव्हे. ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीं तुकारामाचें मन केव्हांही साशंक नव्हतें. तशी कांहीं शंका त्याच्या मनाला शिवली असती तर त्यानें हातची टाळ केव्हांच फेकून दिली असती. कारण,

चित्त ग्वाही तेथें लौकिकाचें काई !

असें ह्मणून जें मनास योग्य दिसेल तें जनापवादाची पर्वा न करतां करणारांपैकीं तुकारामबुवा हे होते. मग वरच्या अभंगांत जी मनाची साशंकवृत्ति चित्रित आहे तिची संगती कशी लावावयाची? प्रो. पटवर्धन ह्मणतात कीं ईश्वरभजन करून ही पांडुरंगाची प्राप्ति होत नाहीं असा अनुभव तुकोबाना पाहिल्यानें आला तेव्हां कांहीं कालपर्यंत त्यांचें मन चलविचल झालें, पण पुन: मन स्थिर करून त्यांनीं आपला भजनाचा मार्ग चालूं ठेविला या वेळची त्यांच्या मनाची स्थिति दाखविणारे वरील अभंग होत. आमचें मत अगदीं निराळें आहे. तुकारामाचें मन घड्याळांतल्या आंदोलका प्रमाणें हेलकावे कधींच खात नव्हतें. आनुवंशिक संस्कार, व परमेश्वर प्राप्तीविषयींची उत्कट इच्छा या दोन्ही गोष्टींचें त्यांच्या मनावर इतकें दडपण पडलें होतें कीं त्यांचें मनरूपी तारूं संकटरूपी भयंकर तुफानांत ही अगदीं शांतपणें मार्ग आक्रमण करीत होतें. वरील अभंगांत जे ईश्वराच्या अस्थित्वाविषयीं किंवा शक्तिमत्त्वाविषयीं साशंकतेचे उद्गार आहेत असें प्रो. साहेबांचें ह्मणणें आहे ते उद्गार साशंकतेचे नसून लडिवाळपणाचे आहेत. मोरोपंताच्या काव्यांत (उदा० संशयरत्नमाला किंवा केकावलि) यांतही कवीनें लडिवाळपणानें ईश्वराविषयीं असे उद्गार काढले आहेत कीं तसे उद्गार परम अधिकारयुक्त भक्ताशिवाय इतराच्या तोंडून निघाल्यास त्याची गणना अधमाधम अशा नास्तिकांत केली जाईल. पदवीधर विद्वानांचे मुकुटमणी आणि सन्मान्य देशभक्त परलोकवासी माधवराव रानडे यांची बुद्धि सुद्धां केकावलि वाचीत असतां चकली, आणि मोरोपंताच्या या उत्कृष्ट भक्तिरस प्रधान काव्याला त्यांनीं नादान ठरविलें. तसाच कांहींसा प्रकार तुकोबाच्या वरील अभंगासंबंधानें प्रो० पटवर्धन यांचा होत आहे असें आह्मांस वाटतें.

पडियेलों वनीं थोर चिंतवनीं
उशीर कां अझुनी लावियेला ॥
येई गा विठ्ठला, येई गा विठ्ठला
प्राण हा फुटला आळवितां ॥
काय तुज नाहीं लौकिकाची शंका
आपुल्या बाळा मोकलितां ॥
तुका ह्मणे बहु खंती वाटे जीवा
धरियेलें देवा दुरी दिसे ॥

या अभंगाची मीमांसा प्रो. पटवर्धन यांच्या पद्धतीनें केली तर असा ग्रह होईल कीं देवाला खरोखरच लौकिकाची चाड असली पाहिजे असें तुकोबाचें मत होतें; आणि ती चाड देवाच्या कृत्यात दिसत नाहीं ह्मणून ते देवाला जणूं काय वाक्ताडन करीत आहेत! खरा प्रकार असा आहे कीं हे लडिवाळपणाचे उद्गार आहेत, जे तुकोबा स्वत: 'सत्य असत्यासी मनग्वाही करीत असत, आणि लोकापवादाला भीक घालीत नसत, ते आपल्याहून अनंतपटीनें सामर्थ्यवान् अशा देवाला लोकापवादाचें भय बाळग असा उपदेश कसा करतील?

तुकारामाच्या मनांत ईश्वराच्या कारुणिकत्वाविषयीं कधीं ही शंका नव्हती; ईश्वर अत्यंत दयाळु, भक्तांचा उद्धार करण्यासाठीं तत्पर आणि त्यांचा साह्यकर्ता आहे हा त्यांचा दृढ विश्वास असे याला उत्कृष्ट प्रमाण त्यांच्या अभंगांतच आहे. ते एका अभंगांत ह्मणतात:——

धीर तो कारण माझा होतो नारायण
नेदी होऊं सीण घाही चिंता दासाची ॥
सुखें करावें कीर्तन, हर्षें गावे हरिचे गुण
धारी सुदर्शन आपणचि काळि काळ ॥
जीव वेची माता बाळ जडभारी होतां
तों तों नव्हे दाता प्राकृतां यासारिखा ॥

जीव आणि शिव, यांचें ऐक्य— अद्वैत— ही हिंदुतत्वज्ञानाची परमावधि, त्याप्रमाणेंच भक्त आणि देव यांचें ऐक्य— हीच परमार्थाची उत्कृष्ट कोटि आहे. या कोटीला पोंचणें याहून भक्ताला श्रेष्ठ असें भाग्य नाहीं. जे मला अनन्यभावानें शरण येतील ते मजमध्यें येऊन मिळतील— मद्रूप होतील— असें भगवंताचें आश्वासन आहे. पण प्रार्थनासमाजाला हें देव आणि भक्त यांचें अद्वैत कबूल नाहीं. या संबंधांत समाज द्वैतवादी आहे. भक्त हा सेवक, देव सेव्य आहे, यांचें अद्वैत होणें शक्य नाहीं असें त्यांचें ह्मणणें आहे. तुकोबाला सुद्धां या बाबतींत द्वैतच हवें होतें असें दिसतें. कारण, ते ह्मणतात:—

जळो माझी ऐसी बुद्धि। मज घालीं तुजमधीं
आवडी हे विधि— निषेधींची चांगली ॥
तूं स्वामी मी सेवक। उंच पद नीच एक
ऐसें करावें कौतुक। नको करूं खंडणा ॥
जळ न खाती जळा। वृक्ष आपलिया फळा
भोक्ता निराळा। तेणें गोडी निवडिली ॥
× × +
तुका ह्मणे हित। हेंचि मानी माझें चित्त
नव्हे आतां मुक्त। ऐसा झाला भरवसा ॥

तुकारामाच्या मनाच्या उन्नतीची ही शेवटची पायरी होय या विषयीं कोणाचा मतभेद होईल असें आह्मांस वाटत नाहीं. पण या पायरीपर्यंत येऊन पोंचण्याच्या ज्या वाटा प्रो० पटवर्धन यांनीं दाखविल्या आहेत त्यांच्या संबंधानें मतभेदास पुष्कळ जागा आहेत हें वर सांगितलेंच आहे. मतभेदाबद्दल आह्मांस खेद वाटत नाहीं, उलट संतोष वाटतो. कारण त्यावरून या विषयावर प्रो. पटवर्धन सारखे नास्तिकवादी सुद्धां विचार करूं लागले आहेत असें समाधान वाटतें. प्रो. पटवर्धनांनीं तुकोबाला मधूनमधून आपल्या नास्तिक मार्गाला नेऊन सोडण्याचा जरी यत्न केला असला तरी अखेरची देव हा सेव्य आणि आपण सेवक ही तुकोबाची अखेरची भावना हीच मानसिक उत्क्रांतीची परिणत अवस्था आहे येवढी गोष्ट जर तुकोबाच्या चरित्रापासून प्रो० साहेबांच्या मनावर बिंबली तर तुकारामसोसायटीचें आजपर्यंत केलेल्या श्रमाचें बरेंच चीज झाल्यासारखें होईल. कारण त्या सोसायटीचे चिटणीस प्रो० पटवर्धन हे आहेत आणि प्रो० पटवर्धन यांच्या मताचा अनुवाद त्यांच्या हातून शिक्षण पावलेल्या कांहीं तरुण पदवीधरांच्या उद्गारांतून होत असतो. तेव्हां नास्तिकवादाचे आचार्यच जर आपला सुकीचा मार्ग सोडून तुकोबाच्या मार्गाला लागले, तर शेकडों अनोगामी तरुण ही निवळून सन्मार्गाला लागतील असा आह्मांस भरंवसा आहे. प्रो० पटवर्धन यांच्या लेखाला महत्व देऊन त्यांच्या मतांचें परीक्षण करण्यांत आमचा प्रधान हेतु हाच होता येवढें प्रांजलपणें सांगून आह्मी प्रो० साहेबांची रजा घेतों.

हिंदुस्थानची सुधारणा,

हिंदुस्थानच्या सुधारणेकडे सध्यां विलायतेंतल्या लोकांचे डोळे लागले आहेत, आणि तिकडचीं वजनदारपत्रें आपापले खास बातमीदार इकडे पाठवून इकडील स्थितीचें चित्र विलायतच्या लोकां पुढें मांडण्याचा आपापल्या रीतीनें यत्न करीत आहेत. तरी पण बातमीदारांत बातमीदारांत सुद्धां डावे उजवेपणा-- खरे खोटेपणा-- प्रामाणिक अप्रामाणिकपणा-- वगैरे प्रकार असतातच. लंडन टाइम्स पत्राच्या बातमीदारानें इकडच्या असंतोषाचें माप कशा हातचलाखीनें ब्राह्मणवर्गाच्या पदरीं घातलें, आणि आर्यसमाजाचे संस्थापक स्वामी दयानंद हे राजकारणी स्वामी होते असें सांगून त्या समाजाला गोत्यांत घालण्याचा त्याचा प्रयत्न कसा चालला आहे हें पाहण्यासारखें आहे. या विलायती बातमीदाराच्या स्वभावाची वक्रता दुसऱ्या एका बातमीदाराच्या सरळ विचारशी मांडण्यानें अधिकच स्पष्ट दिसूं लागली आहे. विलायतेंतील मॉर्निंग पोस्टपत्रानेंही आपला बातमीदार हिंदुस्थानांत पाठविला आहे. याच्या लेखांत सरळपणा, पोक्तपणा, विचारशक्ति, आणि सहानुभूति इ. गुण उत्तम प्रकारें प्रकट होत असतात. लहानपणीं मुलासाठीं केलेलें अंगडें त्याच्या मोठेपणीं अंगांत घालूं लागलों, व तें जात नाहीं ह्मणून मुलाच्या हातापायाला दाबण्याचा प्रयत्न केला तर मूल रडेल व अंगडेंही फाटेल. याबद्दल त्या मुलाला दोष देणारा किंवा संतापून त्याच्या मुसकटां भडकावणारा बाप अविचारी ठरेल तितकेंचत पन्नास वर्षांपूर्वींची राज्यपद्धति आतां हिंदुस्थानांत यशस्वी ठरत नाहीं व लोक तिला खुष नाहींत याबद्दल लोकांना दोष देणारे

स्वतः अविचारी ह्मटले पाहिजेत असें त्याचें ह्मणणें आहे. गोष्ट अगदीं साधी आहे; पण विलायतच्या लोकांना पटेल तेव्हां खरी.

कोणीच कां वाली नाहीं, ?

मुंबई युनिव्हर्सिटीच्या निरनिराळ्या परीक्षांचा अभ्यासक्रम ठरविण्यासंबंधानें सेनेटच्या सभांवर सभा भरत आहेत, आणि जंगी वाद सुरू आहेत. त्यासाठीं एकेका दिवसाचें पन्नास रुपये भाडें देऊन पुणें, अमदाबाद, सुरत, वगैरे ठिकाणच्या फेलोंना युनिव्हर्सिटी नेत असते. या फेलोंपैकीं कित्येकांनीं एम. ए. चे देशी भाषेचे परीक्षक ह्मणून शेंकडों रुपये लाटले आहेत. पण नवीन घटना होत असलेल्या एम. ए. पर्यंतच्या अभ्यासक्रमांत देशी भाषेला जागा द्यावी असें सुचविणारा एकही प्राणी निघत नाहीं ही अत्यंत दुःखाची गोष्ट ह्मटली पाहिजे. रानडे, मोडक, भागवत, वगैरे गृहस्थांचे आत्मे ही अत्यंत शोचनीय स्थिति पाहून जागचे जागीं किती हळहळत असतील ! प्रो० गोखले, रा. हरिपंत आपटे, प्रो० पाध्ये, व खुद्द व्हाइसचान्सेलर, आणि त्याचप्रमाणें गुजराथी भाषेचा अभिमान धरणारे गुर्जरबंधु हे सगळेच या वेळीं कसे मौन धरून बसले आहेत तें कांहीं कळत नाहीं. हल्लींच्या काळांत मराठी भाषेला स्त्रीरूप धारण करून सेनेट सभेपुढें येऊन उभे राहणें शक्य असतें तर तिनें द्रौपदीनें राजसभेंत भीष्म, द्रोण, कृप वगैरेंना उद्देशून ह्मटलेल्या

बोला हो बोला हो बोला हो सर्व सभ्य बोला हो ॥
असमयमौन्यें तुमच्या सुज्ञपणाच्या न
हानें मोला हो ॥

या आर्येचा अनुवाद करून या विद्वान् मंडळीला लज्जेनें खालीं माना घालण्यास खास लाविलें असतें. न्या. रानडे यांच्या मागें मराठी भाषेचा वाली कोणीच राहिला नाहीं काय ?

दुसरी चूक.

गेल्या आठवड्यांत मुंबई युनिव्हर्सिटीच्या सेनेटसभे पुढें म्याट्रिक परिक्षा वर्षांतून दोनदां घेण्यासंबंधाची सूचना डा० व्हिगस यांनीं आणिली होती. तिला अनुमोदन देण्याइतकें सुद्धां धैर्य कोणी दाखविलें नाहीं ! एल. एम. अँड एस सारखी वैद्यकीची परिक्षा वर्षांतून दोनदां घेणें अवश्य आहे, तसें न केल्यास विद्यार्थ्यांचें फार नुकसान होतें ही गोष्ट एका साहेबास सहन न होऊन त्यानें सदय होऊन ती परीक्षा दोनदां घेण्याची सूचना पुढें आणिली आणि ती मागेंच पासही झाली. पण यःकश्चित् प्रवेश-परीक्षा–कीं जी दोनदां नव्हे चारदां घेतल्यानें युनिव्हर्सिटीचें नुकसान न होतां विद्यार्थ्यांचें मात्र हित होण्याचा अधिक संभव–ती दोनदां घेण्याबद्दल डा० व्हिगस सारख्यानें सूचना आणावी आणि आमच्या पगडीवाल्यांनीं अथवा रुमालवाल्यांनीं तिला नुसता 'टेकू' सुद्धां देऊं नये या सारखी आपल्या लोकांच्या हिताविषयींची बेपर्वाई, दर्शविणारी दुसरी गोष्ट नसेल. आमच्या सुशिक्षित लोकांची परीक्षा होते आणि त्यांच्या अंगचा पोचटपणा नजरेस येऊन लोकांच्या दृष्टीनें ते टाकाऊ ठरतात ते अशाच वर्तनामुळें.

सेंट्रल हिंदु कॉलेज, बनारस.

हिंदुस्थानांतील मुलांना उच्च शिक्षणाबरोबर धार्मिक व नैतिक शिक्षण देण्यासाठीं स्वार्थत्यागाच्या तत्वावर चालविण्यांत आलेली बनारस येथील सेंट्रल हिंदु कॉलेज नांवाची संस्था सर्वश्रुत आहे. या संस्थेचा गेल्या सालचा अहवाल नुकताच प्रसिद्ध झाला आहे. गेल्या सालीं या कॉलेजांत २६७ विद्यार्थी होते. मागच्या सालापेक्षां ही संख्या सत्तरानें ज्यास्त आहे. तथापि उच्च शिक्षणाची सालोसाल जी प्रगति होत आहे त्या मानानें पाहतां ही वाढ विशेषशी नाहीं. ज्यास्त विद्यार्थी घेण्यास या कॉलेजापाशीं जागेचा संकोच आहे ही एक मोठी अडचण आहे. हिंदुस्थानांत हिंदूंची संख्या कोटीनें मोजण्यापेक्षां मोठी असतां व हिंदूंत राजे, महाराजे, जमीनदार, सरदार व धनिक व्यापारी वगैरे असतां त्यांच्या भावी पिढीच्या कल्याणार्थ चालविलेल्या या संस्थेला यःकश्चित् जागेची अडचण पडावी ही गोष्ट शोचनीय ह्मटली पाहिजे. मिसेस ॲनी बीझांट, व त्यांची सहाध्यापक मंडळी यांच्या खटपटीनें ही उणीव लवकरच दूर होईल अशी आह्मास आशा आहे. ह्या कॉलेजवर सरकारची वक्रदृष्टि नाहीं. उलट उत्कृष्ट नागरिकत्वाचें शिक्षण देणारी अशी ही संस्था आहे अशाविषयीं सरकारी अधिकाऱ्यांनीं आपली खात्री करून घेतली आहे. तेव्हां या संस्थेला मदत करण्याची बुद्धि व अनकूलता ज्यांस असेल त्यांना सरकारी अधिकाऱ्यांचा रोष होईल कीं काय अशी भीती बाळगण्याचें कारण नाहीं. लॉर्ड मिंटो हे हिंदुस्थान सोडण्यापूर्वीं एकदां या संस्थेला मुलाखतीचा लाभ देणार आहेत. त्यांची ही मुलाखत राजाश्रय व लोकाश्रय मिळून देण्याचे कामीं या संस्थेला श्रेयस्कर व यशस्कर होवो असें आह्मी चिंतितों.

सुंदर उपदेश.

कांग्रेसमध्यें आपल्या मनाजोग्या गोष्टी होत नाहींत ह्मणून रुसून बसणाऱ्या बंगाली लोकांना बाबू सुरेंद्रनाथ बानर्जी यांनीं पुढील उपदेश केला आहे. ते ह्मणतात-" तुह्मी दूर राहिल्यानें कांग्रेसच्या कामावर काय परिणाम घडणार आहे ? जर तुह्मी बरेच जण कांग्रेसला जाऊन मिळाल तर तुमचें ह्मणणें कांग्रेसला ऐकावें लागेल. आजपर्यंत कांग्रेसची जी वाढ झाली आहे तींत बंगालचा वांटा बराच आहे. आतां मागें पाय घेऊन आजपर्यंत केलेल्या कामावर तुह्मी पाणी फिरावणार काय?" हे उद्गार निःसंशय शहाणपणाचे आणि हिताचे आहेत, आणि जरी ते बंगाली लोकांना उद्देशून काढलेले आहेत तरी इतर प्रांतांतून तशाच कारणामुळें रुसून बसणाऱ्या पुढाऱ्यांनीं विचार करण्यास योग्य आहेत. यंदाची कांग्रेस अलाहाबाद येथें भरणार आहे. अलाहाबाद हें मोगल बादशहाच्या वेळेपासून प्रजेच्या हिताच्या अशा अनेक राजकारणांकरितां प्रसिद्ध आहे. १८९७ सालच्या बंडानंतर १८५८ सालीं जो राणी सरकारचा जाहिरनामा तयार झाला व वाचण्यांत आला तो येथेंच. अशा पवित्र गंगायमुनांच्या संगमावर यंदाची कांग्रेस भरणार असल्यामुळें ती राज्यकर्ते आणि प्रजा यांच्या मनांचा संगम घडवून आणील आणि हा संगम उभयतांसही मंगलकारक होईल अशी आशा करण्यास पुष्कळ जागा आहे. लॉर्ड मिंटो यांच्या स्मरणार्थ स्तंभ उभारण्याचा खटपट यंदाच्या कांग्रेसच्या पुढाऱ्यांनींच हातीं घेतलेली आहे ही गोष्ट वरील संगमाचें पूर्वचिन्ह ह्मणण्यास हरकत नाहीं.

हा पोरकटपणा कीं सर्वज्ञत्वाची घमेंड?

(एका सन्मान्य मित्राकडून)

र्‍यांगलर परांजपे यांच्या बुद्धिमत्तेबद्दल व त्यांनीं सरस्वती मंदिरांत संपादन केलेल्या विजयाबद्दल प्रत्येक महाराष्ट्रीयाला अभिमान वाटत आहे. पण त्यांच्या अल्पवयांत त्यांचा जो गौरव झाला त्यामुळें त्यांच्या मनावर अनिष्ट असा कांहीं परिणाम झाल्याचें मधूनमधून दिसून येतें. त्यांच्या भाषणांत व लेखांत दुसऱ्याचें मन दुखविणारे शब्द निष्कारण योजण्यांत येतात. गतवर्षी पुण्यास डिप्रेस्ड क्लासेस मिशनच्या बक्षीससमारंभाचे प्रसंगीं बरेच उच्च जातीचे लोक आलेले पाहून समाधान व्यक्त करतांना रा० परांजपे ह्मणाले होते कीं 'ही जमलेली मंडळी घरीं जाऊन सचैल स्नान करणार नाहीं अशी मी आशा करतों.' कशाला अशी आशा पाहिजे होती? तुमचा समारंभ त्यांनीं साजरा केला, तुमच्या कार्याला अंगद्वारा, व द्रव्यद्वारा मदत केली, आतां घरीं जाऊन स्नानें केल्यानें तुमचें काय बिघडलें ? पण नाहीं. दुसऱ्याला चिमटा घेतल्या खेरीज स्वस्थ बसवत नाहीं. याच स्वारीनें मागें एकदां इंदमान येटांत कॉलेज काढण्या बद्दलचे उद्गार काढून जहाल पक्षाच्या पुढाऱ्यां विषयीं अत्यंत द्वेषबुद्धि प्रकट केल्याचें वर्तमान पत्रांत प्रसिद्ध झालें होतें. दुसऱ्याचें मन दुखविण्याची कला आपणांस उत्तम प्रकारें साधल्याची साक्ष प्रि० परांजपे या खेपेस आपल्या लेखांत देत आहेत. फर्ग्युसन कॉलेजम्यागझिनच्या सप्टेंबरच्या अंकांत लॉर्ड केलव्हिन विषयीं लिहितांना पहिल्याच वाक्यांत ते आपला अनुभव सांगतात कीं स्टॅटयुटरी सिव्हिलियन व सेशन जज्जाचे जागीं काम करीत असलेल्या एका हिंदी गृहस्थाला लॉर्ड केलव्हिन कोण हें माहित नव्हतें. आणि या अज्ञाना बद्दल प्रि० परांजपे हे चकित होतात व एक प्रकारें हिंदी विद्वानांची टर उडविण्यास तयार होतात. प्रिन्सिपाल साहेबांच्या या कृत्याला पोरकटपणा ह्मणावा कीं स्वतःच्या ज्ञानाची घमेंड ह्मणावी तें कळत नाहीं. रा० परांजपे यांना न्यायशास्त्रांतलें एखादें प्रमेय विचारलें, किंवा धर्म शास्त्रांतल्या प्रायश्चित्त प्रकरणांतला एखादा प्रश्न विचारला, किंवा अर्थशास्त्रांतली परिभाषा विचारली आणि ती त्यांनीं सांगितली नाहीं, तर तुह्मी हिंदु ह्मणविणारे, तशांतून कॉलेजचे प्रिन्सिपाल, तेव्हां या वरील शास्त्रांचें घोर अज्ञान तुमचे ठायीं असणें ही गोष्ट तुमच्या हिंदुत्वास त्याचप्रमाणें तुमच्या विद्वत्तेस लांछन लावणारी आहे' असें ह्मटलें तर तें प्रिंसिपाल साहेबांस खपेल काय?

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— हिंवाळ्याला प्रारंभ झाल्याचीं पूर्व चिन्हें दिसत आहेत. थोडथोडी गुलाबी थंडी पडते. दिवसा ऊन कडक तापतें आणि या विश्वामित्री उन्हाळ्याला चित्रानक्षत्रा पासून चांगला जोर येईल. पर्जन्यानें पीकें खराब व खुरटीं झालीं होतीं तीं भराभर जोमानें वाढीस लागलीं आहेत. सार्वजनिक आरोग्याची वृद्धी दिसते पण प्लेगासंबंधानें कांहींच सांगवत नाहीं.

प्लेग—उमरावती जिल्ह्यांत प्लेगाचे मृत्यु दररोज सुमारें २५ होतात; बुलडाणें जिल्ह्याचें प्रमाण १६—१७ आहे; आणि आकोला जिल्हा देखील त्याच्या खालोखाल आहे.

रा. रा. रतनशा अर्देसर विनाय बी. ए. हे रजेवरून परत आल्यानंतर आकोटास तहशीलदार होतील. आणि आकोटचे तहशील्दार रा. रा. महमद इषाक हे ३ महिन्यांच्या हक्काच्या रजेवर जाणार आहेत.

क्याप्टन आक्मले सिव्हील सर्जन उमरावती हे २०।२१ महिन्यांच्या रजेवर या महिन्या अखेर जाणार आहेत.

'वऱ्हाड शिक्षक समाज' या संस्थेची बैठक आकोल्यास येत्या २१ वे तारखेला न भरतां ता. २४ आक्टोबर पासून भरणार आहे.

मेजर फ्लॅडन डिपुटी कामिशनर हे आज या जिल्ह्याचा चार्ज घेतील आणि रा. रा. काशीनाथ श्रीराम जठार हे उद्यां आपल्या आजारी बंधूच्या समाचारासाठीं पुण्यास प्रथम जाणार आहेत. रावश्री बापुसाहेब जठार हे अत्यंत लोकप्रिय, गोड स्वभावाचे व दीर्घ उद्योगी असे अधिकारी आहेत. येथील शहराला भरपूर पाणी आणण्याचा त्यांचा आवडता प्रश्न मेजर फ्लॅडन हे सिद्धीस नेतील अशी उमेद आहे.

रा. रा. के. आर. जोशी प्रासिक्युटिंग इन्स्पेक्टर यांस हुशंगाबादेहून बुलडाण्यास बदललें. आणि तेथील प्रासि. इन्स्पेक्टर रा. रा. शामराव रामचंद्र यांस बढतीवर उमरावतीस सिटी इन्स्पेक्टर नेमण्यांत आलें.

रा. रा. मारोनी पोलिस सुपरिंटेंडंट उमरावती हे आजपासून १५ दिवसांच्या रजेवर जातील. त्या रजेंत असि. सुपरिंटेंडंट रा. रा. नेलसन हे दोन्हीं कामें पहातील.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी १००८=

मुंबई व्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास २४८॥।

चांदी		७३
जवस	१८०	१९०
जवारी नवी	४०	४५
गहूं काठे	८५	९०
गहूं खांडवा पीवळा	११०	११५
गहूं बनशी		११०
चणे		३
तुरी	२॥	३
उडीद	३॥।	४।
मुग		४८=
तेल		८
सरकी		१०॥।
तुप	११	१२

सु धा सि न्धु सु धा सि न्धु

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची हीनिराशाहोत, तेव्हां सुद्धा

सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिन्धु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षां पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्यां संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधाने कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (काळरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वात्या, मळमळ, हांत पाय व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुळाब, आणि खोकळा सर्वांस गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटलीस ‑॥‑ आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च; प्रथम तेथें च शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू वर्षाचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावात ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे.

मांगविण्याचा पत्ता:—

क्षेत्रपाल शर्मा मालक

सुख संचारक कंपनी मथुरा

ॐ

सत्यमेव जयते.

सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कावत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायाश्चेत्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुदि, देवकुंडी, साहित्याविडा, जन्माका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सप्तपदी कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जोतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांचा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र. व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत' अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. नें मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ व हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधांत विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, क्षयरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस

पोष्ट हिवरखेड रूपरावाचे ता० आकोट

नो. नं. ड ७२ जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार – ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार– खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कांहू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जाग्रणानें, उन्हांत फिरल्यानें; अग्नितापानें, उपदंशाविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणानें डोळे बिघडतात ह्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदरहू औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे कारितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. घारपुरे. पोष्ट- आलिबाग. मुंबई.

नोटीस

बेशमी— गोविंद आंबादास पांडे राहणार मौजे आसेगांव प्रगणे नर्सी ता. वाशीम जि. आंकोला यांसः–

खालीं सही करणार या नोटिशीनें कळवितो कीं आमची रक्कम तुमचेकडे ऐन रुपये व व्याज या मुद्दां घेणें ही रक्कम आह्मी तुह्मास बरेच वेळ मागितली तुह्मी देतो ह्मणतां परंतु देत नाहीं असे करार पुष्कळ वेळ झाले, कारितां या नोटिशीनें कळवितों कीं नोटीस पावल्या दिवसांपासून आठ दिवसांचे आंत २०रुपये द्यावी व आमची पावती घ्यावी. तसें न केल्यास आह्मी तुमच्यावर फिर्याद करून खर्चासुद्धां रक्कम घेऊं. ता. ३०।२।१९१० इ.

सही

बलिभद्र लक्ष्मीचंद व बनसीलाल

बिहारीलाल मु० बाळकिसन

नो० नं० ड ८३ लक्ष्मण दुकान रिसोड.

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कप्पतगुड्ड नांवाच्यां धनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही धनस्पती ह्मणजे झाडपाला क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते फार वेळ टिकणारी कामस्थिती अनुभवास येते. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पाहिल्यापेक्षां अंशमानानें अधिक वाढते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रंग, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो, शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते. या औषधास पथ्य नाहीं कामाविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १॥१४, तीन बाटल्यांस २॥१०, दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स.

एम्. जी. आर.

नों. नं. ड ९३. श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी,

हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं आमचें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर करूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

आर्यवनौषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन मार्शा अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधें बारिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सार्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रींच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जो धातु तो शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें तो दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ठ होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नदोष इतर धातुपात उष्णाळें इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मीसंबंधीं मुरलेले विकोप मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सठ पाय त्रसांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडुरोग मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जनाट परमा, मुष्ठमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धात रक्त याची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचुं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सार्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनूपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३५ गो० १ रु०, ७५ गो० २ रु० १२५ गो० ३ रु० १२५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें वडस. साहर, फुल, खुपऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्त्राव, रक्तस्त्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। भार बाटलीस रु० २

३ दंतबलवर्धक पूडः—दंत संबंधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें पुड्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधांनें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून वातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सार्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषधे ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचो निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात पुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावा आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजिर्ले वगैरे गावांतुन तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हेच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधांनें कित्येक ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें तीं खालील पत्यावर विनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल. नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख १७ माहे आक्टोबर १९१० इ० [अंक ३९

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः– गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ नं ७३ } G. A. Phillips. एजंट

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती कारितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{२}{३}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० } G. A. Phillips. एजंट

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by Messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq. Pleader Amraoti.

No. N. Dh. 81

जाहिरात

ऑईल एंजीन पंप, दळण्यांचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेंचे ह्मणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक,
मेसर्स डंकन स्ट्रेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन्स एक्स्पर्ट (फील्डींग),
नो. नं. द ८० उमरावती.

WANTED.— At once active agents everywhere to sell large consigments of American goods including watches, &c. Salary Rs. 20 and 5 o/o commission. For particulars apply with one anna stamp to—

Hardinge + Co,
Merchants,
133. Canning street, Calcutta.

नो. नं. द ९६

आकोला बाजारभाव

—:+※+:—

हुंडी दर्शनी		१००८=
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास		२४८॥।
चांदी		७३
जवस	१८०	१९०
जवारी नवी	४०	४५
गहूं काठे	८५	९०
गहूं खांडवा पीवडा	११०	११५
गहूं बनशी		११०
चणे		३
तुरी	२॥	३
उडीद	३॥।	४।
मुग		४८=
तेल		८
सरकी		१०॥।
तुप	११	१२
कापूस		६५
आकोला रुई जीन		८५

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— ऋतु पालटल्या अन्वयें हिंवाळ्याला प्रारंभ झाला आहे. हवापाणी आरोग्याला फार हितावह असून सूर्यप्रकाश व पहाटेच्या दवाचा अभिषेक यांनीं वनस्पतींना नवीन जीव व जोम आला आहे.

प्लेग— ९ अक्टोबर अखेरीच्या सप्तकांत उमरावती, आकोला व बुलडाणा या जिल्ह्यांत अनुक्रमें २०९, १३० व १०० असे प्लेगाचे मृत्यु झाले. तथापि प्लेग अस्ताला लवकरच जाईल अशी नवी उमेद वाटत आहे.

रा. रा. क्यापटन फौलर साहेब, आय. एम. एस., सिव्हिलसर्जन, आकोला हे अमृतसर येथें कांहीं आठवड्यांच्या रजेवर जाणार आहेतसें समजतें.

रा. रा. सी. ई. लो साहेब सी. आय. इ. यांस डायरेक्टर ऑफ आग्रिकल्चर नेमण्यांत आलें.

अलिशान नामदार चीफ कमिशनर रा० रा० क्राडॉक साहेब यांची स्वारी पंचमढीहून उमरावतीस येत्या गुरुवारीं दाखल होणार आहे. पुरे सहा दिवस उमरावतीस मुक्काम आहे आणि येत्या सोमवारीं तेथें दरबार भरणार असून तेथें मानपत्रें देण्यात येणार आहेत. नवे रावबहादूर, रावसाहेब, खानसाहेब यांस त्यांच्या त्यांच्या सनदा अर्पण करण्यांत येतील.

रा. रा. दत्तात्रय मोरेश्वर बर्वे, सुपारिंटेंडंट, लांड रिकार्ड यांस यवतमाळाहून बाळापुर येथें बदलून रा. रा. केशवराव दिक्षित यांस तेथून यवतमाळास बदललें.

रा. रा. काशीनाथ श्रीराम जठार यांनीं गेल्या सोमवारीं चार्ज मेजर ब्रोडन साहेब यांस दिला. त्यांस खानगी पानसुपाऱ्या पुष्कळ होणार होत्या पण त्या त्यांनीं विनयशीलामुळें मुद्दाम होऊं दिल्या नाहींत तथापि दुसरे दिवशीं रावसाहेब केशव गोविंद दामले, हायकोर्ट वकील यांच्या ''लक्ष्मीविलास'' बंगल्यावर फलाहाराला मित्र मंडळीच्या भेटी साठीं राजश्री बापुसाहेब हे आले होते. त्याच दिवशीं सायंकाळीं त्यांस येथील टौनहालांत सार्वजनिक पानसुपारी झाली पण ती कबूल करण्यांत त्यांचा सोज्वळ व अंतस्थ हेतु मेजर ब्रोडन साहेबांशीं येथील नागरिकांची भेट करून देण्याचा होता आणि त्या भेटींत ज्या दानशूर नागरिकांनीं येथील पाण्याच्या पुरवठ्या साठीं मोठमोठ्या देणग्या कबूल केल्या आहेत त्यांचें अभिनंदन नवीन डिपुटी कामिशनर साहेबांच्या हातून करविलें. राजश्री बापूसाहेब अत्यंत लोकप्रिय अधिकारी आहेत आणि त्यांचा समागम पुनः घडो असें आह्मी मनापासून इच्छितों.

वर्तमानसार.

पोर्तुगालांतील राज्यक्रांतीसंबंधाची संगतवार हकीकत आतां बरीच प्रसिद्ध झाली आहे. मॅन्युएल राजेसाहेब जिब्राल्टर येथें यऊन पोंचले आहेत. ते ता० ४ ऑक्टोबर रोजीं तोफांचा भडिमार चालू असतां मध्यरात्रीं राजवाडा सोडून बाहेर पडले व अमेलिया बोटींनें जिब्राल्टरला गेले. प्रजासत्ताक पक्षाच्या लोकांनीं मॅन्युएल राजेसाहेबांना, आपल्याला कांहीं अपाय पोंचणार नाहीं अशी खातरजमा देऊन अमेलिया बोट त्यांस लिसानहून जाण्यासाठीं दिली असें रिपब्लिकन पक्षाचें ह्मणणें आहे. मदिरा, अझोर्स, पोर्तुगाल, पूर्व आफ्रिका, आशिया, व आफ्रिका वगैरे पोर्तुगीज वसाहतींतही लोकसत्ताक राज्याची द्वाही फिरविण्यांत आली आहे. पोर्तुगालांत लोकसत्ताक राज्याची स्थापना होऊन नवीन प्रधानमंडळीच्या हातीं राज्यसूत्रें आल्याची बातमी त्या प्रधानमंडळांतील वसाहतीच्या प्रधानानें ता० ६ रोजीं गोव्याच्या पोर्तुगीज गव्हर्नर जनरलास तारेनें कळविली. ही तार येतांच पुढें काय करावें याचा विचार करण्यासाठीं गोव्याच्या गव्हर्नर जनरलांनी कौन्सिलची सभा भरविली व कौन्सिलच्या एकमतानें नवीन राजसत्तेची द्वाही फिरविण्यांत आली. लोकसत्ताक राज्याची द्वाही फिरविण्याचा हुकूम येताच गोव्याचे गव्हर्नर हॅार्ट इ. कॉस्टा यांनीं आपल्या जागेचा राजिनामा दिला व त्यांच्या जागीं डॉ. कौसिरिको यांची नेमणूक झाली.

मौजे आरनाळ ता. वसई जि. ठाणें येथील मुलांच्या लोकलबोर्ड शाळेंतील विद्यार्थी गणेश बापूजी महाजन यानें आपल्या वाचन पुस्तकांतील परलोकवासी सातवे एडवर्ड बादशहा व महाराणी अलेकक्झांड्रा यांचीं चित्रें अराजनिष्ठा व्यक्त करण्यासाठीं विद्रुप केल्यामुळें त्याला ता. ५ सप्टेंबर १९१० पासून शाळेंतून काढून टाकण्यांत आलें असून सरकारास मान्य असलेल्या कोणत्याहि शाळेंत यापुढें घेण्याची मनाई करण्यांत आली आहे. त्याच प्रमाणें त्याच शाळेंतील विष्णु मोरेश्वर तेंडूलकर आणि रंगो पिल्या पाटील या नांवाच्या दोवां विद्यार्थ्यांसही ह्याच वाईट कृत्याबद्दल ता० ५।९।१० पासून शाळेंतून काढून टाकण्यांत आलें आहे. व सरकारास मान्य असलेल्या कोणत्याही शाळेंत ही मुदत संपेपर्यंत त्यांस घेऊं नये अशा आशयाचा हुकूम उत्तर भागच्या एज्यु. इन्स्पेक्टरांनीं केला आहे.

दक्षिण आफ्रिकेंतील क्लेव्हर्डेड येथें कांहीं दिवसां पूर्वी जनरल बोथा यांचें भाषण झालें. त्यांत ते ह्मणाले:-- नॅशनालिस्ट पक्षास फार यश मिळालें आहे. त्यांच्या मनांत दक्षिण आफ्रिका हा साम्राज्याचा एक वैभवशाली घटकावयव करावयाचा होता. जातीजातींतील लोकांचें ऐक्य होऊन सहकारी तत्वावर राज्यसूत्रें चालावीं असें माझें धोरण होतें. खाणी, व्यापार आणि शेती यांसंबंधीं सरकारचें वर्तन न्यायास धरून निरपेक्षपणाचें राहील. जमीनमहसुली आणि शेतकी-सुधारणा या गोष्टींत इतकी सुधारणा होईल कीं बाहेर देशीं माल पाठविण्याच्या बाबतींत दक्षिण आफ्रिका हा देश प्रति अमेरिका होईल. लॉर्ड ग्लॅडस्टन यांच्या वडिलांची सत्कीर्ति दक्षिण ऑफ्रिकेंतील सर्व लोकांना माहीतच आहे. आणि यांच्याही अंगची निःपक्षपातबुद्धि व शिस्त हीं केवळ प्रशंसनीय होत. जनरल बोथा यांचा प्रधानाचे जागीं सर्वानुमतें निवड झाली.

कालरोजीं फत्तेगड तुरुंगांतील दंग्याच्या चौकशीचें काम चालू होतें. वझीर अली नांवाचा रखवालदार कैदी ह्मणाला:— ता० ९ जून रोजीं नव्या कैद्यांना सकाळीं शासन करण्यांत आल्यावरून इतर कैद्यांनीं अन्न घेण्याचें नाकारिलें होतें. पुढें कैद्यांनीं सुपरिंटेंडन्ट ह्यांना पाहिलें तेव्हां ते शिव्या देऊं लागले व दरवाज्यांचीं कुलुपें तोडूं लागले. प्रेमासिंग नांवाचा कैदी ह्मणाला:— गेल्या जानेवारी महिन्यांत कैद्यांनीं दंगा केला होता त्या वेळीं त्यांना योग्य शासन न झाल्यानें ते हुकूम मोडीत होते. व ओव्हरसियर लोक रिपोर्ट करण्यास भीत होते.

एक हिंदी क्रिकेटटीम इंग्लंडास पाठविण्याची आज बरेच दिवस वाटाघाट चालली आहे. त्याबद्दलची सर्व व्यवस्था मुकरर होऊन ती टीम येत्या मेच्या ६ व्या तारखेस मुंबईहून विलायतेस जाण्याचें नक्की ठरलें आहे. पाहिली मॅच लंडन शहरीं ता. १ जून रोजीं होणार आहे. हिंदी टीमला शिक्षण देण्यासाठीं विलायतेहून मि० कफी नांवाचे एक उत्तम खेळाडू येत्या नोव्हेंबर मध्यें इकडे येणार आहेत. आपल्या गैरहजरींत आपल्या संस्थानचा राज्यकारभार सुरळीतपणें चालण्यासारखी व्यवस्था करितां आली तर श्री० जामसाहेब रणजितसिंहजी हे या टीमचें धुरिणत्व पत्करून विलायतेस जाणार आहेत.

बादशहाच्या राज्याभिषेकसमयीं सयामच्या राजाचे तिसरे पुत्र कुमार चक्रभंग सयामच्या वतीनें हजर राहणार आहेत.

ट्रान्सवालांत जाणाऱ्या ३७ हिंदी लोकांस व्हाल्कस्रस्ट येथें ता० ८ आक्टोबर रोजीं पकडण्यांत आलें. या पकडलेल्या लोकांपैकीं बहुतेक लोक हिंदुस्थानांतून 'सुलतान' आगबोटीनें दक्षिण आफ्रिकेंत परत गेलेले हद्दपार लोक असून त्यांत बॅरिस्टर गांधी यांचे चिरंजीव मि० हरीलाल गांधी हेही आहेत. या पकडलेल्या लोकांपैकीं २८ लोकांस ता० १० रोजीं सहा आठवड्यांची सक्त मजुरी किंवा २५ पौंड दंड अशी शिक्षा देण्यांत आली. या खेरीज दुसऱ्या आठ हिंदी लोकांस तीन महिने सक्तमजुरी किंवा ५० पौंड दंड अशी शिक्षा देण्यांत आली. अशी बातमी तारेनें आली आहे.

भक्तिवात्सल्य नाटक

[मागील अंकावरून पुढें चालूं.]

अंक २ रा.

प्रवेश पांचवा.

स्थल— (स्वार्थपरायणाची अरण्यांतील राहण्याची दरी.)

नलिनी— बाबांचा व आईचा अंत झाला. बंधूला मी जिवंत असून यातना भोगीत आहे याची वार्ताहि नसेल. मृडानी बिचारी मजप्रमाणेंच बंदिवासांत कुचंबत पडली आहे. तिलाहि हा नीच स्वार्थपरायण आपली अमंगळ वासना तृप्त करण्या करितां रात्रंदिवस छळीत असेल. देवा ! या यातनांतून या अनाथ गाईची सुटका करणारा कोण आहे. !

पद

जगतां नुरे मज तात संकटा हरणा ॥
तव मना खगमना गमना ॥ धृ० ॥
येउ दे दयाळा करुणा ॥ बाही तुला ही आपन्ना ॥
जीवनीं तमा वारणीं रणीं प्रगटोनी ॥
पारिसोनि सुदीना वाणी ॥
वारणा विमोचित करुनी ॥ नेले तया त्वा निज सदना ॥१॥

तो पहा मेला यमदूत स्वार्थपरायण आलाच माझी छळणूक करायला.

पद

स्वदेश अंतरे मला काननीं अशा ॥
नितांत शांतता मया सु—भी वशा ॥
काय करूं शून्य मला होति दश दिशा ॥
हाय हाय हाय हाय धांव जगदिशा ॥ १ ॥

(स्वास रोधून पडते.)

स्वार्थपरायणः— (प्रवेश करून) सखे नालिनी प्रत्येक वेळीं तूं माझी अशीच निराशा करणार काय ? छे, छे, सखे उठ जागी हो.

पद

नलिनि रमाणि नालिनि वदनि शयनिं काय पहुडुनी ॥
विरहजीवनीं मदंत काय करिसि लोटुनी ॥
कारित विकल सकल काय मार सर्प दंशुनी ॥
जीवत्री यया त्वदीय अधर पियुष पाजुनी ॥१॥

अद्यापी जागी होत नाहीं हीं. अं.... स्वास क्रिया बंद महानिद्रा तर नव्हे हा. नाहीं मंद चालला आहे स्वास इचा. मला वाटतें ही अपस्माराच्या छटक्यानें बेहोष झाली असावी. तर हिला प्रथम औषधी हुंगवून सावध करूं व आपला मनोदय आजचे आज साधून घेऊं. (जातो मृडानी येते.)

मृडानीः— नलिनी, नलिनी तूं आपला पाय खोड्यांत अडकवून घेत आहेस.

नलिनीः— (एकदम उठून) चांडाळा सोड सोड मेल्या माझा हात.

पद

नीचा हीना जना वीना छळिसी अबला ॥
तामें लपवीजा वदना वचना वद ना मजसि खला ॥
तव शिरिं पडुनी कुठार खांतुनि ठार करूं तुजला ॥
केवि काशिं घोरि जाशी निरय पुरिला ॥ १ ॥

मृडानीः— मुली भिऊं नको. सावध हो. मी तुझा करुणस्वर ऐकून येथें प्राप्त झालें आहे.

नलिनीः— पद

मजवरती ॥ झाली अति उपक्राति सुमती ॥
विजनीं या विपिनीं प्रांतीं ॥ धृ० ॥
सधृदयाचें नांव कथा या ॥ परिसायाते लोलुप तनया ॥
स्वर्गीतुनिं मम जननी ती ॥
भूवरती ॥ अत्रतरली जणुं तम हरती ॥ १ ॥

मृडानीः— बाळे मी याच वनांत रहाणारी यक्षिणी आहे. तुझी सर्व दुःखमय स्थिति मी अवलोकन केली. माझा विचार तुला यांतून मुक्त करण्याचा आहे. पण आणखी पंधरा दिवस तुला याच स्थितींत राहिलें पाहिजे. कारण ही गोष्ट माझ्या एकटीच्या सामर्थ्या बाहेरची असल्यानें यक्षपुरींत जाऊन मला यक्षपतीची मदत मागणें जरूर आहे. पण मुली कौमार्य रक्षणाचा जो उपाय तूं आज योजिला आहेस तो तुला प्रसंगीं दगा देणारा आहे.

नलिनीः— मग काय करूं माते ? त्या मेल्याचे अमंगळ शद्ब ऐकण्यापेक्षां मी स्वास कोंडून मृतवत् पडते.

मृडानीः— पण त्याहि स्थितींत त्यानें आपली अमानुष वासना तृप्त करून घेतली तर ?

नलिनीः— मी प्राणाचा तसाच शेवट करीन.

मृडानीः— पण देहाची विटंबना झाल्यावरच ना ! या करितां आतां मी सांगतें असें वर्तन ठेव (कानांत सांगते) जातें मी आतां. लवकरच परत येईन मी. तुझ्या भावजयीचीहि सुटका मी करणार आहे. तो पहा स्वार्थपरायण तुला सावध करण्या करितां औषधी घेऊन येत आहे. तर त्याचा समज कायम रहावा ह्मणून तूं पूर्ववत् पडून रहा. व या पुढें सांगितल्या प्रमाणें धैर्यानें वाग.

[जाते. स्वार्थपरायण येतो व नलिनीला औषध हुंगवितो.]

स्वार्थपरायणः— मला वाटलें होतें इतका प्रयत्न करून मिळविलेलें रत्न हातचें निरर्थक जातें. पण नाहीं. आत्म्याच्या सुखाची पर्वा आत्म्यालाच आहे. पहा औषधीचा परिणाम या सुंदर कोमलांगीवर होत चालला.

पद

वदन कमलमुकुल जणूं नयन दला विकसविते ॥
ह्मणुनि गल्लरक्तता तदंग भा हि भासते ॥
स्वास हा पराग पसरि मंदिरीं सुगंधिते ॥
होय जणूं पूरित मधु अधरकोष वाटतें ॥ १ ॥

प्रिये सावध झालीस ना ?

नलिनीः— (मनांत) मना आतां यक्षिणीच्या आज्ञे प्रमाणें धैर्य धरून साखरेची पेरणी कर. (उघड) अगबाई तेच ते. पण हा नय मला विनय करूं देईल तेव्हांना ! तशांत आम्रवृक्ष लतेचा स्वीकार करण्यास तयार होईल काय. ?

स्वार्थपरायणः— सुंदरी पुष्पवती लतेला स्वीकार करून कोण आश्रय देणार नाहीं ? नालिनी ये. या भ्रमराला कर रूपी बिसतंतूंनीं बद्ध कर.

नलिनीः— नलिनीला भ्रमर प्रियच असतो. पण तो मेला स्वार्थपरायण प्रसंगीं त्याला कण्हेर पुष्पही गोड वाटतें.

स्वार्थपरायणः— नाहीं नाहीं नलिनी.

पद

बिस तंतूते भक्षण करि तो हंस हंसिला प्रिय मानी॥
कोकिलकूजित प्रियकर रसिका काकशद्ब तो अवमानी ॥
झाणि आणी भनीं नलीनी हें वच माझें मान !! वाही
देहा याते नच करी अनमान ॥ राहिले हे तव पदीं मम प्रियप्राण ॥

नलिनीः— मेली इतकी विनवणी करायला नको कांहीं.

पद

स्वप्राण वाचवायाला ॥ ऋृणास प्राप्त जरि झाला ५॥
अमृत घट तरि काधि त्यानें नच हीन मानुनी त्याजिला ॥ धृ० ॥
विद्रूप अशा भणगांला ॥ वरण्यास श्रीरती आला ॥
अवगाणि ना ती परि हर्षें निज देह अर्पिते त्याला ॥ १ ॥

स्वार्थपरायणः— तर मग आज दिवस आनंदाचा उगवला.

पद

ये ये ये शशिवदने ॥ रिझवां या प्रिय वचनें ॥
कारि मजला मोदानें ॥ पूनित निज करदानें ॥
तोषविलं जलदानें ॥ चातक वा जोसेनें ॥
चकोर तैसें पांग फेडि या अपांग ह्रदयाचें ॥
आलिंगन वलयानें ॥ १ ॥

नलिनीः— यांत विशेष तें काय ? हा देह आपलाच आहे. पण शास्त्रोक्त लग्नविधी होई पर्यंत उभयतांनीं परक्या सारखेंच राहिलें पाहिजे.

स्वार्थपरायणः— हें नाहीं आपल्याला पसंत.

नलिनीः— शिवाय मनानें वरल्यापासून एक महिन्याचे आंत पतीला स्पर्श केला असतां पति मृत व्हावा असा माझा ग्रहगुण आहे. ह्मणून त्या मुदतींत इकडच्या सुखाकरितां मला व्रतस्थच राहिलें पाहिजे.

स्वार्थपरायणः— छे ! तें सर्व झूट. प्रिये तूं या बाष्कळ मतावर काय विश्वास धरतेस.

नलिनीः— आमचें बायकांचें मेलें मत तें. पण प्रियेची लालसा प्रियकरानें नको कां पुरवायला ?

स्वार्थपरायणः— यांत तुझा टाळाटाळीचा बेत व्यक्त दिसतो.

नलिनीः— अरे देवा ! जिथें अविश्वास तिथें प्रेम कसें रहाणार ? अगबाई शेवटीं आपण मला तोंडघशीं पाडणार काय ?

स्वार्थपरायणः— [मनांत] इनें मला पेंचांत आणिलें. आतां अग्रह धरावा तर प्रेम नाहीं असा इचा समज होणार. आज काय नि महिन्यानें काय आपल्याच ताब्यांत आहे ही. मग हिच्याच मर्जी प्रमाणें कां होईना. (उघड) प्रिये एक महिन्यानें खास ना पण तूं माझी होणार ?

ोहित

नलिनीः— महिन्यानें कशाला आज भी तुमचीच आहे. पण बाई बायकांचा जीव हा. पतीच्या जीवा करितां नाना प्रकारचीं व्रतें करतात त्या.

स्वार्थपरायणः— बरें, चल तर प्रथम तुला सर्व द्रव्य, भांडार दाखवून त्याचीच मालकीण करितों.

पद

मुनिवेषाचें सार्थक होउनि नलिनी मज
लाधलि रमणी ॥
इंद्रायाणि सम रूपशालिनी भाग्यवान मी
एक जनीं ॥
आत्मसौख्यें या ॥ नित्य रमुनिया ॥ होउ
तदाकार ॥ आम्हि जाउं
मि[illegible]या ॥ प्रियकरणी ॥ मृगनयनी ॥
असतां वशनी दिन रजनीं ॥ १ ॥

अंक दुसरा समाप्त.

श्रीमती ॲनी बेझंटबाई यांचे व्याख्यानाचे आधारें.

[लेखक चिंतामण हरी मराठे सिताबर्डी नागपूर.)

हिंदुस्थानची जागृति.

(मागील अंकावरून)

हल्लीं देवस्थानचे उत्पन्नाचा विनियोग कसा होत असतो इकडे पाहिलें असतां खऱ्या राष्ट्रभक्तास अत्यंत दुःख झाल्यावांचून राहणार नाहीं. ज्याचा उपयोग देशांत विद्वान निपजावेत अशा कामाकडे झाला पाहिजे त्याचे उलट होत आहे! ज्या ठिकाणीं धर्माचे नांवाखालीं अत्याचार सुरू आहेत अशा संस्था राष्ट्रांतून नाहींशा होतील तो सुदीन. धर्मभोळेपणाचे नांवावर देशाचे प्रगतीस प्रतिबंधक अशा गोष्टींचा समूळ नाश न करिता त्याची सुधारणा करावी असें कित्येकांस वाटतें; परंतु जें अगदींच निराळें व हिडीस स्वरूप आलें आहे तेथें सुधारणा ती काय होणार!

आपले राष्ट्राची प्रगती व्हावी अशी जर लोकनायकांची इच्छा असेल, सुधारलेल्या राष्ट्राचे पंक्तीस आपण बसावें अशी जर कळकळ असेल तर हें राष्ट्रशिक्षणाचें काम लोकांनीं एकदम आपले हातीं घेतलें पाहिजे. मिसेस बेझंट बाईनीं बनारस येथील 'थिऑसफी व राजनीति' या विषयावरील एके व्याख्यानांत सुचना केली होती कीं 'प्रत्येक जिल्ह्यांत एक एक राष्ट्रीय शिक्षण देणाऱ्या मंडळीची स्थापना व्हावी' व अशा संस्था स्थापन करून राष्ट्रीय शिक्षणाचें काम नेटानें चालवावें. अशा तऱ्हेचे विचार पुष्कळ लोकांचे मनांत घोळत आहेत परंतु अद्याप त्याचें विशेष असें स्वरूप कांहींच दिसत नाहीं. सरकाराकडून वारंवार शिक्षणकमिशनें नेमली जातात परंतु त्यांचा उपयोग आपणास कांहींच होत नसून उलट राष्ट्र प्रगति विघातक असाच होतो. नेमलेले कमिशन मध्यें निरनिराळ्या इलाख्यांचा एखाद दुसरा मनुष्य असणार व राजकर्त्यांचे जातीची संख्या जास्त असणार अशा स्थितींत अशा चौकशी पासून आपला कांहींच उपयोग होत नाहीं. कमीशन मधील सभासदांचे संख्येचे मानानें राजपक्षाचे सभासदांचें जरी मताधिक्य होतें तथापि विचाराचे व प्रौढ व दूरदर्शीपणाचे मानानें ऑ० गुरुदास बॅनर्जी याचे लोकपक्षाचे वतीनें मत फारच महत्वाचें होतें. लोकास कोणचे तऱ्हेचें शिक्षण दिलें पाहिजे हें त्यास उत्तम प्रकारें माहीत होतें, परंतु त्यांचें ऐकतो कोण? राजपक्षाची संख्या जास्त असल्या मुळें त्यांचें कोण ऐकणार? अर्थात गुरुदास यांचे ह्मणण्याप्रमाणें गोष्टी घडल्या नाहींत. लोकांकडून याबद्दल अर्जही झाले. परंतु अर्ज होतांच तशा गोष्टी स्वतःच अंमलांत आणण्याविषयीं प्रयत्न झाला नाहीं. विचार मनांत येताच तसें आचरण करण्याविषयीं प्रयत्न झाला पाहिजे. नुसते विचार उत्तम आहेत परंतु ते विचार क्रियेमध्यें दिसत नाहींत, तर तशी स्थिति- शरीरास जसें आवाळू असतें- त्याप्रमाणें मनाचा तो एक रोग आहे. जर आपले हातून आचरण होण्याची शक्यता नसेल तर तसे विचार करणेंही व्यर्थ आहे. जों पावेतों आपले विचाराप्रमाणें आपण क्रिया करूं, ही आपली आपणास खात्री नाहीं तों पावेतों विचार न करणें हेंच बरें. 'बोले तैसा चाले त्याचीं वंदावीं पाउलें' नुसत्या बोलण्यानें राष्ट्राची प्रगति होत नाहीं. भाषणामध्येंच सर्व शक्ति खर्च झाल्यावर हातून क्रिया ती काय घडणार? राष्ट्राचें अदृश्य चालकाचे मनांत कमिशनचे रिपोर्टाप्रमाणें कायदा पास करावयाचा होता व तसा कायदा पास झाला. तो कायदा कोणालाच आवडत नाहीं, परंतु असें झाल्याशिवाय लोक जागृति ही कशी होणार? साध्या उपायानें व गोड भाषणानें नेहमीं काम होतें असें नाहीं. चिमटा बसल्याशिवाय जागृति होत नाहीं. हल्लीं शिक्षण फार महाग झालें आहे. विवेचर ज्याचा कुलपरंपरागत हक्क जास्त, जे सर्व तऱ्हेचीं संकटें सोसून केवळ विद्यार्जनामध्यें आपलीं आयुष्यांचीं आयुष्यें खर्च करणाऱ्या अशा मंडळीस केवळ पैशाच्या अडचणी करितां विद्यार्जनाचा मार्ग सोडून हलके धंदे करण्याचा प्रसंग यावा हें त्यांचें केवढें दुर्भाग्य आहे? एकिकडे विद्या शिकणें असेल तर पैसा खर्च करा, व शिकावयाची नसल्यास जन्मभर भिकारी रहा. अशा तऱ्हेचे प्रसंग आल्यानें लोकांचे डोळ्यांत चांगलें अंजन पडून त्यांचें त्यास कर्तव्य समजूं लागतें. अशा प्रसंगीं लोकमतांत बराच घोटाळा माजतो, लोक परस्पराच्या उखाळ्यापाखाळ्या काढूं लागतात, सरकारावर फार कडक टीका होते तथापि हे सर्व प्रसंग आवश्यक आहेत व अशा तऱ्हेनें लोकामध्यें उत्पन्न झालेला आवेश राष्ट्ररूप एंजीन चालण्यास फार उपयोगी पडतो. एंजीनाचें चाक चालण्याकरितां जसा पिस्टनचें मार्गे पुढें जाणें अवश्यक असतें, त्या प्रमाणें लोकमताचे मार्गे पुढें जाणें अवश्यक असतें. असो, अशा तऱ्हेनें सरकाराकडून शिक्षणावर आलेल्या धाडीपासून आपण एक गोष्ट शिकलों कीं-- 'शिक्षणाचें काम लोकांनीं आपले हातांतच घेतलें पाहिजे.'

वऱ्हाडसमाचार.

आश्विन शुद्ध १४ शके १८३२ दुर्मतिनामसंवत्सरे

साहित्य समागम.

—ः०ः*.०ः—

श्री कृष्णाची रासक्रीडा.

ख्रिस्ती मिशनरी व हिंदुधर्माची चिकित्सा करणारे अन्यधर्मी लोक यांचे आह्मां हिंदु लोकांवर एका प्रकारें मोठे उपकार आहेत. कारण, जों जों ते आमच्या धर्मांतलीं किंवा आह्मी पूज्य मानलेल्या व्यक्तींच्या चारित्रांतलीं छिद्रें बाहेर दाखवितात, तितकी आमची आत्मप्रीति दृढतर होऊन त्या छिद्रांचें अयथार्थ स्वरूप सिद्ध करण्यासाठीं आह्मांस अट्टहास करणें भाग पडतें. उमरावतीचे वकील रा० जयराम केशव असनारे यांनीं 'श्री कृष्णाच्या रासक्रीडेचें आध्यात्मिक स्वरूप, नांवाचें जें एक लहानसें पुस्तक नुकतेंच प्रसिद्ध केलें आहे तें अशाच आत्मप्रीतीच्या भावनेनें लिहिलेलें आहे असें खुद्द त्यांच्या व रा० महादेवराव मोडक यांच्या प्रस्तावनेवरून दिसतें. आत्मप्रीति कांहीं विवक्षित मर्यादेपर्यंत असणें अवश्य आहे; आणि तिचा एखाद्या व्यक्तीच्या किंवा समाजाच्या अंगीं अत्यन्ताभाव असणें हें अवनतीचें लक्षण आहे. पण ज्या प्रमाणें कोणत्याही गुणाचा अत्यंताभाव हें वैगुण्य आहे, त्याचप्रमाणें अतिशयिता ही हानिकारक आहे ही गोष्ट विसरतां कामा नये. निदान सत्यान्वेषणाचे कामीं तरी दुसरी पेक्षां पाहिली गोष्ट एकवार पतकरेल कारण दुसरी मनुष्याची दृष्टि अंध करून सोडते; पहिली कोणत्याही पदार्थाचें स्वरूप विकृत करते, तर दुसरी तिला अगदींच अन्यथा बनविते. श्रीकृष्णाच्या चरित्रासंबंधानें कांहींसा असाच प्रकार होत आहे असें आह्मांस वाटतें. साहित्यसमालोचनाच्या रहस्यभेदी आणि विचिकित्सा अशा दोन दृष्टि आहेत. रा० असनारे प्रभृति मंडळी श्री कृष्णाच्या रासक्रीडेकडे रहस्यभेदी दृष्टीनें पाहत आहे; ख्रिस्ती मिशनरी किंवा श्री कृष्णावर निंद्य आरोप करणारे विचिकित्सा दृष्टीनें त्या गोष्टीकडे पाहत आहे. दोहींची आरोप्यवस्तु एकत्र, पण केंद्र भिन्न भिन्न आहेत. त्यामुळें श्रीकृष्णानें कुंजवनांत गोपींच्या बरोबर ज्या कामचेष्टा केल्या, त्याचा अर्थ दोन पक्षांनीं निरनिराळा केला. रा. असनारे प्रभृति पक्ष ह्मणतो कीं रासक्रीडेचा कामपर अर्थ उद्दिष्ट नाहीं. गोपी या खरोखरींच्या गोपस्त्रिया नसून मनोवृत्ति समजावयाच्या; श्री कृष्ण ह्मणजे परब्रह्म, आणि रासक्रीडा ह्मणजे या मनोवृत्तींना ऐहिक विषयांकडून ओढून आपल्याकडेस लावण्याकरितां परब्रह्माचे यत्न होत. विषयापासून मनोवृत्ति फिरल्या असतांना त्या मनोवृत्ति परमात्मपर विचाररूप मुरलीरवानें मोहित होऊन परमात्म्याचें अनन्यभावानें चिंतन करूं लागतात, व त्याचे सांनिध जाऊन त्याचे भोंवतीं हिंडूं लागतात. श्री कृष्णलीलेंतील रासक्रीडा ती हीच. रा. असनारे यांना रासक्रीडेचें हें रहस्य एका पदवीधर मित्राकडून कळलें आणि लागलीच त्या रहस्याला भाळून जाऊन रा. असनारे यांनीं तें लोकाच्या आस्वादनार्थ प्रसिद्ध केलें. यांत सगळ्याच गोष्टींची घाई झाल्यासारखी दिसते. अगोदर असनारे यांना कळलेलें रहस्य नवें नव्हतें. त्यांच्या पदवीधर मित्राचा हा शोध विचाराच्या कसोटीस लावण्यापूर्वी त्याची घोषणा करण्या इतका महत्वाचा तो शोध नाहीं ही दुसरी गोष्ट; आणि रासक्रीडेचें हें रहस्य प्रथम कळल्या पासून श्रीकृष्णाच्या भक्तांनीं त्याच्यावर कितीसा भरंवसा ठेविला आहे तें हीं पुस्तक प्रसिद्ध करण्यापूर्वी रा० असनारे यांनीं पाहिलें नाहीं ही तिसरी गोष्ट. रासक्रीडेचा हा अध्यात्मपर अर्थ लावण्यांत बरीच कल्पकता आहे ही गोष्ट कबूल केली पाहिजे. पण कल्पकता आणि सत्याभिमान यांची सांगड नेहमीं असतेच असें नाहीं. किंबहुना ती नसतें असेच प्रसंग ज्यास्त आढळतात. तेव्हां रासक्रीडेचा अध्यात्मपर अर्थ करणारांना असा एक प्रश्न करावासा वाटतो कीं श्री कृष्ण ह्मणजे परमात्मा किंवा परब्रह्म ही ऐतिहासिक व्यक्ति तुह्मी समजतां कीं सगळेंच कृष्णचरित्र हें अध्यात्मपर रूपक आहे? जर सगळेंच रूपक असेल तर अर्थात् भागवत व भारत हे ग्रंथ ही 'स्वकपोलकल्पित' ह्मणावे लागतील. जर ती ऐतिहासिक व्यक्ति असेल तर तिच्या चरित्राचा अमुक एक भाग हा रूपक कसा ह्मणतां येईल? चरित्राचा तो भाग इतिहासाला संमत किंवा धरून नाहीं, तो केवळ स्वकपोल कल्पित किंवा प्रक्षिप्त आहे असें सप्रमाण सिद्ध केल्यावर अग्राह्य ठरेल; पण श्रीकृष्णाला ऐतिहासिक ह्मणावयाचें तर रासक्रीडा ही पुराव्यानें खोटी ठरे पर्यंत प्रत्यक्ष घडलेली गोष्ट (रूपक नव्हे) ह्मणून कबूल करावी लागेल. शिवाजी व अफजुलखान या दोन व्यक्ति ऐतिहासिक मानावयाच्या, तर शिवाजीनें केलेला अफजुलखानाचा वध (ज्याला ऐतिहासिक कागदपत्रांचा पूर्ण आधार आहे) खरा मानलाच पाहिजे. तेथें जर एखाद्यानें ह्मटलें कीं शिवाजी ह्मणजे रजोगुण किंवा सत्व गुण, आणि अफजुलखान ह्मणजे तमोगुण. या दोघांची झटापट संसारांत पदोपदीं दृष्टीस पडते, आणि जगाच्या कल्याणार्थ परमेश्वर सत्व गुणाला साह्य होऊन तमोगुणावर सत्वाचा पगडा बसवून तत्करवीं तमोगुणाचा नाश करतो हें अफजुलखानाच्या वधाचें रहस्य आहे, हें निवळ रूपक आहे, अफजुलखानाला मारल्याचा शिवाजीवर जो आरोप करण्यांत येतो तो ढोंपमूलक आहे; तर अशा कल्पक गृहस्थाला आपण काय ह्मणूं? तसाच प्रकार श्री कृष्णाच्या रासक्रीडेला आध्यात्मिक स्वरूप देणारांचा आहे. त्यांनीं एकतर श्रीकृष्णाची ऐतिहासिकता नाकबूल केली पाहिजे, किंवा रासक्रीडेचें वर्णन ज्यांत दिलें आहे त्यांचें प्रामाण्य नाकबूल केलें पाहिजे. यापैकीं एकही गोष्ट जोंपर्यंत ते करीत

नाहींत तो पर्यंत रासक्रीडेसंबंधाचें त्यांचें रूपक ह्मणजे एक सुंदर बुद्धिविलासाचा मासला ह्मणून लेक त्याच्याकडे कौतुकानें पाहतलि, पण त्यापासून त्यांच्या विचारावर कांहीं एक परिणाम घडणार नाहीं. श्रीकृष्ण ही ऐतिहासिक व्यक्ति होती हें एकदां सिद्ध झालें ह्मणजे क्रीडा हें रूपक नव्हे हें आपोआपच ठरेल. ह्मणून या ऐतिहासिकतेचीं थोडीं प्रमाणें येथें देतों.

१ कृष्ण हा देवकीचा पुत्र होता. या विषयींचा उल्लेख छांदोग्योपनिषदांत असा आलेला आहे:— " अथैतद्‌ घोर आंगिरसः कृष्णाय देवकीपुत्राय उक्ता, उवाच । " यावरून देवकीनंदन कृष्ण हा वेदसुक्तांच्या रचनाकालीं प्रत्यक्ष होता. ती कल्पनेची मूर्ति नाहीं, याविषयीं शंका राहत नाहीं.

२ कौषीतकी ब्राह्मणांत ही वरच्या सारखा ह्मणजे आंगिरस घोर व देवकीनंदन कृष्ण या जोडीचा नामोल्लेख आहे.

३ महाभारतांत कृष्णचारित्राचा पुष्कळ भाग आला आहे. भारतीय युद्धाला प्रारंभ होण्याच्या पूर्वीपासून तों त्याचा अंत होईपर्यंत पदोपदीं कृष्णाचा संबंध त्या युद्धाशीं येत आहे, व भारतीय युद्धाच्या ऐतिहासिकते विषयीं आतां वाद राहिलेला नाहीं.

वर दिलेल्या शिवाय आणखीही कांहीं प्रमाण आहेत; पण तीं सगळीं देण्याचें कारण नाहीं. कारण ज्याप्रमाणें शिवाजी महाराज ही ऐतिहासिक व्यक्ति होती या गोष्टीला प्रमाणें मानणें हास्यास्पद आहे, त्याचप्रमाणें पांडव, इक्ष्वाकुवंश, यदुवंश, किंवा श्रीकृष्ण यांच्या ऐतिहासिकत्वाबद्दल शंका घेणें हें ही मुर्खपणाचें आहे. जर श्रीकृष्ण ऐतिहासिक पुरुष होते तर त्यांच्या प्रत्येक चरित्रपर ग्रंथांत रासक्रिडेचा उल्लेख असतां ती गोष्ट घडली नाहीं, तें केवळ एक अध्यात्मिक रूपक आहे असें कसें ह्मणतां येईल ? तेव्हां श्रीकृष्ण झाले ही गोष्ट जशी खरी, तशी त्यांनीं गोपींबरोबर रासक्रीडा केली ही ही गोष्ट खरी ह्मटली पाहिजे. मात्र या रासक्रीडेचें खरें स्वरूप काय होतें ? भागवतकारांनीं वर्णन केलेल्या प्रमाणें ती कामचेष्टा होती कीं हरिवंशकारांनीं ह्मटल्या प्रमाणें तो केवळ हाल्लिश (नृत्याच्या एक प्रकार) होता. आह्मांला तर हरिवंशकार आणि भागवतावर टीका लिहिणारे श्रीधर स्वामी यांनीं रासक्रीडा ह्मणजे निवळ नृत्याचा प्रकार (ज्यांत इंग्रजी बॉल इतकासुद्धां अचकट विचकटपणा किंवा शृंगार नाहीं असा साधा नाच) असें ह्मटलें आहे तेंच खरें वाटतें. या रासक्रीडेला बीभत्स शृंगाराचें स्वरूप मुळचें नव्हतें; तो भागवतकारांचा वाग्विलास आहे. कारण महाभारतांत श्रीकृष्णाचें असें स्वैर वर्तन कोठें वर्णिलेलें आढळत नाहीं. हरिवंशांत फक्त रास (नृत्य) याचा सरळ उल्लेख आहे, आणि भागवतांत मात्र या रासक्रीडेचें वर्णन करतांना लेखकाची बुद्धि घाघळली आहे. सारांश, श्रीकृष्णाच्या चरित्राला दुसऱ्याच्या निंदेस पात्र करून जर कोणीं ठेविलें असेल तर तें ख्रिस्ती मिशनरींनीं किंवा प्रार्थनासमाजिस्टांनीं नव्हे तर श्रीकृष्णाचें महत्व गाऊं पाहणाऱ्या भागवतकारांनीं ही गोष्ट लक्षांत घेण्याजोगी आहे. त्याचप्रमाणें श्रीकृष्णासारखे महात्मे खरोखर या आर्यभूवर झाले असतां त्यांचें ऐतिहासिकत्व कोणी नष्ट करूं पाहत असतील तर ते विचिकित्सा दृष्टीनें पाहणारे टीकाकार नव्हेत, तर रहस्यभेदी दृष्टीनें रासक्रीडेचा भलताच अर्थ करणारे रा. असनारे, मोडक, आणि कं० हे होत. येवढें सांगून आणि अप्रिय पण पथ्यकर अशी आमची ही प्रतिकूळ टीका रा. असनारे सहृदयतेनें स्वीकारतील अशी आशा प्रदर्शित करून आह्मी त्यांचा निरोप घेतों.

युरोपांतली अस्वस्थता.

थोड्या दिवसांपूर्वीं ऐशिया खंडांतल्या चीन, जपान, अफगाणिस्थान, इराण, व हिंदुस्थान या ठळक ठळक देशांचीं उदाहरणें घेऊन या प्रत्येक देशांत कसकशी जागृति होऊं लागली आहे, व या देशांतील लोकांना स्वतःचे हातीं राज्यांचीं सूत्रें असावीं अशी इच्छा होऊन त्यांचे त्या धोरणानें कसे प्रयत्न सुरूं आहेत तें दाखविलें. सध्यां युरोपखंडभर राजकीय धामधूम सुरूं आहे. गेल्या आठवड्यांत पोर्तुगालच्या राज्यक्रांती विषयींच्या ज्या तारा आल्या त्यांवरून त्या देशांत प्रजासत्ताक राज्यपद्धति स्थापित होऊन राजसत्तेचा पूर्ण अस्त झाला असल्याचें कळतें तेथील राजे किंग मॅन्युएल याना आपल्या राणीसह पळून जाऊन जिब्राल्टर येथें ब्रिटिश सरकारच्या आश्रयास राहावें लागलें आहे. पोर्तुगाल देशांत राज्यक्रांति होण्याचीं लक्षणें गेल्या पांच चार वर्षांपासून दिसत होतीं. तेथील मागील राजे कार्लोस यांचा खून झाला तेंव्हांच ही क्रांति व्हावयाची, पण अधिकारी मंडळ खंबीर असल्यामुळें तो प्रसंग टळला; हल्लींचे किंग मॅन्युएल हे गादीवर बसले, व कांहीं कालपर्यंत राज्यक्रांतीची ज्वाळा अंतर्धान पावली. पण ज्वाळा नसली तरी लोकांचा क्रोधाग्नी अंतस्थांत धुमसत होता असें दिसतें. त्या अग्नीनें गेल्या आठवड्यांत आपलें स्वरूप व्यक्त करून हजारों माणसांचे बळी घेऊन शेवटीं पोर्तुगाल देशांत प्रजासत्ता स्थापित केली. पण सध्या राजकीय अस्वस्थता जेथें परमावस्थेला जाऊन पोंचली आहे असा एकटा पोर्तुगाल देशच नाहीं. थोड्याफार प्रमाणानें निरनिराळ्या कारणावरून तीव्र अशांति बहुतेक सगळ्या ठळक ठळक राष्ट्रांतून फैलावली आहे. इंग्लंड देश अत्यंत राजनिष्ठ आहे. तेथें राजसत्ता उलथून पाडण्याची कोणाची ही इच्छा नाहीं व तशी इच्छा ईश्वरकृपेनें कोणाला ही न होवो, पण तेथें अस्वस्थतेला दुसरें जबरदस्त कारण आहे. तेथें मजूरदार व भांडवलवाले यांच्यामध्यें तंटे होऊन मजुरांचे संप होऊन कारखाने बंद पडतात. व त्यामुळें व्यापाराचें भारी नुकसान होतें. जर्मनींत सोशीयालिस्ट लोकांचा ससेमिरा आहे. तो जर्मनीच्या बादशहाला रात्रंदिवस हृद्रोग लावीत आहे. स्पेन व इटली देश ज्वालामुखी पर्वताच्या मुखावर बसलेल्या माणसासारखे आहेत या देशांत प्रजेचीं मनें क्षुब्ध होऊन पोर्तुगालसारखी स्थिति केव्हां अचानक होईल याचा अगदीं नेम सांगवत नाहीं. फ्रान्स हें तर प्रजासत्ताक राज्यपद्धतीचें मूलस्थान आहे. राजसत्ता उलथून पाडून प्रजासत्ता स्थापित करण्याचा वडा फ्रान्सनें प्रथम युरोपला शिकविला. फ्रान्सची राज्यक्रांति हें युरोपच्या इतिहासांतलें एक अत्यंत महत्वाचें प्रकरण आहे, आणि राज्यक्रांतीपासून राष्ट्राची कशी धूळधाण होते त्याचें ही फ्रान्स हें उत्कृष्ट उदाहरण आहे. गेल्या शतकाच्या प्रारंभीं फ्रान्समध्यें जी जबरदस्त राज्यक्रांति झाली तिचे परिणाम पुढें पन्नास वर्षें पर्यंत फ्रान्सला भोगावे लागले. अशी स्थिति उघड्या डोळ्यांनीं दिसत असतां पोर्तुगालचे लोक फ्रान्सचें अनुकरण करण्यास प्रवृत्त झाले आहेत. विशेष आश्चर्याची गोष्ट ही कीं स्वराज्य करण्याची पात्रता अंगीं येण्यास जो शिक्षणप्रसार लोकांत व्हावयास पाहिजे, तोही त्या देशांत झालेला नाहीं. फ्रान्सचें उदाहरण पाहून अमेरिकेनें इंग्लंडचें जूं झुगारून दिलें व स्वराज्यस्थापना केली, आणि ' शेजारणीनें घातली सरी, ह्मणून आपली घातली दोरी ' या ह्मणीप्रमाणें पोर्तुगालनें ही फ्रान्सचा कित्ता गिरविला. पण अमेरिकन लोकांच्या अंगचा उत्साह, त्यांची धमक, देशाभिमान, व राष्ट्राकरितां आत्मयज्ञ करण्याची तयारी कोणीकडे आणि अज्ञानांत आजपर्यंत लोळलेला, आलस्य, निरुत्साह, वगैरे लक्षणांकरितां आजपर्यंत गाजत आलेला पोर्तुगाल देश कोणीकडे ? पोर्तुगालनें स्वराज्य तर मिळविलें. आतां तें त्याला कसें काय राखतां येतें तेवढें पाहावयाचें आहे.

वऱ्हाड शिक्षक परिषद.

या परिषदेची बैठक या सालीं आकोल्यास ता० २४ आक्टोबर पासून ता० २७ आक्टोबर पावेतों ४ दिवस भरणार आहे, ही गोष्ट आह्मी आपल्या मागच्याच अंकात प्रसिद्ध केली आहे. दिवसानुदिवस या परिषदेच्या कामा मध्यें परिस्थितीला व प्रगतीला अनुकूल अशा तऱ्हेचीं रूपांतरें होत जात आहेत हीं मोठ्या समाधानाची गोष्ट आहे. गेल्या सालीं वऱ्हाडप्रांताचे कमिशनर मेहेरबान स्लायसाहेब यांनीं या समाजामध्यें जो शिक्षक उत्तम निबंध वाचील त्यास एक, जो उत्तम शिकवून दाखवील त्यास एक व जी मुलगी उत्तम शिवण कामाचा मासला दाखवील तिला एक अशीं तीन बक्षिसें दिलीं होतीं. या सालीं या बक्षीसांची संख्या जवळ जवळ तिपटीनें वाढल्याचें आढळून येतें. ही गोष्ट वऱ्हाड शाळा खात्याचे अधिकारी मेहरबान इव्हन्स साहेब यांस अत्यन्त भूषणास्पद तर आहेच परंतु या बक्षिसांचा खात्याच्या व शिक्षक वर्गाच्या सुधारणेकडे व उत्तेजनार्थ योग्य उपयोग करून आपल्या खात्यामध्यें नवीन ज्ञानाची भर व नवा जोम आणि त्याचें श्रेयहि ते मिळविल्या वांचून रहाणार नाहींत अशी आह्मास पूर्ण उमेद आहे. यंदाच्या या परिषदेच्या बैठकीचा कार्यक्रम अद्यापि संपूर्ण बाहेर पडला नाहीं. तथापि जो भाग माहित झाला आहे त्या वरून आह्मी ह्मणतों याची सत्यता कोणासहि दिसून येईल. हा कार्यक्रम पुढील प्रमाणें असल्याचें समजतें.

सोमवार ता० २४ आक्टोबर
दुपारीं १२ ते २ वाजेपर्यंत.

(१) मेहरबान इव्हन्स साहेब बहादूर यांचे हस्ते परिषदेच्या कामास सुरुवात.

(२) गेल्यासालीं प्रांतांतील ८० समाजांनीं केलेल्या कामाचा गोषवारा.

(३) बक्षिसांकारितां आलेल्या १।२ बऱ्यापैकीं निबंधांचें वाचन.

(४) प्रान्तांतून आलेल्या सूचनांचा, पुस्तकांचा, चित्रकामांचा व शिवणकामांचा वगैरे विचार करण्याकारितां निरनिराळ्या कमिट्या स्थापन करणें वगैरे वगैरे.

उपहारानंतर सायंकाळीं.

निरनिराळ्या शाळांचे शिक्षक व शिक्षकिणी स्वतंत्र ठिकाणीं बसून आपापल्या सूचनांचा व कामाचा विचार करणार व झालेल्या कामाचा रिपोर्ट परिषदेच्या चिटनिसांस सादर करणार.

मंगळवार ता० २५ आक्टोबर
११ ते २.

प्रांतांतून बक्षिसांकरितां आलेल्या निबंधांतून बऱ्यापैकीं ठरलेल्या बाकीच्या निबंधांचें वाचन व बक्षिसां करितां निवडून काढलेल्या दोन तीन विषयांचें शिक्षण परिषदे पुढें दिलें जाईल.

सायंकाळी उपहारा नंतर.

आदल्या दिवसाचें काम संपवून सर्व कमिट्या एकत्र जमून आपापल्या कमिट्यांत पास झालेल्या सूचना सर्व समाजा पुढें मांडून त्यांत पसंत ठरतील त्या डेप्युटी इन्स्पेक्टरांच्या परिषदेला सादर करितील.

बुधवार ता० २६ आक्टोबर ११ ते २ पावेतों.

प्रांतांतून बक्षिसां करितां ह्मणून आलेल्या शिक्षणांपैकीं निवडून काढलेल्या ५।६ विषयांचे परिषदे पुढें शिक्षण दिलें जाईल.

उपहारा नंतर सायंकाळीं

सोमवार व मंगळवार सायकाळचें काम संपवून नंतर बक्षिसां कारितां नेमलेल्या कमिट्या आपापल्या चौकशीचा निकाल सांगतील व बक्षिसें मिळविणाऱ्या मुलामुलींचीं नावें जाहिर करितील. व नंतर पुढले सालीं बक्षिसें किती व कोणत्या विषया करितां द्यावयाचीं हें ठरवील.

(गुरुवार ता० २७ आक्टोबर)
सकाळीं ७ ते १० पर्यन्त.

बक्षिसां करितां निवडून काढलेल्या शिल्लक राहिलेल्या विषयाचें शिक्षण. नंतर मामुली प्रमाणें जमाखर्चाचा खर्डा–पुढच्या सालचें अंदाजपत्रक– बक्षिसें मिळविणाऱ्या शिक्षकांचीं नावें जाहिर करणें वगैरे कामें होतील व परिषदेचे अध्यक्ष समाजाचें काम संपवितील.

सायंकाळीं ३ ते ५ पावेतों.

प्रथम या वऱ्हाडशिक्षक समाजाचे मूळउत्पादक रा० रा० अण्णा साहेब महाजनि हे सवडीप्रमाणें व प्रकृतिमाना प्रमाणें परिषदेस चार शब्द बोलणार आहेत असें ऐकितों. या परिषदेमध्यें जीं १५० रुपयांचीं बक्षिसें दिलीं जाणार आहेत त्या करितां उत्तम निबंध व उत्तम शिक्षणाचीं टिपणें कोणतीं हें ठरविण्याचें अत्यन्त जबाबदारीचें काम मुख्यत्वें रा. रा. अण्णा साहेब यांजवरच सोंपविलेलें आहे असें समजतें. आणि ही गोष्ट त्यांच्या विद्वत्तेची व अश्रान्त परिश्रम महत्तेची साक्ष सर्व शिक्षक परिषदेस पटवील हा देखील या परिषदेस लहानसहान फायदा नव्हे असें आमचें खासगी मत आहे. असो वरील प्रमाणें अण्णा साहेबांचे चार शब्द सांगून झाल्यावर सवडी प्रमाणें ' मलेरिया ' व ' त्यापासून बचाव कसा करावा ' या विषयावर एक व्याख्यान होणार आहे. नंतर मामुलीप्रमाणें झालेल्या कामाचा रिपोर्ट वाचून झाल्यावर मे० इव्हन्स साहेब हे परिषदेचें काम संपवितील. येणें प्रमाणें या परिषदेच्या कार्यक्रमाचा सारांश आहे.

ॐ

सत्यमेव जयते.

सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कात्रत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायाश्चित्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सत्रवर्णे कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासाहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जोतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांचा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भिमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र. व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत' अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरात छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. नें मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ व हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधांत विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस

पोष्ट हिवरखेड रूपरावाचे ता० आकोट

नो. नं. ड ७९ जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार – ह्या अप्रातिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार– खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जाग्रणानें, उन्हांत फिरल्यानें, अग्नितापानें, उपदंशाविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणानें डोळे बिघडतात ह्यावरही हें अप्रातिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदरहू औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे कारितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. घारपुरे. पोष्ट- आलिबाग.

मुंबई.

जाहिर नोटीस.

जाहीर नोटीस देण्यांत येतें कीं धी बेरार म्याच मेकींग फ्याक्टरी इलिचपूर हिची जमीन, इमारती, यंत्रें वगैरे व आगपेट्या तयार करण्याचें कचें सामान इलिचपूर येथें जाहीर लिलावानीं कारखान्याचे कंपौंडांत ता० २३ आक्टोबर सन १९१० रविवार रोजीं सकाळीं ८॥ वाजतां विकलें जाईल. ज्यांची लिलावांत बोलण्याची व विकत घेण्याची इच्छा असेल त्यांनीं वरील तारखेस सदर्हू जागीं सदर्हू वेळीं हजर रहावें.

या संबंधीं ज्यास्त माहिती कंपनीचे आफिसांत रोज सकाळीं १० वाजल्या पासून ५ वाजे पर्यंत मिळेल.

इलिचपूर क्यांप ⎫ आबाजी नारायण

ता. ३०।९।१० ⎭ चिखलीकर.

लिक्विडेटर आफ धी म्याच फ्याक्टरी,

नो. नं. ढ ८४. इलिचपूर.

जाहिर लिलाव.

विद्यमान ॲडिशनल सबजज्ज साहेब कोर्ट आकोला.

यांचे फैलावरील दिवाणी मुकद्दमा नंबर ६१ सन १९१० यांतील वादी धनजी जाधवजी रहाणार आकोला व प्रतिवादी सांगीदास नंदलाल वगैरे इसम ७ रहाणार आकोला यांत वादी प्रतिवादीचे दरम्यान सांगीदास रामचंदर जीन कंपनी या नांवानें चालत असलेली आकोला येथलि रेचे ३२-चे जीन फ्याक्टरीचे कोर्टानीं मला रिसीव्हर नेमीलें आहे व पक्षकारांची भागीदारी या पूर्वी मोडल्यामुळें सदरहू जीन फ्याक्टरी एकंदर स्टोर व सामानासह तारीख ९ माहे नोवेंबर सन १९१० ईसवी रोजीं प्रातःकाळीं ८ आठ वाजतां आकोले येथील जीन फयाक्टरीचे कंपौडांत लिलाव केली जाणार आहे. सदरहूचे तपसीलवार जाहिरनामे कोर्टाचे इमल्यास व आकोले येथील चावडीस लाविले आहेत. या शिवाय जास्त माहिती व स्टोर सामान वगैरे पहाणें असल्यास त्यांनीं रिसीव्हर यांस भेटावें ह्मणजे सर्व नक्षेची माहिती मिळेल. सदरहू जीन फ्याक्टरी या येत्या सिझन मध्यें चालविण्या सारखी आहे. कळावें तारीख १ माहे आक्टोबर सन १९१० ई०

सही

देवीराम कोंडजी नाजर आकोला.

नो. नं. ढ ८६

नोटीस

बेरामी व्यंकटराव रामचंद्र व वामनराव व्यंकटराव पांडे राहणार लेहणी प्रगणे रिसोड तालुके वाशिम जिल्हे आकोला,

यांस—

खालीं सही करणार या नोटिसीनें कळवितों कीं आमची रक्कम तुमचेकडे एने रुपये व व्याज या मुद्दां घेणें ही रक्कम आह्मीं तुह्मास बरेच वेळ मागितली तुह्मी देतों ह्मणता परंतु देत नाहीं असें करार पुष्कळ वेळां झाले कारितां या नोटिशीनें कळवितों कीं नोटिस पावल्या दिवसांपासून आठ दिवसांच्या आंत रक्कम रुपये द्यावी व आमच्या सहिची लेखी पावती घ्यावी तसें न केल्यास आह्मी तुमच्यावर फिर्याद करून खर्चासुद्धां रक्कम घेऊं. ता० ३०।९।१०

सही,

बलिभद्र लक्ष्मीचंद व बनसीलाल

बिहारीलाल मु० बाळकिसन

नो. नं. ढ ८७. लक्ष्मण दु० रिसोड.

जाहिर नोटीस.

सर्व शेट, सावकार, व इतर लोक यांस जाहिर करण्यांत येतें कीं मी खालीं सही करणार कळाविते कीं मी सोनाळें येथील शेत सर्वे नंबर ६ पैकीं ११-एकर ३ गुंठे आकार रुपये २० हें शेत व घर राहतें धाब्याचें खांब दहा याची सीमा पाश्चिमेस पडीत जागा व दाक्षिणेस कवेलु पडीत जागेचें. भिंतीस लागून धाब्याचा वापर दाक्षिणेस आहे. व जागेचा वापर पूर्वेस आहे' याची लांबीरुंदी धाब्याची पूर्वपाश्चिम हात २२ व दाक्षिणोत्तर हात १० दहा जागेची लांबी रुंदी पूर्वपाश्चिम हात २५ पंचवीस दाक्षिणोत्तर हात ४० चाळीस चतुःसीमा पूर्वेस रस्ता, दाक्षिणेस रस्ता, पाश्चिमेस रस्ता, उत्तरेस दत्तु राहणे याचें घर हें आह्मी खरेदी घेतलें आहे तर तें कोणीही आमचे संमती शिवाय खरेदी अगर पट्यानें व भाड्यानें घेऊं नये. घेतल्यास ज्याचा तो जबाबदार राहील. व घेतलें असल्यास तें रद्द असे. कळावें. ता० ६-१०-१०

सही

भोनी मर्द रघु ढोले राहणार

बावनबीर निशाणी खुद बांगडी

नो. नं. ढ ८८

नोटीस

भिवकी मर्द रामचंद्र बोडखे कुणबी रा० व पो० सोनाळे ता० जळगांव जि० बुलडाणा हिस:–

खालीं सही करणार हिजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मौजे सोनाळे ता० जळगांव जि० बुलडाणा येथलि शेत सर्वे नंबर ६ एकर ११ गुंठे ३ आकार रुपये २० व घर पूर्वपाश्चिम हात अजमासें २२ व दक्षिणोत्तर हात अजमासें १० असें म्यां तुमच्या देखत तुमचा नवरा रामचंद्र रावजी बोडखे रा० सोनाळे याजपासून खरेदी अंदाजा ३ वर्षें झालीं घेतलें आहे, तें शेत म्यां २ वर्षें घरीं वाहिलें. या सालीं मात्र त्यास दुप्पट वायदा व निम्मे बटाईचा माल अशा शर्तीवर एक सालाकरितां वाहण्यास पंट्टखत लिहून घेऊन दिलें आहे. हल्लीं तमचा नवरा नापत्ता झाल्याचें आणि माझा व त्याचा व्यवहार माहित नसल्याचें तुह्मी दाखावितां व त्यांतील माल उडीद वगैरे मला न विचारतां तुह्मी घेऊन गेला. माझे बटाईचा हिस्सा दिला नाहीं. अशी अफरातफर तुह्मी मांडली आहे. तरी या नोटीसीनें कळविते कीं तुह्मी यापुढें सदर शेतांतील माल माझ्या सल्लयाचा शिवाय नेऊं नये. नेल्यास तुमचेवर फौजदारी करण्यांत येईल. तसेंच फिर्यादीचा खर्च व नुकसानीची रक्कम या नोटीसीचे खर्चासह भरून घेऊं. तुह्मी हें शेत कोणास खरेदी, गहाण, भाड्यानें किंवा बक्षीस लिहून देऊं नये. दिल्यास तो व्यवहार बातल असे. कळावें.

दस्तुर रघु वा॥ येडाजी ढोले रा० कजबे बावनबीर याचे हातचा आंगठा.

सही

सोनी मर्द रघु ढोले नि० खु०

नो० नं० ढ ८९

नोटीस.

रा. रा. गणपती वल्लद सखाराम सोनार राहणार पातुर्डे तालुके जळगांव जिल्हा बुलडाणें यांसः—

सापुर्डा वल्लद हिरामण सोनार राहणार जयपूर ता० मलकापूर याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मी तुह्मास १ रुपयाचे स्टांपावर दि. मु. नंबर ७७ सन १९०८ प्रतीवादी मल्हारी वल्लद पांडु सोनार याचे मुकदम्या कारितां मुखत्यारपत्र लिहून दिलें होतें. हल्लीं मला तुमचे मुखत्यारपत्राची जरूरी नाहीं. सबब तुमचें मुखत्यारपत्र मीं आज पासून रद्द केलें आहे. कळावें. तारीख २१।९।१९१० इ०.

सही

सापुर्डा वल्लद हिरामण सोनार रा० जयपूर द. खु.

नो. नं. ८ ९०

नोटीस

ति. रा. रा. शामराव अमृतराव देशपांडे रा० कुरुम ता० मुर्तिजापूर यांसः—

नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं, आह्मांस ता० ८-८-१० रोजीं वऱ्हाड-समाचारांतून जी नोटीस तुह्मी दिली आहे ती अगदीं खोटी आहे. तुह्मी व आह्मी अविभक्त ह्मणजे एकत्र आहों. इस्टेटीवर जसा तुमचा हक्क तसाच आमचाही हक्क आहे. आह्मी तुमच्याशीं गैरकायदेशीर वर्तन किंवा तुमची अमर्यादा केलेली नाहीं. तुमचा विचार आह्मांस बुडविण्याचे हेतूचा दिसत आहे. परंतु तुमच्या अशा कृत्यानें आह्मी बुडणार नाहीं. तुमची कृती सर्व लबाडीची दिसून पडत चालली आहे. जर तुमच्यानें एकत्रांत राहणें चांगलें वाटत नसेल तर आह्मांस त्या प्रमाणें कळवावें. नोटीस दिली ता० १३-१०-१०.

सही

१ खुशाल भगवंत देशपांडे कुरुमकर.
२ वामन भगवंत देशपांडे कुरुमकर.
३ गोपाळ भगवंत देशपांडे कुरुमकर.

नो. नं. ८ ९१

जाहिर नोटीस.

नोटीस बे॥ सय्यदअस्कर व॥ मुराद जात मुसलमान रा० वडनेरगंगाई ता० दर्यापूर जि० उमरावती यासः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं माझें शेत स० नं० ४८० पैकीं ए० गुं० ९८ आकार रुपये १२ आणे १२ याचें खातें माझे नांवानें असून त्या पैकीं १/२ चा हिस्सा माझी चुलती बजी मर्द सखाराम हिनें तुह्मास पंधरा वर्षांकारितां कौलानें दिला होता त्यांत तुह्मी बारा वर्षांची मालकी नगदी माझे चुलतीस दिली होती असें माझे चुलतीनें कळविलें होतें आणि बाकी तीन वर्षांची मालकी ह्मणजे सुमार सन १३१८ तें सुमार सन १३२० पर्यंतची वायदा वजा जातां रक्कम रु० ७५ घेणें आहे तर ती रक्कम ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत मजला देऊन माझे सहीची पावती घ्यावी. तसें न केल्यास मी तुमचेवर दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करीन व कोर्टखर्च तुह्मास द्यावा लागेल सही ता० ७ माहे आक्टोबर सन १९१० इसवी दस्तुर परशराम रावजी घोरड रा० वडनेरगंगाई.

सही

भागीरथी मर्द परशराम सोनार रा० वडनेरगंगाई नि॥ हातची बांगडी असे.

नो. नं. ८ ९२

नोटिसीचें उत्तर.

रा. रा. दत्तात्रय बाबाजी रत्नपारखी बी. ए. एल. एल्. बी. वकील कोर्ट आकोला यांसः—

खालीं सही करणार जेठमल साहेबराम दुकान बाळापुर तर्फे वकील हणमंत रावजी खानझोडे यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तारीख ३।१०।१० इसवीचे वऱ्हाड समाचार वर्तमान पत्रांतून आमचे पक्षकारांस आपले सहीची नोटीस दिली कीं आपला पक्षकार मनमूकदास खुशालचंद हा आमचा पक्षकार जेठमल साहेबराम याचा पुतण्या असून आपले पक्षकाराचा बाप व आजा हे आमचे पक्षकाराबरोबर एकत्र हिंदू कुटुंबांत राहत होते व संमत १९६२ सालीं आमचे पक्षकाराचे बापानें आपले पक्षकाराचे आजे चिमणीराम यांस मारवाडांत एकत्र असल्या बद्दल चिठ्ठी लिहून दिली होती त्यास आह्मास ती चिठ्ठी मुळींच आजपावेतों समजली नाहीं. व तुमचे पक्षकाराचे बाप व आजे हे आमचें पक्षकाराचे बाप साहेबराम व आमचे पक्षकार जेठमल यांच्यांत एकत्र राहात नसून त्यांची व आमचे पक्षकारांची मारवाडांत समाईक वडीलोपार्जित जिनगी आहे परंतु वऱ्हाडांतील सर्व जिनगी आमचे पक्षकाराचे वडील साहेबराम व आमचे पक्षकार जेठमल यांनीं स्वकष्टानें मिळविली आहे त्या जिनगींत तुमचे पक्षकाराचा किंवा त्याचे बापाचा व आजाचा कोणतेही प्रकारचा हितसंबंध नाहीं. वऱ्हाडांतील सर्व जिनगीचा एकटा आमचा पक्षकार मालक आहे. वऱ्हाडांत मिळविलेल्या जिनगी वडीलोपार्जित जिनगीची मदत घेतल्यावांचून आमचे पक्षकाराचे बापानें व पक्षकारानें मिळविली आहे. आपले पक्षकारानें आमचे पक्षकाराचे व त्याचे बापाचे स्वकष्टार्जित जिनगीचा अपहार करावा या हेतूनें आपणास खोटी माहिती देऊन विनाकारण खोटी नोटीस काढून आमचे पक्षकारास त्रास दिला आहे सबब या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं आपण आमचे पक्षकारास लागलेला वकिलीचा खर्च व या नोटिशीचा खर्च आठ दिवसांत देण्याविषयीं आपले पक्षकारास समज द्यावी. कळावें. तारीख ९।१०।१९१० इ.

सही

हणमंत रावजी खानझोडे वकील.

नो न. ८ ९३

नोटीस

चांदखा वल्लद दुलेखा मुसलमान रा० बाळापूर यांसः—

सलाम मजकूर कीं तुह्मी आकोले वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्राचे तारीख २६ सप्टेंबर सन १९१० चे अंकांत तारीख २३ सप्टेंबर १९१० ईसवीची नोटीस छापली ती आमचे पाहण्यांत आजरोजीं आली. त्यांत लिहिलेला मजकूर वाचून आह्मांस फार आश्चर्य वाटतें. आपले मनांतून लबाडी करण्याचा इरादा दिसत आहे. रुपये ८००० आठ हजारचा भरणा घेऊन स्वसंतोषानें आह्मांस तुह्मी व तुमचे मुलानें मिळून खरेदीखत लिहून देऊन सबरजिस्टर पुढेंहा भरणा पूर्ण भरून पावल्याचें कबूल केलें आहे. खरेदीखताशिवाय इतर करार तुह्मी नोटीशींत लिहितां त्याप्रमाणें तुमचे आमचे दरम्यान मुळींच झालेला नाहीं. स्वतःचे मनातून लबाडी करण्याचे हेतूनें अगर दुसऱ्याचे भरीस पडून आह्मांस विनाकारण त्रास देण्यासाठीं व खर्चांत घालण्याचे इरादानें खोटी नोटीस देऊन पुढच्या लबाडीची कारवाई रचण्याचा तुमचा खास इरादा आहे असें स्पष्ट होत आहे. मर्जी आपली. तुमचे मनातूनच तंटा उपस्थित करून आह्मांस त्रास द्यावयाचें व खर्चांत पाडण्याचें आलें आहे तर आह्मांसही या गोष्टीस तयार झालें पाहिजे. परंतु हें आपण पक्कें ध्यानात ठेवावें कीं आमचे खरेदीखताचा व्यवहार पोकळ नसून रास्त व योग्य मोबदल्याचा आहे. तुह्मी नोटीसींत लिहिलेला मजकूर खोडसाळपणाच व लबाडीचा आहे. यापेक्षां तूर्त जास्त लिहिण्याचें प्रयोजन दिसत नाहीं. कळावें. तारीख १० आक्टोबर सन १९१० इ.

सही

(मारवाडींत) इंद्रसिंग जसराज तर्फे मु० कर्णीदान रखराज द० खु० रा० खामगांव.

नो० नं० ८ ९४

नोटीस

नोटीस बेशर्मी बळीराम वल्लद गमताजी हरणें राहणार हिंगणी तालुका दर्यापूर जिल्हा उमरावती

यांस—

खालीं सही करणार नोटीस देतों कीं मौजे कोलखेड जहागीर ता० व जि० आकोला येथील

सर्वे नं.	एकर	गुठे	आकार रुपये
४	१४	१८	३३
२९	२४	१३	५६
५४	१३	१६	३०

व मौजे वाहीतपूर ता० मुर्तिजापूर येथील सुर्यभानची भागणी, पानसुपारी व पट्टी अशीं दोन शेतें तुमचे मार्फतीनें लागवडीस दिलीं आहेत. त्यास अंदाजा तीन वर्षें झालीं. कोलखेडची माझ्या वडिलार्जित वर दर्शविलेली जमीन म्यां तुह्मास पोकळ खरेदी अजमासें ८।९ वर्षें झालीं दिली आहे. तुह्मी माझे भाचे आहा सबब म्यां तुमच्या पाशीं तिर्थास जाण्यास पैसे मागितले असतां देत नाहीं व आतां मी बराच वृद्ध झाल्यानें व माझा प्रतीपाळ करणारा कोणी राहिला नसल्याचें पाहून तुह्मी मला आपल्या पदरून पोसण्याचें नाकारतात. आजपावेतों चाललेल्या वहिवाटी प्रमाणें तुह्मास मला खाऊं घालणें कायदेशीर आहे. परंतु चार चौघांच्या नादीं लागून तुह्मी मला इज्जतीनें खाण्यापिण्यास न देतां माझी वरील दोन्ही गांवची वाडिलार्जित संपादन केलेली सदरची जमीन देत नाहीं. मज तुमच्याकडे लावून दिलेल्या मुदतीचा जमाखर्चाहि दाखवीत नाहीं. सबब या नोटिसीनें कळवितों कीं दोन्ही गांवची जमीन व तत्संबंधीं झालेला खर्च याचा हिशेब नोटीस प्रसिद्ध झाल्या पासून ८ दिवसांत दाखवून जमीन माझे ताब्यांत राजीखुषीनें द्यावी. असें न केल्यास मला सरकारदरबार करून जमिनीचा ताबा कोर्टखर्च व या नोटीसीचा खर्च असा मिळवणें भाग पडेल. तुह्मी नजिकचे मला वारस वाटल्यानें मी भोळेपणानें हा व्यवहार तुमच्याशीं केला आहे. व आपली आब राखली आहे. इकडे त्वां अवश्य लक्ष द्यावें कळावें. ता० १४ १०-१० इ.

सही

सोनाजी वा बालाजी पाटील तायडे रा० कोलखेड जहागीर नि० खु० आंगठा

नो. नं. ८ ९५

कांहीं दिवसांपूर्वीं पुणें नजीक आळंदीच्या रस्त्यावर शेट किसनदास त्रिकमदास यांची मंडळी प्रवासांत असतां त्यांच्यावर दरोडेखोरांनीं हल्ला करून सुमारें १०००० रुपयांचा ऐवज चोरला होता, त्या संबंधांत पोलिसांनीं चार मांग लोकांना पकडलें आहे. अजून पोलिसला मालाचा पत्ता लागला नाहीं, तरी चौकशी चालू आहे. हे लोक गारुडी वगैरे जातीचे असून यांनीं शेट किसनदास यांची गाडी जाऊं दिली व बायकामुलें असलेल्या गाडीवर हल्ला केला होता, असें समजतें.

इंग्लिशमन पत्राचा बातमीदार कळवितो कीं, सरहद्दीकडील डोंगरी लोकांना हत्यारें मिळत नसल्यानें त्यांच्यांत वरीच अस्वस्थता माजली आहे. आतां हीं हत्यारें काबूलाकडून मिळविण्याची त्यांनीं खटपट चालविली आहे. हत्यारें आणण्याकरितां मोहंमद जातींतील अझमखान हा काबुलास जाण्याकरितां निघाला आहे. याप्रमाणें दुसऱ्याही जातीचे लोक हत्यारें मिळविण्याकारितां काबुलास जाणें शक्य आहे. इराणी आखाताकडून हत्यारें येण्याचें काम बंद पडल्याकारणानें त्यांनीं हा मार्ग काढला आहे. परंतु इतक्या सगळ्या लोकांना काबूलांतील कारखाने हत्यारें कितपत पुरवितील कीं कसें हा प्रश्न आहे.

अर्जेनटाइन रिपब्लिक देशांत, तेथील प्रेसीडेंटाचा खून करण्याच्या गुप्त कटांत सामील असल्याच्या संशयावरून, बुनास आयर्स येथील "रिपब्लिक" वर्तमानपत्राच्या सर्व चालकांना पकडलें आहे व लौकरच त्यांची हद्दपारीही केली जाण्याचा संभव आहे.

जेंव्हां डाक्टर व वैद्य यांची हीनिराशाहोत, तेंव्हां सुद्धा सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिन्धु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षें पासून, लाखों मनुष्यां कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्रांच्या संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिस्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (कॉलरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वांत्या, मळमळ, हात पाय व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि खोकला सर्वांस गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटलीस ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत व; प्रथम तेथें च शोध करावे नर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावें. चालू वर्षाचें पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावांत ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे.

मांगविण्याचा पत्ताः—

क्षेत्रपाल शर्मा माळक

सुख संचारक कंपनी मथुरा

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजेट पाहिजेत ! !

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कप्तगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला कचित् कचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा '' जायफळार्कमधु '' यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व मुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते फार वेळ टिकणारी कामस्थिती अनुभवास येते. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षां अंशानें अधिक वाढते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रंद, गाल व शरीरावर मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो. शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागतें हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते. या औषधास पथ्य नाहीं कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १॥४, तीन बाटल्यांस २॥१०, दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी० नें पाठवूं.

पत्ता:—सेक्रेटरी मेसर्स.

एम्. जी. आर.

नो. नं. ड ९३. श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी,

हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं आमचें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर करूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

ॐनमः श्रीगणेशाय

आर्य वनौषधालय—मुर्डी.

अती उंची सुगंधी अत्तरांच्या पेट्या,

किं० पोस्टखर्चासह २ रुपये ८ आणे.

आमचेकडील माल पूर्ण टिकाऊ व मनोहर सुगंधी असा उत्तम असल्यामुळें तोच नेहमीं वापरणें योग्य आहे. आह्मी पेट्या तयार करून त्या ग्राहकांस देण्याचा क्रम आज पंधरा वर्षें ठेवून सोळाव्या वर्षीही अशा पेट्या तयार करून त्या ग्राहकांस पुरविण्याचा क्रम सुरू ठेविला आहे, ह्मणून दिवाळीचे सणाकरितां अशा उत्तम अत्तरांच्या नेहमीं प्रमाणें पेट्या तयार केल्या आहेत. श्रीमंता पासून गरिबापर्यंत पेट्यांचा लाभ सर्वांस सारखा करून घेतां यावा इकडे विशेष लक्ष देऊन यंदाचे पेट्यांत विशेष सुधारणा केली आहे. पेट्या उत्तम सागाचे लांकडाच्या मजबूत बनवून त्यावर उत्तम पॉलीशही केलेलें आहे, यामुळें पेटी फारच सुबक बनली आहे. अशा पेटींत निरनिराळ्या जातींच्या उत्तम अत्तरांनीं भरलेल्या कुप्पा (बाटल्या) सहा, उंची बेलियाची बाटली एक, अतिशय सुगंधी उटणें, ललभडक गंधाचे रवे, व स्त्रियांकरितां लालभडक सुगंधी कुंकवाची डबी एक, असे सुगंधी दहा पदार्थ ठेविले आहेत. यंदांचे पेट्यांत अशी जरी विशेष सुधारणा केली आहे तथापि पेटीची किंमत न वाढवितां ती फारच अल्प पोस्ट खर्चासह दोन रुपये आठ आणेच ठेविली आहे. या पेट्या एकदम सहा घेणारास एक पेटी व दहा घेणारास दोन पेट्या बाक्षिसा दाखल फुकट देऊं तरी या पेट्यांस जास्त ग्राहक मिळवून एकदम पेट्या मागविणें फायदेशीर होय.निराळा पोस्ट खर्च नाहीं.

तारुण्यविलासी बादशाही अत्तरें.

सुरंगी ०० ००० तोळ्यास ४ रुपये. मालती ०० ००० तोळा. ३ रुपये. पुष्पराज ०० ००० तोळा. ३ रुपये. व या शिवाय गुलाब, केवडा, हिना, खस, अंबर, पाच, जाइ, जुइ, इ. अत्तरें तोळ्यास दीड रुपयापासून पांच रुपयें तोळ्या पर्यंत मिळतील. केंसांस लावण्याचीं तेलें, बेलिया, हिना, मसाल्या, वगैरे दर आठ तोळ्यांस एक रुपया.

या प्रमाणें माल तयार असून या शिवाय लागेल तो सुगंधी माल मागवावा उत्तम पाठवूं, एकदम तीन तोळे अत्तर घेणारास पोष्ट खर्च माफ. तीन तोळ्यांवर अत्तरें घेणारास दर दोन तोळ्यांस पाव तोळा अत्तर रुपानें कमिशन देऊं पेट्यांस मात्र कमिशन मिळणार नाहीं. सर्व माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठवूं. दिवाळीकरितां लागणारा माल त्वरित मागवावा, ह्मणजे वेळेवर मिळण्यास हरकत पडणार नाहीं. माल चोख व उत्तम असाच पाठवूं.

पत्ता— कृष्णशास्त्री पेंडसे वद्य

मु॥ मुर्डी पो० हर्णै.

नो० न० ड ८९. जि० रत्नागिरी.

विनंती पत्र.

संप्रेम नि. वि. अर्जकर्ते या वेळेस वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नांगरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्यामुळें व विशेषकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आऊतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगाव येथील शेतकीचीं आऊतें करण्याचा कारखाना सदरहू प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुडलरोड रेल्वे स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे सबब आपल्यास येवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळींस आमचीं जीं आऊतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,

किर्लोस्कर बंधु.

किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,

नो. नं. ड ६६ जिल्हा सातारा.

जाहिरात

ऑईल एंजीन पंप, दळण्याचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेचे ह्मणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतांही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक,

मेसर्स डेकन स्ट्रेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन्स एक्सपर्ट (फील्डिंग),

नो. नं. ड ८० उमरावती.

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq. Pleader, Amraoti.

No. N. Dh. 81

आर्यवनौषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल याजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधें बारिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंबक,
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचें रोगरुपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरीक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळें इंद्रियाशिथिलता, कडकी. गर्मीसंबंधी मुरलेले विकार मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सठ पाय त्रमांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जनाट परमा, मुष्ठीमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सत्तेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामेंद्रिक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतीचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनूपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३५ गो० १ रु०, ७५ गो० २ रु० ११५ गो० ३ रु० १२५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें वडस. साहर, फुल, खुपऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरीत बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळयाच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। भार बाटलीस रु० २

३ दंतबलवर्धक पूडः—दंत संबंधी सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून वातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचो निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावा आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजिर्ले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधांनें काल्वावधी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजानिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकळ आर्यबंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना अहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तीं सर्वांनीं वापरवी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें तीं खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार

Berar Samachar.

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख ३१ माहे आक्टोबर १९१० इ० [अंक ४१

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. ....२ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः– गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या शर्तीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमाच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ एजंट
नं ७३

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व अमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{२}{३}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक G. A. PHILLIPS.
आकोला २१.९.१०८ एजंट.

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by Messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq.

WANTED.— At once active agents everywhere to sell large consignments of American goods including watches, &c. Salary Rs. 20 and 5 o/o commission. For particulars apply with one anna stamp

Hardinge + Co,
Merchants,
133. Canning street, Calcutta,
नो. नं. ढ ९६,

बक्षिससमारंभ.

गेल्या शनिवारीं सायंकाळीं मेहरबान स्लॉय साहेब बहादुर कमिशनर यांचे हस्तें शिक्षक समाजाचीं व शारीक बलसंवर्धक खेळांचीं बक्षिसें वांटण्याचा समारंभ ज्युबिली पार्कमध्यें झाला. ब्यांड सुस्वर गाणी गात होता. लहानापासून थोरापर्यंत, बडे साहेबापासून तो नेटिव्ह लहान मुलापर्यंतों सगळ्या भावंडाच्या प्रेमानें क्षणभर एकत्र झालेला सर्व समाज दिसत होता. व एकंदर देखावा मोठा रमणीय व आनंददायक होता.

मेहरबान स्लॉय साहेबानीं प्रथम मुलांस बक्षिसें देण्यास सुरुवात केली. प्रत्येक लहान मुलगा पुढें येऊन आपल्या मदानी थाटाचा मुजरा करून पुढें उभा राहिल्यावर साहेब बहादुर त्यास मोठ्या प्रेमानें बक्षिस देत मे० ग्लाउडन साहेब डे० कमिशनर अकोला मोठ्या आनंदानें टाळ्या वाजविण्यास आरंभ करीत. असा देखावा सरासरी २० मिनिटें चालला होता व तो खरोखर मोठ्या तत्व, वेत्त्यासही प्रेक्षणीय होता. एकंदर सुमारें २०० रुपये किंमतीचीं बक्षिसें मुलांस वांटण्यांत आलीं असावीं असा अंदाजा आहे.

येथील भाटे फूटबाल क्लबानें सुमारें ९० रुपयांचीं बक्षिसें दिलीं असावीं असा अंदाजा आहे. बरोबर माहिती कोणी पाठवितील तर सविस्तर हकीकत देण्यांत येईल. पण एकंदरींत हा क्लब तरुण पिढीच्या कल्याणाकडे बरेंच लक्ष देत आहे व या प्रमाणें आपल क्लबाचा नावलौकिक वृद्धिंगत करीत आहे ही मोठ्या आनंदाची गोष्ट आहे.

मुलांना बक्षिसें देऊन झाल्यावर साहेब बहादुर यांनीं शिक्षकांनां बक्षिसें वांटण्यास सुरुवात केली– रा. रा. ल० चि० काळे हेडमास्तर मलकापूर यांस १ लें व मि० प० स० करमरकर, बडनेरा यांस २ रें बक्षिस मिळालें. हीं दोन्ही बक्षिसें हरबार्टन शिक्षण. पद्धतीवरील निबंधाबद्दल होतीं. नंतर रा. के० एन्. देशपांडे, बि. ए. उमरावती हायस्कूल व रा. रा. बा० सं० गडकरी अ० मा० उमरावती यांस नीतिशिक्षणावरील निबंधांबद्दल अनुक्रमे १ लें व दुसरें बक्षिस मिळालें. शाळेंतील शिस्त या विषयावर कोणासच बक्षिस मिळालें नाहीं. 'डायरेक्ट मेथड' नें इंग्रजी शिकविणें या विषयावरील बक्षिस रा. रा. लेले अ० मा० मेहेकर यांस मिळालें. इतिहासाच्या पाठावरील १ लें बक्षिस रा. रा. लिमये, ट्रेनिंग स्कूल उमरावती यांस व रा. रा. हरी नारायण भालेराव, अ० मा० लोकन' या पाठावरील १ लें बक्षिस रा. रा. एम्. एस्. कुळकर्णी, अ० मा० खामगांव व रा. रा. बळिराम नागोजी हेडमास्तर, राळेगांव या दोघांत सारखें वांटलें गेलें. शास्त्रिय पाठावरील दोन्ही बक्षिसें रा. रा. बंडु विश्वनाथ मनशी अ० मा० उमरावती, व रा. रा. सदाशिव विनायक वसंतगडकर, सायन्स टीचर अकोला हायस्कूल यांस सारखीं वांटून देण्यांत आलीं. शिक्षकिणीच्या बक्षिसांपैकीं शिकविण्याच्या पाठाबद्दल एक बक्षिस श्रीमती द्वारकाबाई वैद्य हेडमिस्ट्रेस मु० शा० आकोला यांस मिळालें.

शिवण कामाबद्दल दिलेलीं बक्षिसें.

उंच उडी

[महारांच्या उन्नतीची २ री वार्षिक सभा.]

अलिकडे अत्यंज, अस्पृश्य व अनाश्रित महार मांगच्या ज्ञातींची उन्नति करावी ह्मणून सर्व महाराष्ट्राचा प्रयत्न चालूं आहे. या प्रयत्नांत पडलेल्या गृहस्थांची एक मोठी संस्था आहे. तिची शाखा आकोल्यास आहे. या शाखेची दुसरी वार्षिक सभा येथील ज्युबिली पार्कमध्यें रा. रा. स्लाय कमिशनर यांच्या अध्यक्षते खालीं काल सकाळीं भरली होती. अशा अध्यक्षाच्या मानानें समाजही मोठा भरला होता आणि त्यावेळीं ईशस्तुती व उद्बोधन यां संबंधानें कांहीं गीतें महार विद्यार्थ्यांनीं ह्मटल्या नंतर रा. रा. परचुरे, आण्णासाहेब महाजनी, मिरझा आबासबेग, नंदाजी महार, सूर्यभान जानजी, मौलवी महमद बशिरोद्दीन यांची समोचित व उत्साहपूर्ण संभाषणें झाल्यानतर राजश्री स्लाय साहेब हे उत्तरा दाखल इंग्रजींत बोलले व त्याचें तात्पर्य मराठींत रा. रा. विनायक मोरेश्वर केळकर डिस्ट्रिक्ट जज्ज यांनीं सांगितलें. त्याचा भावार्थ असा कीं, सर्व धर्म, सर्व ज्ञाती, व वर्ण यांच्या साठीं सरकारी विद्यालयें खुलीं आहेत. आणि त्या रीतीनें विद्यादानाचें कार्य उत्तरोत्तर अभिवृद्धी पावत आहे. महारादि ज्ञातींना निराश्रित ह्मणत असतात पण नागपुराच्या बाजूला आमच्या दृष्टीला आलें आहे कीं महार श्रेष्ठ प्रतीचे ठेकेदार आहेत, प्रविण शिल्पी आहेत आणि इतर चांगले धंदेवान आहेत. वऱ्हाडांतील महारांची प्रगती त्याहून विशेष आहे. शाळांतून शिकणाऱ्या महार विद्यार्थ्यांचें प्रमाण समाधानकारक आहे. आपण महारादि ज्ञातीं विषयीं प्रेम व कळकळ व्यक्त करित आहां ही आनंदाची गोष्ट होय. येशु ख्रिस्ताची मुख्य आज्ञा अशीच आहे आणि जे रंजलेले, गांजलेले, दरिद्री व पतित असतील त्यांच्या विषयीं जागृत ठेविलेली भूतदया ही त्यांच्या चरित्राची गुरुकिल्ली आहे. हें विद्यादानाचें पुण्यकार्य करितांना देखील अग्रणी मंडळी महार लोकांस आपल्या पायावर उभें राहण्याचा धडा घालून देत असतात हें विशेष श्रेयस्कर आहे. शाळागृहासाठीं महारांनीं अर्धी वर्गणी उभी केली हें उन्नतीचें लोकांना हें कार्य चांगल्या वर्णनीय प्रक[...] चालविलें आहे. त्यापेक्षां हिंदुलोकांनी[...] चालविलेलें हें कार्य पाहून अधीक आन[...] वाटतो. अशा सत्कृतीनें तुह्मी पतित व अस्पृश्[...] ज्ञातींना पंक्तिपावन करिता इतकेंच ना[...] तर तुह्मी आपल्यावरही या उन्नतीची ल[...] आणीत आहां हें विसरूं नका. भातृभ[...] किंवा आत्मभाव तुह्मामध्यें नव्हा प्रेर[...] करीत आहे हें भावी कल्याणाचें चि[...] अगदीं स्पष्ट होय. अशा सत्कार्याला [...] हानिक आह्मी सरकारी नात्यानें व [...] नगी नात्यानें मदत करण्यास नेहमीं उद्युक्त रा[...]

याच सभेंत या कार्याच्या फंडा[...] रा. रा. मौलवी महमद बाशिरुद्दीन साहे[...] मुनीसिपल सभासद यांनीं नेहमीच्या औदा[...] प्रमाणें ३०० रुपये रोख बक्षीस [...] तेव्हां त्यांचा धन्यवाद टाळ्यांच्या गज[...] करण्यांत आला.

या आठवड्यांत सुखसंचारक कंपनीच[...] पुत्रणीं वाटली जात आहे तिकडे लक्ष द्यावें[...]

नोटीस.

रा० रा० जयराम बाबू शेटे
C/o भगु वल्लद श्रावण [...]
यांचे घरीं, खाम[...]

या नोटिशीनें खालीं करणार यांज[...] कळविण्यांत येतें कीं, तुह्मी कार्ड २१[...] १९१० चीं रजिस्टर करून पाठविली [...] पोंचली. तुह्मी फार खोटे दिसता [...] निराळेंच ढोंग दाखविलें आहे. तुह्मी [...] खरिदी दिल्याचें विसरलात किंवा [...] व्यवहाराचें गांवनांव माहित नाहीं [...] नोटीस देतां तेव्हां तुह्माला हाच [...] कीं तुह्मी खुशाल दिवाणी फौजदारी [...] रहावें; आणि पुनः अशी धमकीची [...] दऊं नये. मी मात्र तुह्मावर खोटी [...] दिल्याबद्दल जरूर दिसल्यास फौजदारी [...] णार आहे आणि या नोटीशीच्या ख[...] रक्कम तुह्माकडून योग्य रीतीनें वसूल [...] जाईल. कळावें, ता. २९-१०-१० इ०

सही (उर्दुत)
कादरखा ५॥ फरजेखा रा[...]
पिंपळगांवराजा [...]

नो. नं. १० ण

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी १००८[...]

मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर ते[...]

चांदी		७[...]
जवारी नवी	४०	४[...]
गहूं काठे	८९	९०[...]
गहूं खांडवा पीवळा	११०	१[...]
गहूं बनशी		११[...]
चणे		३[...]
तेल		
सरकी		
तुप	११	१[...]
कापुस		७९[...]

अंक ३ रा.

प्रवेश दुसरा.

स्थल—अरण्य

मृडानी०—विहिरींत बुडत असलेल्या पुष्पाला काढण्याकरितां उडी घेणारानें विहिरींतून वर येण्याला प्रथम मार्ग करून ठेवला पाहिजे. नाहीं तर दोघांचीहि एकच गती व्हायची. ह्मणूनच मीं नलिनीला ओळख दिली नाहीं. न जाणो अल्लड तरुण व स्वार्थपरायणाच्या मायावी भाषणाला भुलून वा दुःखातिरेकाला त्रासून त्याच्या जाळ्यांत सांपडली. व रानांतून सुरक्षित घरीं पोहोंचण्या पूर्वीच मी पळून गेल्याचें वर्तमान तिजकडून त्याला समजलें तर—पुन्हां त्याच दुरींत नैराश्यसागरांत पडून मरण्याचा प्रसंग येईल. असो. त्या पोरीनेंही मला या मलीन नि भगव्या वेषावरून ओळखिलें नाहीं. शिवाय दुःखानें तिला तितकी शुद्धीही राहिली नव्हती. ही जगदीशाची कृपा ह्मणायची. पण आतां मार्ग कोणत्या बाजूनें काढावा.

पद

...भोंवति दिसती ॥ लति उंचाचल पंक्ती ॥
तयांच्या शैलिं मेघ बसती ॥ नीप तरु वरती ॥
वन जाळ्या पसरीती ॥ सूर्यरश्मी गति रोधीती ॥
अशा वन प्रांता ॥ तुम्हती दिशा भुलती ॥
प्रवासी ह्मणुनि माग चुकती ॥ १ ॥

मानाजीराव आणि [शिपा]ई०— [पडद्यांत] धरा. बांधा. जाऊ दऊ नका त्या संन्याशाला.

मृडानी०— (घाबरून) अ....ही कसली गडबड (मानाजीरावाचे लोक मृडानीला गराडा घालतात.) अरे देवा ! एवढा श्रम व्यर्थच जाणार ना ! एकूण मला पतीचें चरणदर्शन होऊन माझ्या नलिनीचीही सुटका होत नाहीं ना ह्म[ण]कडून ! ! !

पद

व्याघ्र मुखांतुना धेनु सटाना ॥ खाटिक करीं सांपडे ॥ हरिणियें मगि पडानि दावें पडे ॥
रवितापानें तापुनि तरु तळीं जाती जे बापुडे ॥
तयांना भुजंग अडवी पुढें ॥ मम हतु देवा दावा कां साधिसी ॥ प्रतिकूल होउनी ऐन प्रसंगीं मशीं ॥ विश्वास तुझा मन वाहि सोदर खाटशा ॥ भगिनीला या दया करीनी ॥
सुखरूपें पतिकडे ॥ जाउ दे पुण्य करी रोकडे ॥ १ ॥

मानाजीरावः— याच्या चेहऱ्यांत आणि माईसाहेबांच्या चेहऱ्यांत बरेंच साम्य दिसतें.

शिपाई— ए संन्याशा पुढें हो. चल.

मृडानीः— (मनांत) [हे] तर मानाजीराव. आणि हे चोराच्या टोळीत कसे सामील झाले. किंवा शि[पाई] घेऊन ते माझा नि नलिनीच्या शोध[ा]स फिरत असतील. खरें काय तें समजेलच आतां.

[शिपाई]: ए गोसावड्या, ऐकूं येत ना कां ! मुकाट्यानें पुढें चल ह्मणतो तर. नाहीं तर चवदावें रत्न पाठीवर बसेल.

मृडानीः— मला नेणार कुणाकडे तुम्ही. ?

मृडानी— ह्मणून ! बाबांनो माझा नाश करून तुमचा मतलब साधणार नाहीं. कारण मी संन्याशी मजजवळ या कफनी शिवाय तुम्हाला कांहीं मिळणार नाहीं.

मानाजीरावः— आणि त्याची अपेक्षाहि नाहीं आह्माला. आह्माला फक्त तुमच्या पेषाचाच नाश करावयाचा आहे. कारण एका अधम संन्याशानें विजापुरी सरदार जगपालाच्या घरीं अनर्थ करून त्याच्या पत्नीला आणि भगिनीला पळविलें आहे.

मृडानीः— व त्या अबलांच्या शोधाकरितांच तुमचा एवढा खटाटोप असेल. (भान न राहून) अग बाई मग.... नाहीं पण.... त्या उभयतांचा तपास लावून दिला तर ?

शिपाई— अरे काय गम्मत आहे. अलिकडे स्त्रियाही या गळे कापू मार्गांत शिरत आहेत.

मानाजीरावः— (आश्चर्यानें) ही स्त्री आहे. किंवा ह्या माईसाहेबच यति वेषानें माझ्या पुढें उभ्या आहेत.

मृडानीः— मानाजीराव अजून नाहीं कां ? ओळख पटत ?

पद

स्वार्थपरायण कपटखलींच्या कारागृहांतुनि सुटुनी ॥
निज गुरुतम तम कारोनी भी या वेषाते वेरानी ॥
कानानें भयमय पथा क्रमोनी इथें मिळाया स्वजन गणीं ॥
आर्त जाहलें. ओळखला न[स]की दयाघन अरिपाणी ॥ १ ॥

मानाजीरावः— नैसर्गिक [....] "अगबाई" शब्द उच्चारून आमचा भ्रम दूर केला. माईसाहेब अपराधाची क्षमा असावी. आज आमचा प्रवास पूर्ण सफळ केला.

मृडानी— तुह्मी आमच्या शोधांतच फिरत आहां तर. (मनांत) तिकडे माझी आठवण आहे एकूण. विचारावी तिकडची कुशल वार्ता ! नको विचारायला तें शोभत नाहीं.

मानाजीरावः— तें सर्व कळेलच आपल्याला. पण आपण एकट्याच कशा ताईसाहेब कुठें आहेत ?

मृडानीः— तुह्मी सर्व जण थकलेले आहांत करितां त्या ओढ्या जवळ छायेंत बसून श्रमपरिहार करूं. व तेथेंच माझी व ताईची इत्थंभूत हकीकत तुह्माला मी सांगेन.

पद

ज्या रणांगणा ॥ वेढुनी ह्मणी ॥ अरि हताश करिती बहू मनीं ॥ हरिखता येते निरखिता ॥
तया धांवतां कुणी साह्यस रणीं ॥
येतां रविप्रकाश तम जाई जयास भय नुरे यपास ॥
पाहतां क्षणीं ॥ नको होऊ निराश मना आला विनाश ॥
त्या खलास मुक्तचि करूं नलिनी ॥ १ ॥

(जातात)

प्रवेश दुसरा समाप्त.

[लेखक चिंतामण हरी मराठे सितावर्डी नागपूर.]

हिंदुस्थानची जागृति.

(मागील अंकावरून)

ज्या लोकास राजकीय चळवळींत काम करण्याची सवय नाहीं ते लोक राजकीय कामें हातीं घेण्याचे अगोदर विचार न करितां मागून विचार करीत बसतात. हिंदुस्थानांतील हल्लींचे राजकारणांत हाच दोष आहे व ह्मणून पुष्कळ विचारी लोकांचे मतानें हिंदुस्थानांतील राष्ट्रीय चळवळ फारच अपरिपक्व आहे. श्री. बेझांट बाईनीं राजकारणांत जेव्हां अंग घातलें होतें तेव्हां त्यांनी राजनीति निपुण ब्रॅड लॉ साहेबांच्या बरोबरीनें अनेक बिकट प्रसंगीं काम केलें होतें. राजकारणी पुरुषांनीं हा नियम लक्षांत ठेविला पाहिजे कीं जें काम हातीं घेण्यांत आपणास धोका वाटतो अशीं कामें दुसऱ्यास करावीं सांगूं नयेत. ज्या ठिकाणीं जाण्यास आपणांस भीति वाटते तेथें लोकांस जाण्यास कधींही सांगूं नये. चार्लस ब्राडला यांनीं राजकारणाकरितां जी शिवाजाड धडपड केली तिचा थोरपणा त्यांतच आहे कीं ते परयोन्मुख असतां त्याचे करितां एकाही मनुष्यास सरकाराकडून त्रास झाला नाहीं. पुढची जागा अथवा धोक्याची जागाही धुरीणाकरितां आहे. मुलांकरितां नसून प्रौढ मनुष्याकरितां आहे.

शिवाय मुलांस राजकारणांत घालण्यांत दुसरा मोठा धोका हा आहे कीं त्यांचे ठिकाणीं प्रौढ विचार नसतो. प्रौढ विचार व दूरदर्शित्वावांचून राजकारण व्यर्थ व धोक्याचें आहे. जे लोक प्रथम 'गजर' करून नंतर विचार करतात ते लोक आपले भोंवतीं तमासगीर जमा करतात परंतु त्यानें राजकारणी पुरुषांची जमात, अथवा राजकीयपक्ष तयार होत नाहीं. व कृतींत मुख्य हाच घोंधळ दृष्टीस पडतो. दहा किंवा पंधरा वर्षांच मुलास राजकारण काय माहित असणार? परंतु तींच मुलें पुष्कळ वेळ भलभलतें अंगविक्षेपानें आरडा ओरड करीत असतात. अशा शिक्षणाचा परिणाम मुलाचे भावी स्थितीवर चांगला होत नाहीं. मुलांनीं कॉलेजांत राजकीय, सामाजिक व अर्थशास्त्र संबंधीं प्रश्नांचा उहापोह करावा. परंतु चालू राजकारणांत मुलांनीं पडणें ठीक नाहीं. शाळेंत शांत चित्तानें बरें लिहिलेल्या प्रश्नांचा विचार झाल्यानें पदें मुलें शाळा सोडतात तेव्हां त्यांस आपलीं मतें कायम करण्यास बरें पडतें. प्रथम विचार न करितां ओरड करणाऱ्या लोकांची स्थिति खरी पोकळ पिपाणी प्रमाणें आहे. राजकारण ह्मणजे थट्टा नव्हे. राजकारणाचा संबंध जनतेचा जीविताशीं, मालमत्तेशीं, स्वातंत्र्याशीं अतएव सर्व प्रकारच्या सुखाशीं असतो; व राजकारणांत शिरणाऱ्या पुरुषांनीं या सर्व गोष्टी लक्षांत घेऊन व आपली जबाबदारी ओळखून नंतर आपण स्वतः व दुसऱ्यास पाय टाकण्यास सांगावें.

शिक्षण संबंधीं नुसते विचार करीत किती वेळ बसणार, एकदम आरंभ करणें ठीक आहे. तुह्मी आपलीं मुलें मिशनरी शाळेमध्यें पाठवितां याचा दोष कोणावर ? मिशनरी लोक आपले धर्ममताप्रमाणें लोककल्याण ह्मणून शिक्षणाचा प्रसार व ... श्रेष्ठ आहे असें ते समजतात व खरोखरच तेंच खरें आहे. कारण ते धर्मार्थ पाहिजे तीं सेंकडें सोसण्यास तयार असतात. परंतु ही गोष्ट तुह्मी लक्षांत ठेविली पाहिजे कीं तुमचा धर्म हा सर्व धर्मांमध्यें अत्यंत प्राचीन व त्यांतील सिद्धांत पूर्ण असे आहेत. मुलांनीं तुमचे पोटीं जन्म घेतला आहे ह्मणून हिंदुत्वाचे विरुद्ध जेथें शिक्षण दिलें जातें अशा शाळेंत आपलीं मुलें पाठविण्याचा तुह्मांस काय अधिकार पोंचतो. मिशनरी लोक मुद्दाम ख्रिश्चन करितात असें नाहीं. परंतु स्वभावतः हिंदु मुलाचे अंतःकरणांत असणारी भक्ति व धर्मश्रद्धा कमी करून त्यांचे धर्माची निंदा करून त्यास धर्मभ्रष्ट बनवितात व अशा रीतीनें मुलें मोठीं झालीं ह्मणजे तीं हिंदू नाहींत अथवा ख्रिश्चन नाहींत अशीं होतात व अशीं माणसांमुळें तीं आपल्या राष्ट्राचे उपयोगास पडत नाहींत. तुह्मी मुलांस धर्मपराङ्मुख करितांच तीं राष्ट्र पराङ्मुख होतात. असें होण्याचें कारण तुह्मीच आहांत. ही स्थिति अशीच निरंतर राहणार काय ? तुह्मी मनावर घाल तर व्यवस्था करण्यास एक महिना देखील लागणार नाहीं. याचा बंदोबस्त करण्यास काय केलें पाहिजे. शहरोंशहरीं शिक्षण प्रसारक मंडळ्या स्थापन कराव्या व शहरांतील श्रीमान् शटसाहुकार यांनीं दरमहा शाळेकरितां अमूक एक मदत द्यावी असें ठरवावें. शाळेकरितां इमारती बांधाव्या व मुलें शाळेंत पाठविण्यास सुरवात करावी. शाळा स्थापन झाल्या नंतर सरकारा कडून त्यास सरटिफिकेट अथवा परवानगी मिळाली पाहिजे ही गोष्ट बरीच कठीण आहे तथापि त्या करितांही प्रयत्न केल्यास अगदींच असाध्य आहे असें नाहीं

(अपूर्ण)

वऱ्हाडसमाचार.

आश्विन वद्य १४ शके १८३२ दुर्मतिनामसंवत्सरे

सयाम--विषयीं कांहीं माहिती

सयामचे राजे महाराज चूलालंकरण हे ता. २२ आक्टोबर रोजीं वारल्याची खबर येऊन पोंचल्यापासून त्या राज्याकडे जिज्ञासूंचें लक्ष लागलें आहे. अशा वेळीं रशियाचे ग्रांड ड्यूक बोरिस यांनीं सयामच्या आपल्या प्रवासाची जी हकीकत 'ला रिव्ह्यू' नामक फ्रेंच मासिक पुस्तकांत प्रसिद्ध केली आहे ती मराठी वाचकांस उपयुक्त वाटेल ह्मणून येथें देत आहों.

ग्रांड ड्यूक बोरिस यांना सयामचे गत महाराजे चूलालंकरण यांनीं आपल्या देशास मुद्दाम आग्रहपूर्वक पाचारण केलें होतें. तेव्हां अर्थातच ड्यूक साहेबांचें स्वागत मोठ्या थाटानें झालें हें सांगावयास नकोच स्वागतासाठीं राजकुमार 'महाचक्री' नांवाच्या बोटींत बसून आले होते. रात्रींची वेळ असल्यामुळें या बोटीवर असंख्य मशाली लावून लखलखाट केला होता. मेनाम नदीच्या तीरापलीकडे राजवाडा व मंदिर यांचे सोनेरी कळस दिवाळींतल्या सारख्या दीपावळीच्या उजेडांत चमकत होते.

सह पाहुण्यांस पाचारण करण्यासाठीं आले. या बॉडीगार्डीचे छोटे छोटे तट्टू प्रेक्षणीय होते. उपहाराचे वेळीं खानसमाचें काम करण्यासाठीं कित्येक अमीर उमराव उभे होते. यांच्या अंगांत लाल सदरा व पायांत रेशमी पायजमा होता.

सयामाच्या राज्यांतलीं सगळीं मोठमोठीं हुद्याचीं कामें राजघराण्यांतल्या पुरुषांकडे आहेत. वडील राजपुत्राचें नांव शिरा असें आहे. धाकटा इंग्लंडांत नौकानयन विद्या शिकून नुकताच परत आलेला आहे. याचें वय २९ वर्षाचें आहे. याशिवाय दुसरे राजकुमार आहेत ते सरकारी कामकाज पाहत असतात.

ग्रांड ड्यूकची गाडी राजवाड्याच्या तटाचे आंत नेऊं देण्यांत आली होती. कारण ते राजाचे पाहुणे होते. पण एरवीं राजा व राजकुमार यांशिवाय दुसऱ्या कोणाची ही गाडी आंत जाऊं देत नाहींत. आंत गाडी गेल्यावर पाहुण्यांचें स्वागत करण्यासाठीं महाराज चूलालंकरण हे स्वतः आपल्या शरीररक्षकांसह आले. या रक्षकांच्या हातांत सोन्यारुप्याचे बल्लम होते. वाड्यांत गेल्यावर राजानें राणीसाहेबांशीं पाहुण्याचा परिचय करून दिला; व मग इतर दरबारी लोक वगैरेशीं परिचय व संभाषणें झालें, दरबाराचा सगळा थाट पाश्चात्य पद्धतीचा होता.

मेजवानीच्या वेळीं पातळ कागदाचा केलेला एक प्रकारचा पटका टेबलावर ठेविलेला असतो. त्याचीं दोन टोकें समोरासमोर ओढल्या बरोबर चमत्कारिक आवाज होऊन आंत ठेवलेले जिन्नस बाहेर येतात.

महाराजा साहेबांना इंग्रजी तऱ्हेचें शिक्षण फार उत्तम प्रकारचें मिळालें आहे. त्यामुळें दरबार, आफिसें, वगैरेचीं कामें अगदीं सुरळीत व बिनबोभाट होतील अशी शिस्त त्यांनीं घालून दिली आहे. महाराज इंग्रजी अस्खलित बोलतात.

सयामच्या राज्यांत बहुतेक कामदार तद्देशीय आहेत. तथापि कांहीं थोडे युरोपियन कामदार मुद्दाम शिस्त लागण्याकरितां ठेविले आहेत.

सयामी राजघराण्यांतील नांवें प्राच्य तऱ्हेचीं संस्कृत नांवाशीं बरीच जुळणारीं आहेत. राणीचें नांव सवंवद्वना (स्वयंवर्धना) आहे. हिचें वय ४० वर्षाचें असून हिचें सौंदर्य व चालचलणूक तिच्या उच्च पदविला साजेशी आहे. ही आपल्या देशच्या चालीचा पोषाख करीत असते. सयामी लोकांत त्यांचा केसांचा बुचडा डोक्याचे वर बुरुजासारखा उंच बांधतात. राणीचा ही बुचडा असाच उंच असतो. रेशमी वस्त्र परिधान केलेलें, पायांत रेशमी मोजे, व रत्नखचित जोडा असतो. या शिवाय राणीच्या अंगांत इंग्रजी तऱ्हेची फुगीर बंडी (Blouse) असते, व त्यावर मुक्तायुक्त रत्नमाला लोंबत सोडलेली असते. या राणी शिवाय राजाला दुसऱ्या कित्येक पत्नी आहेत. पण ही राणी राजकुलोत्पन्न ह्मणून हिचा जसा बडेजाव आहे तसा इतरांचा नाहीं.

सयामच्या राजांत बहुपत्नीकत्व पिढ्यानपिढ्या चालत आलें आहे. पुर्वीच्या राजाला किती राण्या होत्या हें खरो नक्की सांगतां आलें नाहीं, तरी त्याला ७० अपत्यें होतीं यावरून त्यांच्या संख्येची थोडीशी कल्पना करता येते.

ती मुलगी राजाला अर्पण करतात. तसें केल्यानें तिच्या दर्जा प्रमाणें तिची व्यवस्था नीट राहील ही त्यांना खात्री असते.

सयामांत मुलींचीं लग्नें ११।१२ वर्षांच्या त्या असतांना होतात व विसाव्या वर्षी त्या संसार अर्धामुर्धा केलेल्या प्रौढा दिसूं लागतात.

सयामांतल्या बायका विडा खातात. त्यामुळें त्यांचे दांत कृष्णवर्ण होतात. सयामी बायकांचीं नाकें चपटीं, नाकपुड्या मोठ्या, व चेहरा लंब गोल असतो. मध्यम स्थितींतल्या स्त्रिया उद्योगी व गृहकृत्यांत दक्ष असतात; पण उच्च घराण्यांतल्या स्त्रिया निवळ ऐदी आढळतात.

सयामी मुलें फुलपाखरांसारखीं चैनी व ख्यालीखुशालींत मग्न असतात. फुलें यांना फार आवडतात. सयामी माता मुलांना मच्छरें वगैरे चावूं नयेत ह्मणून त्यांच्या अंगाला केशरासारखी एक प्रकारची उटी लावीत असतात.

मुली नऊदहा वर्षाच्या होईपर्यंत नग्न हिंडतात कित्येक मुलींच्या कमरेला धातूच्या पत्र्याचें वेष्टन बांधलेलें असतें.

सयामी लोकांना जुगार खेळण्याचा नाद मनस्वी आहे. इतका कीं ते आपल्या बायकामुलें मुद्दां पणास लावतात. रस्त्यांत जिकडे पाहावें तिकडे तांबडे डाग दिसतात. सयामी लोकांच्या तांबूल सक्तीच्या या खुणा आहेत. नेहमीं सुपारी खावयाची व थुंकावयाचें हा त्या लोकांचा क्रम सारखा सुरू असतो.

सयामांत मेजवानीच्या वेळीं नानातऱ्हेचीं मधुर फळें पुढें ठेवण्यांत येतात. त्यांतलीं कित्येक तर अगदीं अप्रतिम असतात. उदाहरणार्थ केळीं. हीं हिंदुस्थानांत ही होतात. पण सयामचें केळें हिंदुस्थानी केळ्यापेक्षा किती अधिक मधुर!

सयामांत हत्तींची संख्या फारच मोठी आहे. सयामी लोकांचें हत्तींवांचून मुळींच चालत नाहीं. सयामच्या लोकांची राहणी व त्यांचा इतिहास यांचा तेथील हत्तीशीं फार निकट संबंध आहे. तेथील राजपताकेवर जें चिन्ह आहे तें हत्तीचेंच आहे. सयामी लोकांची अशी समजूत आहे कीं प्राण्यांत सर्वांत श्रेष्ठ आणि उच्चतम असा जन्म ह्मटला ह्मणजे हत्तीचा. तो जन्म मिळण्यास महान् पुण्याई लागते. बुद्धाचा आत्मा अजून हत्तीच्या देहांत वास्तव्य करीत आहे अशी सयामी लोकांची समजूत आहे.

सयामी लोक मोठे चैनी! घरोघर दिवाळी सारखी रोषनाई करावी; चांदण्याराती किंवा रोषनाईच्या प्रकाशांत जलविहार करावा; पतंग उडवावे; त्यांच्या आपापसांत लढाया कराव्या; भांडावें; कोंबड्यांना झुंजण्यास लावून आपण गंमत पाहावी; वगैरे त्यांचे खेळण्याचे व करमणुकीचे प्रकार आहेत.

महाराज चूलालंकरण हे स्वतः इंग्लंडांत ईटन नांवाच्या नामांकित विद्यालयांत शिकत होते. पुढें ऑक्सफोर्ड युनिव्हर्सिटींत शिक्षण मिळवून मग ते राज्यासनारूढ झाले. त्यांनीं पाश्चात्य शिक्षणाचें चांगलें चीज केलें. त्यांच्या राज्यांत शिक्षणाचा प्रसार व उद्योग धंद्याला उत्तेजन मिळत असे. एरवीं दोनशें वर्षांत जी सुधारणा झाली नसती ती महाराज चूलालंकरण यांनीं अवघ्या ३०।३९ वर्षांत करून दाखविली. हे महाराज दोन वर्षांपूर्वी बिलायतेस गेले होते तेव्हां तेथें त्यांचा विद्वत्समाजाकडून बहुमान करण्यांत आला होता.

आणखी कांहीं दिवस जगते तर तो खास झाला असता. पाश्चात्य राष्ट्रांच्या योग्यतेला आपलें राज्य यावें अशी त्यांची फार इच्छा होती. त्या करितां त्यांची हळू हळू खटपट ही चालली होती.

महाराजांचा पोषाख अर्धा इंग्रजी व अर्धा देशी असे. त्यांची मुद्रा तेजस्वी व डोळे पाणीदार असून त्यांत बुद्धीचें तेज चमकत होतें. परकीय राष्ट्रांशीं आपण होऊन खुसपट काढावयाचें नाहीं, पण कोणी काढलेंच तर जवामर्दीची शिकस्त करून दाखवावयाची ही त्यांची महत्वाकांक्षा असे. महाराज चूलालंकरण यांनीं आपल्या पुत्रांना मुद्दाम राज्यकारभाराचें व लष्करी शिक्षण लहानपणापासून देऊन ठेविलें असल्यानें त्यांच्या मागून त्यांचे पुत्र ही वडिलांचा नांवलौकिक राखतील अशी उमेद आहे.

धर्मौदार्य.

काय नेमानेम असेल तो असो, पण शिक्षणप्रसाराबरोबर मनाचा थोरपणा—उदारपणा— वाढत्या प्रमाणावर दिसावा तसा तो दिसून येत नाहीं. ब्राह्मणत्वाबरोबर येणाऱ्या कर्तव्याची जाणीव बाजूलाच राहून 'मी अस्सल ब्राह्मण, तूं नव्हे' असले शुष्कवाद कित्येक जातींत हल्लीं होत आहेत. ब्राह्मण आणि मराठे, महाराष्ट्र ब्राह्मण आणि सारस्वत ब्राह्मण, लिंगायत आणि वैष्णव यांच्यांत जे भेदभाव उत्पन्न झाले आहेत ते पाहून 'आमच्या क्षुद्र मनाचे आम्हे दुश्चिन्ह कधी वर डोकें काढतात! ते दर्दुराप्रमाणें सदोदित विखलांत तुडवले जावयाचें' असे निराशेचे उद्गार ओठावर येतात. पण इतक्यात 'शीख, आर्यसमाजी, सनातन धर्मी, ब्राह्म आपण सगळे हिंदु आहों' असे उदारपणाचे उद्गार बाबा गुरुबक्षसिंगासारख्या वृद्ध शीख गृहस्थाच्या तोंडून ऐकल्यानें मनाला धीर येतो, आणि आपणाला वाटते तितका निराशेचा काळाकुट्ट अंधार नाहीं अशी खात्री पटून मनाला उत्साह वाटतो. भाविक हिंदु आणि भाविक मुसलमान यांच्या मतांत वस्तुतः भेद नाहीं. रहीम आणि राम एकाच ईश्वराच्या विभूति आहेत, असें ह्मणणारे कबीरा सारखे मुसलमान संत मागच्या काळीं जर होऊन गेले तर हल्लींच्या काळीं ती गोष्ट अशक्य कां व्हावी? शीख हा पंथ तर हिंदुसमाजांतूनच निघालेला. त्याचा मूळ पुरुष बाबा नानक याचा उद्देश हिंदुधर्माचें जूं झुगारून देणें हा कधींही नव्हता. पण खऱ्या धर्माविषयींचें अज्ञान, व दुराग्रह यांनीं पछाडलेल्या पुष्कळ शिखांना आपण हिंदुधर्माबाहेर आहों असें वाटून ते भ्रांत होऊन हिंदूंचा द्वेष करूं लागले होते. सुदैवानें बाबा नानकाच्याच वंशांतले गुरुबक्षसिंग ग्रंथसाहेबाच्याच आधारानें भ्रांतीचें तें पटल दूर करून 'आह्मी सर्व हिंदुच आहों' असें ज्ञानांजन आपल्या शीखबंधूंच्या डोळ्यांत घालीत आहेत! कलकत्त्याच्या ब्राह्मसमाजांतल्या कित्येक मंडळींना ही आपण हिंदु आहों कीं अन्य कोणी आहों असा भ्रम झाला आहे. त्यांचा हा भ्रम दूर करणारा कोणी ब्राह्म गुरुबक्ष त्या प्रांतांत निघेल काय? पंजाबांत नुकत्या भरलेल्या हिंदुसभेच्या हातून दुसरें कोणतेंही देशकार्य न झालें तरी हरकत नाहीं. पण त्या सभेच्या पहिल्याच बैठकीनें पूर्ण धर्मौदार्य दाखविणारा हा मोठा बहुमोल देशसेवा झाली आहे. तुह्मी शीख असून हिंदुसभेचें अध्यक्षस्थान कसें स्वीकारतां या प्रश्नाला बाबा गुरुबक्षसिंग यांचें वरील उत्तर प्रत्येक हिंदी गृहस्थानें हृदयसंपुटांत राखून ठेवण्यासारखें आहे.

शेतकी महोत्सव

वऱ्हाडच्या शेतकरी वर्गाची एक संयुक्त संस्था सरकारी आश्रया खालीं स्थापित झालेली आहे. तिची पहिली जाहिर सभा येथील 'कृषि प्रयोगालया' मध्यें गेल्या शुक्रवारीं भरली होती. या सभे निमित्त यवतमाळ, उमरावती, बलढाणा व आकोला या चाऱ्ही जिल्ह्यांतून प्रमुख प्रमुख गृहस्थ मुद्दाम बोलावून आणिले होते. एकंदर समाज ३०० वर, भरला होता. सकाळीं ८ पासून १० वाजेपर्यंत निमंत्रित मंडळीच्या चार टोळ्या करून सर्व समुदायास सर्व प्रयोगालयाच्या विस्तीर्ण व प्रसृत २७१ एकंदर क्षेत्रावरील निरनिराळे प्रयोग दाखविण्यांत आले. शेतीच्या जनावरांची जोपासना दाखवितांना त्यांच्या मूत्राचें व शेणाचें खत करण्याची कृती समजाऊन दिली, शेतीच्या जुन्या व नव्या आऊतांची तुलना करून सुधारलेलीं आऊतें किती उपयुक्त आहेत हें तीं तीं आऊतें चालवून दाखविलीं. आणी उत्तम बी तयार करण्याची कृती बी पेरण्याची पद्धती पीकाची जमीन खतविण्याची क्रिया निरनिराळ्या कपाशीच्या पेऱ्याचें उत्पन्न, पीकें वाढविण्याची कृती इत्यादि गोष्टी प्रत्यक्ष शेतींतून मंडळीस फिरवून समजाऊन दिल्या दोन प्रहरीं तीन वाजल्या पासून सायंकाळ पावेतों सरकारी प्रयत्नांचा रिपोर्ट वाचून व त्यांतील अनुभवाचा सारांश ह्मणून शेतकरी वर्गांत नवीन अंमलांत आणण्याच्या सुधारणा तपशीलवार सांगण्यांत आल्या. ज्या ज्या सद्गृहस्थांनीं शेतीच्या सुधारणेचे प्रयत्न सरकारी पद्धतीवर करून पाहिले आहेत त्यांनीं आपापला अनुभव सरकारी अभिप्रायाच्या पुष्टी करणार्थ समासदांच्या पुढें सविस्तर विदित केला; आणि या रीतीनें सभेचें कार्य फारच उत्कृष्ट रीतीनें व आनंदानें तडीस गेलें इतकेंच नाहीं तर त्या सभेंत जमलेल्या बहुजन समाजाच्या मुखश्रीवर निगळोच कृषिशास्त्राची स्फूर्ती पृथक् पृथक् सुधारणा करण्याची महत्वाकांक्षा व शेतकरी मंडळीमध्यें या ज्ञानपुंजीची वांटणी करण्याची स्पर्धा या गोष्टी चांगल्या पुर्तेपणीं बिंबल्या सारख्या दिसत होत्या.

सभेचें अध्यक्षस्थान रा. रा. स्लॉय साहेब कमिशनर यांनीं सुशोभित केलें होतें. त्यांच्या उजव्या हातागीं शेतीखात्याचे डायरेक्टर रा० रा० लो साहेब हे होते. त्या शिवाय बुलढाण्याचे डिपुटी कमिशनर रा० रा० करी, डिपुटी डायरेक्टर रा० रा० क्लौस्टन, येथील डिपुटी कमिशनर मेजर प्लेडन व त्यांच्या हाताखालील अधिकारी मंडळी, राव बहादूर देवराव विनायक, वकील मंडळी, देशमुख, देशपांडे मंडळी व इतर पुष्कळशी मुलवस्तु श्रीमान शेतकरी मंडळी इत्यादिकांनीं समागृह अगदीं भरून गेलें होतें. रा. रा. लो साहेब हे अत्यंत लोकप्रिय आहेत आणि त्यांनीं हा शेतीच्या प्रयोगालयांत एवढा मोठा समारंभ भरविला या बद्दल सर्व लोक आनंदानें त्यांचे संबंधानें आभार व्यक्त करीत होते. येथील कृषिविषयक प्रयोगालयाचे सुपरिंटेंडंट रा. रा.

रनिराळ्या प्रयोगांची माहिती सांगतांना हजिकच त्यांची कृषिविद्येची संपन्नता त्यांचें विनयशील सौजन्य हीं दिसून येत ाणि सर्वांमध्यें कृषिविद्या प्रसृत करण्याची ांची कळकळ व आस्था हीं फार वर्ण-य होतीं.

सर ले साहेब यांनीं हिंदीमध्यें आपल्या ात्याच्या कार्यमालेविषयीं लोकामध्यें नवीन ागृत झालेली सहानुभूती व तद्‌ षंगीनें णारी शेतकीची सुधारणा या उत्तम फल द्धीबद्दल लोकांचे आभार मानले आणि नश्री स्लाय यांनीं अध्यक्षस्थान स्वीकार-ाबद्दल त्यांचे विशेष आभार मानले. त्या तर रा० स्लाय यांनीं रजेहून परत आल्या तर लवकरच हा भेटीचा योग आल्याबद्दल ापला आनंद व्यक्त केला. त्यांनीं लोकांस ेतीच्या सुधारणेकडे लक्ष्य देण्यास सांगितलें ाणि तसें करितांना त्यांनीं बी निवडून र्णे, शेतीचे पेरे शास्त्रीय पद्धतीवर करणें, ुधारलेलीं आऊतें वापरणें, जमीन खतानीं कृत्रिम रासायनिक द्रव्यांनीं सुपीक करणें, नावरांची जोपासना चांगली करणें इत्यादि ोष्टी या प्रयोगशालेमध्यें चांगल्या शिकण्या ारख्या आहेत हें स्वानुभवानें सांगितलें. तर प्रांतापेक्षां वऱ्हाडची शेती चांगल्या त्कृष्ट प्रतीची अगोदरच आहे तथापि येथील ेतींत सुधारणा करण्याला पुष्कळ जागा आहे आणि त्या त्या भिन्न भिन्न सुधारणा अवश्य अंमलांत आणण्यास सर्वांनीं प्रयत्न करण्यास चुकूं नये इत्यादि उपदेशाच्या गोष्टी यांनीं मोठ्या प्रेमानें सांगितल्या आणि सर-कारी उद्देशा अन्वयें ज्या कांहीं गृहस्थांनीं शेतीच्या सुधारणेचे प्रयत्न चालविले आहेत त्यांच्या पैकीं प्रमुख सहासात गृहस्थांस उत्ते-जनार्थ सनदा देऊन त्यांनीं सर्व सभा-जनांचें अभिनंदन केलें. सनदा ज्यांस देण्यांत आल्या त्याची नामावळी अशीः—

रा. रा. बळवंत रामचंद्र लांडगे इजारदार, यवतमाळ.

,, ईश्वरदास नेतराम, उमळी ता० अकोट.

,, यशवंतराव नारायण देशपांडे, अंजनगांव.

,, गुलाम अहमद सौदागर, पिंपळगांवराजा

,, लक्ष्मण त्रिम्बक पटवारी, रिसोड.

,, पांडुरंग बापूजी, राजंदा ता. आकोला.

,, रामकृष्णपंत पेठे, मोर्शी.

,, आनंदराव देशमुख, खोलापूर.

या संबंधाची तपशीलवार माहिती आह्मी मागाहून देणार आहों कीं ती अत्यंत मह-त्वाची असून सर्वांनीं अक्षरशः मनन करण्या सारखी आहे. या सभेमध्यें ज्यांनीं ज्यांनीं आपले अभिप्राय नीट व्यवस्थेशीरपणें प्रगट केले त्यामध्यें रा. रा. लांडगे, पेठे, ईश्वरदास, बोडोपंत खरे, गुलाम अहमद इत्यादि गृहस्थांचीं नावें प्राधान्यें करून सांगितलीं पाहिजेत.

वऱ्हाडामध्यें हा पहिलाच समारंभ होय. या सरकारी प्रयत्नाविषयीं आह्मी स्थानिक सरकाराचे अत्यंत ऋणी आहों. सरकारच्या या उद्योगाची दिशा इतकी लोककल्या-णाची आहे कीं त्या संबंधानें मतभेद हो ण्याचा संभवच नाहीं. ही प्रयोगशाला ह्मणजे जीवंत उपदेशाची पेंठच होय. येथें सरका-रानें आरंभलेले प्रयोग लोकांस शेतीच्या सुधारणेचे मार्ग दाखवितात आणि या कामा-मध्यें सरकार व प्रजाजन यांचा एकदील अस-ल्यामुळें भावी समारंभांमधून उत्तरोत्तर शेती-चा उत्कर्ष व लोकांची सुस्थिती व सर-कारास प्रजेचा दुवा याच गोष्टी सर्वतो मुखीं ऐकण्यास मिळतील असा पूर्ण भरंवसा आहे.

सायंकाळीं संपलें. या समाजासंबंधानें व त्याजकडून होणाऱ्या महत्वाच्या कामगिरी संबधानें आह्मीं वेळोवेळीं लिहिलेंच आहे. या समाजाची कार्यक्रमपत्रिका आह्मी गेल्या अंकांत छापली होती. त्या प्रमाणें या समा-जामध्यें या सालीं येथें जीं कामें झालीं तीं सर्व वऱ्हाडांतील शिक्षक लोकांच्या दृष्टीनें महत्वाचीं असल्यामुळें तीं बऱ्याच विस्तृत रीतीनें परंतु यथावकाश देतां आल्यास देण्याचा आमचा विचार आहे.

सोमवार ता० २४-१०-१९१०

या दिवशीं समाजाच्या कामास सुरुवात येथील अँग्लो उर्दू शाळेमध्यें झाली. त्या दिवशीं मे० इव्हॅन्स साहेब, इन्स्पेक्टर ऑफ स्कूल्स प्रांत वऱ्हाड यांस उमरावती येथें चीफ कमिशनर साहेबाचे दरबारास हजर रहावयाचें असल्यामुळें त्यांस अकोल्यास येतां आलें नाहीं. ह्मणून शिक्षक समाजाचे या वर्षीचे अध्यक्ष रा. रा. शंकर नारायण डांगे, हेडमास्तर अकोला हायस्कूल यांचे हस्तें कामास सुरवात झाली. त्यांनीं प्रथम आपले परम पूज्य व दयाळू मार्जी बादशहा सप्तम एडवर्ड यांच्या मृत्यूसंबंधानें खेद प्रदर्शित करून नंतर मि० हिल, डायरेक्टर ऑफ पब्लिक इनस्ट्रक्शन प्रांत नागपूर व वऱ्हाड यास पुष्कळ दिवसाचे रजेवर प्रकृतीच्या अस्वास्थ्यामुळें जावें लागण्याबद्दल दिलगिरी प्रदर्शित केली कारण या साहेबांचे या समाजावर पुष्कळच उपकार झालेले आहेत. नंतर मि० भाऊसाहेब रोहणखेडकर व मि० ब. वि. वैद्य यांच्या पेनशनवर जाण्यानें झालेलें या समाजाचें नुकसान समाजास भासत आहे असें सांगितलें. त्या नंतर मेहरबान स्लायसाहेब बहादुर, कमिशनर प्रांत वऱ्हाड यांनीं बक्षिसां करितां दिलेल्या उदार दे-णगीचा निर्देश करून त्यांची या समाजा बद्दल असलेली सहानुभूति समाजास जाहिर केली.

नंतर समाजाचे सेक्रेटरी मि० ग० रा० दामले असिस्टंट मास्तर आकोला हायस्कूल यांनीं चालू सालांत प्रान्तामध्यें ८० सर्कल कानफरन्सनीं केलेल्या कामाचा रिपोर्ट वाचून दाखविला. त्यांतील कांहीं भागाचा गोषवारा खालीं देतों.

" समाजामध्यें जे शिक्षक व ज्या शिक्षकिणी चांगलें शिक्षणकाम करून दाखवितील त्यांस बक्षिसें देण्याची आवश्यकता मेहरबान स्लाय साहेब बहादुर, कमिशनर, प्रांत वऱ्हाड यांस गेल्या सालापासून वाटूं लागली व त्यांनीं तात्काल त्या कामाकरितां १०० रुपयांची देणगी दिली. या सालीं ता. २२।१०।१९१० पावेतों बक्षिसें देण्यास रकम नव्हती. परंतु त्या दिवशीं उमरावती जिल्ह्याचे डेप्युटि इन्स्पेक्टर मि. रामचंद्र सदाशिव लेले यांनीं उमरावती बोर्डाकडून बक्षिसां करितां ५० रुपये मिळविले. त्यावर मि. इव्हॅन्स साहेब यांनीं ही आणखी ५० रुपये देण्याचें कबूल केलें. त्यानंतर मि. डांगे यांनीं आकोला बोर्डाकडून आणखी ५० रुपये मिळविले व एकूण १५० रु-पयांचीं बक्षिसें देण्याचें ता. २४।१०।१९१० रोजीं ठरलें. यावर मेहरबान स्लाय साहेब बहादूर यांनीं गेल्या सालप्रमाणें आणखी १०० रुपयांची देणगी दिली. व नीतिशिक्षण, शाळेंतील शिस्त व हरबार्टन पद्धतीनें शिक-विण्याची तऱ्हा या तीन विषयांवर ज्यांच्या कडून उत्कृष्ट निबंध येतील त्यांस व " सृष्टयव-लोकन ' ' इतिहास ' ' शास्त्रियज्ञान ' व बक्षिसें देण्याचें ठरलें; या शिवाय जी शिक्षकीण आपल्या आवडीचा धडा मुलींना समाजापुढें शिकवून दाखवील तिला एक, जी सर्वांत उत्तम साधें शिवणकाम दाख-वील तिला एक व काशिदा वेलबुट्टीचें काम उत्कृष्ट दाखवील तिला एक व मु-लीच्या कोणत्याहि उत्तम कामास एक अशी चार बक्षिसें स्त्रियांस द्यावीं असें ठरलें.

मे० इव्हॅन्स साहेब यांचें भाषण.

दुसरे दिवशीं ह्मणजे मंगळवार ता। २५।१०।१९१० रोजीं समाजाचे कामास सुरुवात मे० इव्हॅन्स साहेब यांचे हातून झाली. या दिवशीं समाजामध्यें अतीशय गर्दी झाली व सर्व शिक्षकांना बसावयास जागा देखील मिळाली नाहीं

मे० इव्हॅन्स साहेब ह्मणाले " मला सोम वारीं सभेला हजर रहातां आलें नाहीं याबद्दल वाईट वाटतें. मला अशा तऱ्हेच्या समाजांचा मध्यप्रान्तांत असतांना थोडा बहुत अनुभव आलेला आहे. परंतु तुमच्या या समाजाचें काम मोठ्या परिश्रमानें आणि सुयंत्रित रीतीनें होत असलेलें दिसतें. त्यांत लक्षांत ठेवण्यासारखी गोष्ट ह्मटली ह्मणजे श्रमविभागाच्या तत्वावर निरनिराळ्या शाळाचें शिक्षण निरनिराळ्या ठिकाणी बसून आपापल्या कामाचा विचार करितात ही होय. आणि त्यायोगानें कमितकमी वेळामध्यें जास्तीतजास्त काम करून टाकतात. यायोगानें जीं कामें सर्व समाजापुढें सहज करितां येण्यासारखीं नाहींत तीं फार फाय-देशीर रीतीनें होतात. मी आपणास खात्री-पूर्वक सांगतों कीं तुमच्या ज्या ज्या सूचना अंमलात आणण्यासारख्या असतील त्यांचा मी नीटपणें विचार करीन. गेल्या सालीं केलेल्या काहीं सूचना मी अगोदरच अमलांत आणिल्या आहेत. परंतु स्वतांचा पगार, भत्ता वगैरे सारख्याच्या सूचना कधीं कधीं येतात त्या येऊं नयेत असें माझें सांगणें आहे. व तुमच्या या समाजाच्या मूळ उत्पाद-कांचा हेतूही असाच होता असें मला समजलें आहे. शिक्षणक्रम, त्यांत केलेले फेरफार, नवीन नेमलेले विषय इत्यादि गोष्टींविषयीं मात्र आपण नेहेमींच्या पद्ध-तीस अनुसरून चर्चा करीत जाणें.

या सालच्या कानफरन्समध्यें पाठांचा भरणा विशेष आहे तो तुह्मांस आवडेल अशी मला आशा आहे. मे० स्लाय साहेब यांचे मनांत तुमचे कामाबद्दल सहानुभूति वसत असून त्यांच्या आवडीचे विषय ' नीति-शिक्षण ' व ' सृष्टयवलोकन ' यांस त्यांनीं बक्षिसें ठेविलीं आहेत.

सर्व शाळांतील शिक्षकांनीं आपलें ज्ञान वाढविण्याच्या खटपटींत नेहमीं असलें पाहिजे. शिक्षकाचें मन जागचे जागीं रहाणें अशक्य आहे. त्यानें पुढें तरी पाहिजे किंवा त्याचा ऱ्हास झाला पाहिजे. ह्मणून वाचन व अभ्यास हीं सोडू नका. तीं सतत चालूं ठेवा.

कांहीं इंग्रजी शाळांमध्यें देखील कांहीं शिक्षक मला असे आढळून येतात कीं त्यास ज्ञानवृद्धीची आवड दिसून येत नाहीं. अशा शिक्षकाच्या हातून मुलें तरतरीत कशीं होणार ? ते आपल्या शिष्यांच्या अंतःकरणांत चांगली स्फूर्ति कशी उत्पन्न करूं शकतील ? शाळाखात्यांतील सर्व शिक्ष-कांना व विशेषेंकरून इंग्रजी शाळांतील शिक्षकांना पुष्कळ फुरसत मिळते. तिचा

असली पाहिजे व त्या व्यासंगांत तो सदैव गर्क असला पाहिजे.

डेप्युटि इन्स्पेक्टरांनीं ट्रेन्ड (Trained) शिक्षकांचीं मनें उपयुक्त रीतीनें व्यापृत ठेवण्याचे इलाज योजावे; त्यांचे डोक्यांत निरर्थक गोष्टी शिरूं देऊं नयेत. कारण ज्या शिक्षकांचीं मनें सदैव विद्याव्यासंगांत निमग्न असतात असे शिक्षक मात्र आपलें काम करण्यास उत्तम लायक होतात. शिक्षणाच्या ज्या नव्या नव्या पद्धति जगा-समोर येत आहेत त्यांचा त्यांनीं अभ्यास करावा. व त्या शक्य तेथवर अंमलांत आणाव्या. शिक्षकानें एकच पद्धत वापरूं नये. एकच एक तऱ्हा असली ह्मणजे शिष्य-वर्गाचे मनावर तिचा परिणाम होत नासा होतो. ह्मणून शिक्षणपद्धतीवरचीं सर्व पुस्तकें तुह्मी धुंडाळा. मि. रेन यांचे पुस्तकांमध्यें तुह्माला पुष्कळ उपयुक्त सूचना आढळतील. शिक्षकानें एकाच पद्धतीचा गुलाम होतां कामा नये. त्याला ती हत्यारासारखी वाप-रतां आली पाहिजे. व आपल्या स्वभावाचा व आपल्या आंगच्या गुणाचा त्या पद्ध-तीवर ठसा उमटवितां आला पाहिजे व त्यानें विद्यार्थ्यांच्या अंतरंग वृत्तींमध्यें प्रवेश करून त्यांचें शोधन केलें पाहिजे. हर-बार्ट साहेबाच्या पद्धतींतील पांच पायऱ्या लक्षांत ठेवण्यासारख्या आहेत. परंतु शिक्ष-काचें मन विद्याव्यासंगी असल्याशिवाय ती पद्धति यशस्वी होणार नाहीं.

(अपूर्ण.)

सुट्टी— या सप्तकांत दिवाळीचा वार्षिक महोत्सव असल्यामुळें आमचा कारखाना मामुली-प्रमाणें **बंद** राहील आणि त्यामुळें आमचा येत्या ७ नोवेंबरचा **' वऱ्हाडसमाचार '** चा अंक **प्रसिद्ध** होणार नाहीं.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामानः— मध्यंतरीं अभ्रें जमत व कोठें कोठें पाऊसही पडला. या अनिष्ट अंतरायाला दूर करून हवा पुनः सुध-रली असून थंडी लवकरच चांगली जोम-दार पडूं लागेल असा अंदाजा आहे. प्लेगाशिवाय रोगराई ह्मणण्यासारखी विशेष नाहीं. पीक चांगलीं सुधारावीत असा अंदाजा आहे.

प्लेग— उमरावतीचा प्लेग वाढला असून एकंदर जिल्ह्याची प्लेगाची मृत्यूंची संख्या १९ आक्टोबर अखेर ११९ आहे. आकोला व बुलढाणा या जिल्ह्यांत हें मान थोडें मंद आहे.

रा. रा. मन्नुप्रसाद साहेब सिटी इन्स्पे-क्टर, आकोला यांची बदली झाल्या अन्वयें ते आकोटास रवाना झाले. हे स्वभावानें गोड, कामांत दक्ष व सरळ असे होते. यांच्यामुळेंच येथील पुष्कळशा सार्वजनिक गडबडी शांततेनें व राजनिष्ठेनें चालल्या. नाहीं तर, राजद्रोहाची लाट आदळली असती!

रा. रा. नारायण मोरेश्वर रहाळकर, मुनसफ, यवतमाळ यांस उमरावतीस बद-लून रा. रा. स्टीनाफ, मुनसफ, यांस उम-रावतीहून यवतमाळास बदललें.

रा. रा दौलतराव झाबाजी तहशील-दार, यांस मेहकर येथें नेमण्यांत आलें.

रा. रा. गोपाळ रुस्तुमराव सर्कल इन्स्पक्टर, यांस डिप्युटी सुपरिन्टेंडेंटची बढती देऊन हेड आफिसमध्यें बदलण्यांत आलें हें कळविण्यास आनंद वाटतो.

ॐनमः श्रीगणेशाय

आर्य वनौषधालय–मुर्डी.

अती उंची सुगंधी अत्तरांच्या पेट्या,

किं० पोस्टखर्चासह २ रुपये ८ आणे.

आमचेकडील माल पूर्ण टिकाऊ व मनोहर सुगंधी असा उत्तम असल्यामुळें तोच नेहमीं वापरणें योग्य आहे. आह्मी पेट्या तयार करून त्या ग्राहकांस देण्याचा क्रम आज पंधरा वर्षें ठेवून सोळाव्या वर्षींही अशा पेट्या तयार करून त्या ग्राहकांस पुरविण्याचा क्रम सुरू ठेविला आहे, ह्मणून दिवाळीचे सणाकरितां अशा उत्तम अत्तरांच्या नेहमीं प्रमाणें पेट्या तयार केल्या आहेत. श्रीमंता पासून गरिबापर्यंत पेट्यांचा लाभ सर्वांस सारखा करून घेतां यावा इकडे विशेष लक्ष देऊन यंदाचे पेट्यांत विशेष सुधारणा केली आहे. पेट्या उत्तम सागाचे लांकडाच्या मजबूत बनवून त्यावर उत्तम पॉलीशही केलेलें आहे, यामुळें पेटी फारच सुबक बनली आहे. अशा पेटींत निरनिराळ्या जातींच्या उत्तम अत्तरांनीं भरलेल्या कुप्या (बाटल्या) सहा, उंची बेलियाची बाटली एक, अतिशय सुगंधी उटणें, लालभडक गंधाचे रवे, व स्त्रियांकरितां लालभडक सुगंधी कुंकवाची डबी एक, असे सुगंधी दहा पदार्थ ठेविले आहेत. यंदांचे पेट्यांत अशी जरी विशेष सुधारणा केली आहे तथापि पेटीची किंमत न वाढवितां ती फारच अल्प पोस्ट खर्चासह दोन रुपये आठ आणेच ठेविली आहे. या पेट्या एकदम सहा घेणारास एक पेटी व दहा घेणारास दोन पेट्या बक्षिस दाखल फुकट देऊं तरी या पेट्यांस जास्त ग्राहक मिळवून एकदम पेट्या मागविणें फायदेशीर होय. निराळा पोस्ट खर्च नाहीं.

तारुण्यावि[illegible]सी बादशाही अत्तरें.

सुरंगी ०० ००० तोळ्यास ४ रुपये. मालती ०० ००० तोळा. ३ रुपये. पुष्पराज ०० ००० तोळा. ३ रुपये. व या शिवाय गुलाब, केवडा, हिना, खस, अंबर, चाफा, जाई, जुई, इ. अत्तरें तोळ्यास दीड रुपयापासून पांच रुपये तोळ्या पर्यंत मिळतील. केसांस लावण्याचीं तेलें, बेलिया, हिना, मसाला, वगैरे दर आठ तोळ्यांस एक रुपया.

या प्रमाणें माल तयार असून या शिवाय लागेल तो सुगंधी माल मागवावा उत्तम पाठवूं, एकदम तीन तोळे अत्तर घेणारास पोस्ट खर्च माफ. तीन तोळ्यांवर अत्तरें घेणारास दर दोन तोळ्यांस पाव तोळा अत्तर रुपानें कमिशन देऊं पेट्यांस मात्र कमिशन मिळणार नाहीं. सर्व माल रोखीनें अगर व्ही. पी. नें पाठवूं. दिवाळीकरितां लागणारा माल त्वरित मागवावा, ह्मणजे वेळेवर मिळण्यास हरकत पडणार नाहीं. माल चोख व उत्तम असाच पाठवूं.

पत्ता— कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य
मु॥ मुर्डी पो० हर्णे.
जि० रत्नागिरी.

नो० नं० ६ ८१.

ॐ

सत्यमेव जयते.

(सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनी वेदांचे व शास्त्रांचे व पुराणांचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कृष्णव्रत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायश्चित्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांति, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधी ह्मणजे साखरगांठ, साखरपुडा, शालमुद्रि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सतवर्णे कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधींची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसूक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वस्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दुःशक्रिया द्वाहा दिवसांच्या द्वारा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसांची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत ज्योतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजोपयुक्त सदकृतींची केलेली पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माची [illegible] समाजाचे नियम, [illegible] जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें या प्रमाणें एकंदर माहिती देऊन हा ग्रंथ पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविल्या असतां कर्मकांड वगैरे करावयासाठीं ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकाची गरज पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व [illegible] ब्राह्मणाच्या हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, बाबींचे अर्कांचे नकलेसह. इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर देवूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोवाडा, दुर्गी चळवळीचा पोवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र. व उत्तम रंगीत कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फ्रॉम, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरात छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. [illegible] व्ही. पी. [illegible] लिहिल्या पत्यावर मिळतील, पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप

विष्णु [illegible] उत्तम [illegible] पूजा, पाठ [illegible] उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधित द्रव्य, केशर, कस्तुरी, इ. किंमतीचे पदार्थ व इतर [illegible] मिळविलेली असून जो थोडा निखार्‍यावर टाकला असतां उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधात [illegible] हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेद [illegible] नियमानें नित्य [illegible] पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, [illegible] अशा [illegible] इत्यादि आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस
पोष्ट [illegible] ता० आकोले
नो. नं. ६ ७२ जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार – ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार– खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कांड, सूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत राहते; विशेष वाचणानें, इन्द्रांत फिरण्यानें, अतितापानें, उपदंशविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणानें डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदरहू औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल, बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे करतां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

व्ही. पी. कंपनीचीं उत्तम निळिकाळीं शाई ८६ अण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

व्ही. एन. धारपुरे. पोष्ट- अग्रिबाग. मुंबई.

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नांगरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढत्या-कारणानें व विशेषेकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आऊतें फारच खपल्यामुळें आली आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आऊतें करण्याचा कारखाना सदरहू प्रांताच्या मध्य-मार्गी ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड येथें स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास येवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं हीं आऊतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,
जिल्हा सातारा.

नो. नं. ६ ९६

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची हीनिराशाहोत, तेव्हां सुद्धा सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिन्धु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षां पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्या संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतूनही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (कॉलरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, बात्या, मळमळ, हात पाय व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि खोकला सर्वांस गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटलीस ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च; प्रथम तेथें च शोध करावे. जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू वर्षाचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावांत ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे

मांगविण्याचा पत्ताः—
क्षेत्रपाल शर्मा मालक
सुख संचारक कंपनी मथुरा.

आर्यवनौषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल याजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधें बारिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सार्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रींच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंबक,
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नान प्रकारचे रागरुपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरीक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ठ होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळें इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मीसंबंधीं मुरलेले विकोप मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपाणा, स्त्रियाची धुपणी, छातींतील रोग, सठ पाय त्रमांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जनाट परमा, मुष्ठीमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रानें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनेल. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्ध वृद्धि, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचुं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सार्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ६ आणे पडेल अनूपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्यावर मिळतील.

दर:–एकदम ३१ गो० १ रु०, ७१ गो० २ रु० ११९ गो० ३ रु० १२९ गो० ४ रु० २७१ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजन:–यानें वडस. साहर, फुल, मुरचा. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळयाच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रण:--कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ ११ भार बाटलीस रु० २

३ दंतबळवर्धक पूड:–दंत संबंधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विष:–औषध लावतांच उतरतें मुल्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्ण:–खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वर:–औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुन: उलटत नहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषध:–आजपर्यंत आमचे औषधांनें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळया, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून वातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सार्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषधें ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचो निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावा आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजिले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षें अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सार्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधींनें कित्येकवेळी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटाटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकळ आर्यबंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरवी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

येथें राहून लोंकाचें कर्ज काढून निर्वाह करित आहे. आज सरासरी पांच महिने झाले आहेत. तुमचा माऊ आला तेव्हां तुह्मी कां आले नाहींत याचें कारण ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत कळवावें. व तुह्मी माणसांत नाहीं हेंही मी पूर्णपणें जाणून आहे यापूर्वी मी आपले येथें वर्ष दीड वर्ष होते. परंतु आपला मला मुळींच स्पर्श सुद्धां नाहीं व तुह्मी दिलेली नोटीस सर्व प्रकारें खोटी आहे. तुह्मी खावटीचे खर्चा करितां हीं नोटीस दिली हें मी पूर्ण जाणून आहे, तरी खावटीचा खर्च जोंपर्यंत तुह्मी फारकती देणार नाहीं तों पर्यंत तुमचेवर राहील असें पूर्ण समजावें. हीं नोटीस पावल्यापासून एक महिन्याचे आंत फारकत देण्याचें करावें करितां सूचना दिली त्याप्रमाणें उत्तर देऊन निकाल करावा. ह्मणजे दुसरा घरठाव करीन. आपलें उत्तर न आल्यास दिलेली सुचना हीच फारकत समजली जाईल. कळावें ता. २७।९।१० इ.

सही

जैवंती मर्द झाबू मुंढीन आमतपूरकर
हल्लीं मुकाम देवरी पो० आकोट नि०
खु० हातची बांगडी.

नों० नं० ण ६

नोटीस

नोटीस बेहमी सीताराम वल्लद नारायण वेहर राहणार धनवाडी तलुके दर्यापूर यास:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येतें कीं मौजे धनवाडी येथील सर्वे नंबर १६ ए. गुंठे २२-१९ आकार रुपये ४४ यांत माझा निमे हिसा आहे सदर्हू शेतांत माझा आठ आणेचा हिस्सा आहे व त्यात आंब्याचीं झाडें आहे सदर्हू हिशाचा व आंब्याचे झाडांचे निमे बाराचा मी आजपर्यंत एकत्रांत उपभोग घेत आलों. सदर्हू शेताची वाही वगैरे किस्तकारी करण्यास तुह्मास सांगीतलें असतां तुह्मी ह्मणाले कीं मी आपले हिशांत रब्बी पेरतो वरून मीं आपलें हिशाची वाही पेर करून त्यांत जवारी पेरली ती हल्लीं उभारणीस आली. सदर्हू जवारी डवरण्यास मी गेलों असतां तुह्मी मला हरकत केली त्यामुळें माझें नुकसान होत आहे तर या नोटीसीनें तुह्मास कळविलें जातें कीं तुह्मी मला माझे हिशाचे निमे शेतांत जवारींत डवरे वाहण्यास हरकत करूं नये. हरकात केल्यास माझे पीकाचें नुकसान दर तिफणीस रुपये १५० प्रमाणें रुपये ४०० भरोन घेईन मग तकरार ऐकणार नाहीं तारीख १८।१०।१०

सही

निशाणी सखाराम वल्लद माहादोजी कुणबी धनवाडा याची

नो. नं, ण ७ रेघ - -

नोटीस.

बेहमी— शेख इमाम वा। शेखकालु मोमीन भोंड राहणार पेठ बाळापूर यांस —

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी आमचे पेठ बाळापूर येथील घर दोन मजली दरमहा ।॥' प्रमाणें भाड्यानें घेतलें आहे. त्याची चतुःसीमा पूर्वेस सरकारी हमरस्ता, दक्षिणेस गल्लीचा रस्ता व शेखमलंगाचें घर, उ० गुलमहमद मोमीन याचें घर, पश्चिमेस गुलमहमद याचें घर. वरील घर आपल्या जवळ भाड्यानें आहे तें आह्मास आतां खालीं करून पाहिजे आहे तें घर खालीं करण्यासाठीं मी तोंडी १६।१०।१० रोजीं तुह्मास भेटलें असतां तुह्मी इनकार केला सबब या नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं आपण ही नोटीस पावले पासून १५ दिवसांचे आंत घर खालीं करून द्यावें. असें जर मुदतींत न केल्यास रीतीप्रमाणें व्यवस्था केली जाईल. मग त्यास लागणारा सर्व खर्च या नोटिशीच्या खर्चासुद्धां घेतला जाईल. घर भाड्यानें घेतले पासूनचें भाडेंही आपणापासून घेणें आहे तेंही मुदतींत आणून द्यावें नाहींतर त्याचीही फिर्याद केली जाईल कळावें, ता. २६।१०।१०

सही

गुलाम यासीन वा। गुलाम रसूल रा० बाळापूर द० खु०

नो नं ण ८

नोटीस.

रा. रा. महादु वल्लद दत्तु सोनार रा० जालनापूर इलाखा मोगलाई यांसः——

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुह्मी माझे लग्नाचे भ्रतार असून लग्न झाल्यावर मजला नीट न वागवितां एक दिवस इतका भयंकर तुह्मी मार दिला कीं त्यापासून मी उभी रक्तानें न्हाले आणि मजला तुह्मी घराबाहेर काढून देऊन तुह्मी दुसरें लग्नही करून संसारसुख भोगू लागला. हल्लीं माझ्या बापाचें व भावाचें ह्मणणें आहे कीं, तूं चपां वर्षे घरीं बसून खाल्ल्यामुळें आह्मास खर्च लागला. आतां तूं आपली कोंठे तरी सोय करून आमच्या पैशाची फेड कर. आतां मी गंधर्वाचा नवरा पाहून पांच वर्षांचा खर्च बापानें केलेल्या पैशाची अदाई करणार. त्या पूर्वीं तुह्मास या नोटीसीनें कळविते कीं पांच वर्षांच्या अन्नवस्त्राबद्दल दरसाल रुपये १०० प्रमाणें ५०० रुपये व एक वर्षाबद्दल अगाऊ १०० रुपये असे ६०० रुपये नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसांचे आंत मजला द्यावे. आणि पुढेंहि दरसाल १०० रुपयां प्रमाणें अगाऊ अन्नवस्त्रा बद्दल देत जावे. या प्रमाणें आठ दिवसांचे आंत तुमच्या कडून पैसे न आल्यास मी दुसरा नवरा करण्यास तुमची संमती आहे असें समजून नवरा करीन. मग तुमचा कोणत्याच रीतीचा हक्क मजवर राहणार नाहीं. कळावें ता. २६ माहे आक्टोबर सन १९१० इ०

सही

सावित्री मर्द महादु सोनार इचे निशाणी हातची बांगडी.

दस्तुर भीमराव रा० बुलडाणा वऱ्हाड.

नो. नं. ण ९

जाहिरात

ऑईल एंजीन. पंप, दळण्यांचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेचे ह्मणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक,

मेसर्स डंकन स्टेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन एक्सपर्ट (फील्डींग),

नो. नं. ढ ८० उमरावती.

बद्दल फा

नोटीस बेशमी रेणुका मर्द हरबाजी पाटील राहणार जळगांव (नार्टे) परगणे अडगांव तालुका आकोट

यांस:—

खाली सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुमचा मयत भ्रतार हरबाजी वल्लद दर्याजी पाटील याजपाशीं ९।२।१८९६ च्या तारखेचें तावेगहाण ९०० रुपयांचें होतें. तावेगहाणांतील शेत मी खरिदी घेतलीं ह्मणून मी तुमच्या गहाणाचा निकाल करण्यासाठीं तुमच्या नवऱ्याकडे गेलों तर त्यांनीं मला १००० रुपये तावेगहाणावरून निघतात असें सांगि-तलें. मी तुमच्या नवऱ्याच्या बोलण्यावर विश्वास ठेऊन तुह्माला १००० एक हजार रुपये १८।१।१९०८ रोजीं दिले आणि तावेगहाण खत देखील परत घेतलें. पण आतां असें समजतें कीं तुमच्या नवऱ्यानें मला फसवून १००० रुपय घेतले आहेत आणि हिशेब कसाही केला तरी ९०० रुपयां पेक्षां अधीक रक्कम कधींच निघत नाहीं. तर ही नोटीस पोचल्या तारखे पासून १५ दिवसांचे आंत माझे रुपये जे तुह्माकडे फिरतात ते व्याजासुद्धां मला आणून पोंचते करावे. असें न केल्यास तुह्मावर दिवाणींत दावा करून सर्व रक्कम इतर खर्चासुद्धां वसूल केली जाईल. कळावें. ता. २५ आक्टोबर १९१० इ.

सही

मस्तेखा मुरादखा जमादार राहणार पाथर्डी तालुका आकोट

नो. नं. ण ३ निशाणी बखर

नोटीस

१ संभु वा॥ मुर्डाजी राहणार लाडनापूर
२ रंभु वा॥ मुर्डाजी राहणार लाडनापूर

उभयतांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येतें कीं तुमच्या पैकीं संभु वा॥ मुर्डाजी ह्याला मीं रा० रा० लक्ष्मणराव जहागीरदार टुनकीकर यांनीं मजवर एक फिर्याद केली होती त्याचे संबंधीं काम चालविण्या बद्दल मुखत्यार नेमलें होतें त्यांनीं मजजवळ दाव्याच्या खर्चासाठीं २०० रुपये मागितले त्यावेळीं ते मजजवळ नसल्यानें तुमच्या जवळच मौजे आलेवाडी येथील शत सर्वे नंबर १० ३ एकर २ गुंठे आकार रुपये २१ हें शेत २०० रुपयांस गहाण ठेवलें. २०० दोनशें रुपये वसूल घेतला पण तो संभुस पुन्हां फिर्यादीच्या कोर्ट खर्चास ह्मणून परत दिला. पण मला आतां अशी बातमी लागली आहे कीं, तें शेत तुह्मी मला गहाण घेतों असें सांगून तुह्मी त्याची ६०० रुपयांची खरेदी करून घेतली आहे. हा तुह्मी मजशीं दगलबाजी केली. संभु हा माझ्या पाटीलकीच्याही कामावर दोन तीन वर्षांपासून मुखत्यार असल्यामुळें मला हा कांहीं दगल-बाजी करील असा संशयही आला नाहीं. सबब या नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं तुह्मी मजजवळून फसवून घेतलेलें खरेदीखत रद्द असें. मी तुमच्या जवळ ते शेत गहाण ठेविलें आहे तुह्मास जे २०० रुपये दाव्याच्या खर्चास दिले त्याचा हिशेब द्यावा व आतां मला गहाण ठेवणें नाहीं सबब सर्व फिर्यादीस लागलेला खर्च व्याजा-सुद्धां देण्यास तयार आहे तर ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांच्या आंत तुह्मी व जे मी तुह्मास दाव्या संबंधी मुखत्यार-पत्र दिलें तेंही रद्द आहे. वरील मुदतींत जर तुह्मी निकाल केला नाहीं तर मला योग्य ती व्यवस्था करणें भाग पडेल व त्यास लागणारा खर्च या नोटीसीच्या ख-र्चासह सर्व तुह्मावर पडेल. तुह्मी पोकळ खरेदीखताच्या आधारें शेतावर ताबा करूं नये आजपर्यंत माझाच ताबा आहे कळावें. ता० २६।१०।१०.

सही

चंपाबाई जवजे नारायणराव देशमुख निशाणी बांगडी.

तर्फे वीरसींग रुपचंद देशमुख राहणार लाडनापूर पो० सोनाळे ता० जळगांव निशाणी आंगठा.

नो० नं० ण ४

नोटीस

रा. नारायणआप्पा वल्लद खंडाप्पा वाणी राहणार पेठ बाळापूर यांस:—

मी खालीं सही करणार नोटीस देतें कीं तमचा मयत चुलतभाऊ नामें विठोबा-आप्पा यांची मी खास लग्नाची बायको असून मजला तुह्मी घरांतून काढून दिलें व मला पोटगीही दिली नाहीं. माझ्या नवऱ्याची व तुमची इस्टेट पूर्वीपासून एकत्र असून आज सर्व व्यापारधंदा व इस्टेट तुमच्याच ताब्यांत आहे. या एकंदर इस्टे-टीच्या उत्पन्नाचे मानानें मजला आजपर्यंत कमित कमी दरमहा रुपये ३० तीस प्रमाणें तुह्मी पोटगी दिलीच पाहीजे होती परंतु ती न मिळाल्यामुळें व तुह्मी मला घरांतून काढून दिल्यामुळें मला माझे आ-ईबापाचे घरीं राहावें लागलें त्यामुळें माझे स्वतःच पोटगी करितां दुसऱ्याचे एक हजार १००० रुपये कर्ज झालें आहे. तरी या नोटीसीनें तुह्मास कळविण्यांत येतें कीं आजवर माझे पोटगी करितां कर्ज झालेले रुपये १००० एक हजार देऊन पुढें दरमहा ३० तीस रुपये प्रमाणें माझे पोटगी करितां तुह्मी दिले पाहिजे. ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत वरील रक्कम १००० एक हजार व चालू महिन्याचे रुपये ३० माझे घरीं बाळापूर येथें माझे जवळ आणून द्यावे. असें न दिल्यास कायद्या प्रमाणें सदरहू रक्कम या नोटीसीच खर्चासह घेण्याची तजवीज करीन.

सही

सुभद्री मर्द विठोबा आप्पा वाणी राह-णार पेठ बाळापूर दस्तुर खुद्द.

नो. नं. ण ५

नोटीस.

रा. झाबू वा॥ शिवराम मुंढे रा० आमतपूर जि० आकोला. यांस—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी ता० १२ सप्टेंबर १९१० इसवीला वऱ्हाडसमाचार पत्रांतून जी नोटीस दिली तिचें उत्तर खालील प्रमाणें:— मी दिवाळी करितां गेलीं नसून लग्नाक-रितां निमेऱ्यास गेलीं होती. आपण लिहिलें कीं दागदागीन्यांसह गेली परंतु दागीने माझे अंगावर कांहीं एक नसून पूर्वी तुह्मीच दागीने काळाचे वेळीं सर्व मोडलेत. तेव्हांपासून माझे अंगावर कांहीं नाहीं. माणसांत नसल्या बद्दलचा बहाणा नसून ती गोष्ट खरीच आहे. सबब मी तुमचे येथें वागण्यास राजी नाहीं, माझे आईबापाचे